

SAMOR
de dageraad der vrijheid-
in de Nederlanden
door W. BROCKHAUS.

'S GRAVENHAGE, A. BERENDS.

S A M

OF

DE DAGERAAD DER VRIJHEID

IN DE

NEDERLANDEN.

EEN GESCHIEDKUNDIG TAFEREEL UIT DE ZESTIENDE EEUW.

VOOR

W. BROCKHAUS.

Tweede, herziene druk.

's-GRAVENHAGE,
A. BERENDS.

HOOFDSTUK I.

Een scherpe, koude wind woei door de met sneeuw bedekte straten van Brussel. Het droefgeestige licht der maan deed het witte sneeuwkleed, dat de daken van kerken en huizen bedekte, heerlijk schitteren, en talloze sterren fonkelden in buitengewone pracht aan den onbewolkten hemel, alsof zij aan de aarde het verblindende wit van haar sneeuwtapijt misgunden. Het was een van die koude avonden, met welke de maand Maart soms volstrekt niet karig is.

De meeste bewoners der stad hadden reeds de straten verlaten, om bij het knetteren van het vuur vertrouwelijk nog een uurtje te praten over de aan afwisseling rijke gebeurtenissen van den dag.

De tijd, in welchen ons verhaal begint, gaf het Nederlandsche volk bijzonder rijke stof tot onderhoud. Deze avond vooral — het was Maart 1566 — scheen wel de vooravond te zijn van gewichtige gebeurtenissen. Ware het ons toenmaals vergund geweest, nog op later uur in de verlichte gehoorzaal der landvoogdes Margaretha van Parma te treden, dan zouden wij hier onder de saamvergaderde leden van den Raad van State eenige helden der XVIe eeuw hebben leeren kennen, maar tevens in hun sombere, bezorgde gelaatstrekken een onniskenaar bewijs eener onheilspellende toekomst ontdekt hebben. Hier schilderde in dezen oogenblik de beroemde Prins Willem van Oranje, met de levendigste kleuren eener betooverende welsprekendheid, voor de landvoogdes en haar vertrouwden den wanhopigen toestand des lands en de dreigende houding van het volk, dat zuchtte onder den schrik der Inquisitie en tever-

geefs uitzag naar vrijheid van godsdienst. De hooge, krachtige gestalte van den Prins, zijn moedige, edele houding, zijn van doorzigt stralende en toch zoo menschlievende blik, de vaste en toch zoo zachte klank zijner stem, zijn voorzichtig, maar beslist handelen — kortom, zijn gansche verschijning maakte hem tot een der nitstekendste personen in de veelbewogen dagen van de geschiedenis der Hervorming in Nederland, en met dankbare erkenenis noemt de protestantsche nakomelingschap den naam van dezen edelen held. — Hier verlangde de graaf van Hoorn, die onverschrokken, maar onrustige en eenigszins omwentelingsgezinde edelman, zonder nitstel de opschorting en afschaffing der Inquisitie, alsmede de onmiddellijke intrekking van alle plakaten, met de volksrechten in strijd, terwijl de anders zoo moedige en spraakzame graaf van Egmond, die altijd, in nauwe gemeenschap met den Prins van Oranje, de Spaansche aanmatigingen en geweldenarijen met de grootste beslistheid had tegengestaan, een somber en diep stilzwijgen bewaarde, en zonder zijn vrienden te ondersteunen, zijn oog naar beneden sloeg.

Geen tegenspraak verhief zich van de tegenpartij. Een lichte beweging in de gelaatstrekken der landvoogdes toonde veeleer de hoogste verbazing, en zelfs haar vertronwde, de graaf van Barlaimont, die anders altijd aan het hoofd zijner partij met welsprekendheid voor de Spanjaarden het woord voerde, bladerde verlegen in een brievenasch, terwijl van de overige leden niemand zich nitsprak.

Des morgens vroeg was deze zitting begonnen, en had met korte tusschenpoozen tot op dezen oogenblik geduurd, toen de doffe slagen der klokken, van nabij en van verre, het uur van middernacht aankondigden, en de vermoeide oogen der leden, niet gewoon aan zulke langdurige werkzaamheden, ten laatste met nadruk maanden om de beraadslagingen te besluiten. Voórdat dit echter geschiedde, stond nog eenmaal de Prins van Oranje op, verzocht voor eenige oogenblikken de aandacht der hooge vergadering, richtte zijn blik, waarin diepe smart te lezen was, op de landvoogdes, en sprak op plechtigen, ernstigen toon :

»Mevrouw! Karel V, uw doorluchtige vader, heeft tevergeefs getracht de plakaten, die de Inquisitie zonden voorafgaan, in de Nederlanden geheel ten uitvoer te doen leggen; zijn pogingen daartoe werden steeds verijdeld door den krachtigen, eenparigen tegenstand des volks. Zullen de pogingen van Philips II, onzen doorluchtigen Heer, met een gewenscht gevolg worden bekroond, waar duizenden belijders van het Protestantisme gereed staan goed en bloed voor hun overtuiging op te offeren? Neen, het vrije, rechtschapen volk der Nederlanden zal niet langer gebukt willen gaan onder de tirannie der Inquisitie, van uit den vreemde naar hier overgebracht, en die door de Regeering en van uit Spanje gestennd, met toenemenden overmoed meer en meer het masker afficht, en de heiligste rechten vertreedt. Moge God ons in Zijn genade bewaren voor vergrijpen, die, helaas, zoo dikwerf in tijden van opgewondenheid de daden der menschen bezoedelen. Ik echter kan niet langer deel uitmaken van een Staatslichaam, in welks midden ik, om den tijn geleid door bedriegelijke beloften, reeds te lang heb vertoefd.

»Mevrouw! Bij het aanbreeken van den dag verlaat ik het hof, verlaat ik Brussel. Ik vertrek zonder wrok. Moge God uw wegen leiden en U door wijze raadslieden omgeven. Mevrouw! Mijne heeren! Vaartwel.»

Allen stonden van hnu zitplaatsen op. Zwijgend boog de Prins en begaf zich naar de deur. Maar nog eenmaal keerde hij zich om. Zijn oog zocht zijn vriend, aan wiens zijde hij zoo menig gelukkig uur had doorgebracht, met wien hij, dezelfde overtuiging deelende, zoo dikwerf de aanmatigingen van Granvelle, den machtigsten en invloedrijksten raadsman aan het hof der landvoogdes, met beslistheid had bestreden, en die voortaan wellicht een anderen weg zou bewandelen dan hij. Hij wenkte hem tot zich, en toen deze naar hem toe kwam, drukte hij hem diep bewogen de hand on, hem naar een der kruisramen voerende, aan het einde der zaal bij den uitgang, fluisterde hij hem toe op bewogen toon:

»En gij, Egunond, mijn vriend en broeder! Wilt gij n nog langer door bedrog en leugen laten verblinden, terwijl duizenden

van ons trouwhartig volk naar u, den verdediger hunner heiligste rechten, de hand om hulp uitstrekken? Vol vertrouwen heeft het land u naar Madrid, de residentie van onzen doorluchtigen vorst, gezonden, om daar de klachten van het met voeten getreden volk voor den koning te brengen. En wat is de uitkomst? Men heeft u geleid aan het koninklijke hof; men heeft u in slaap gewiegd door bedriegelijke voorspiegelingen, u als een onnoozel kind aan den leiband roudgeleid, en daarna is alles hetzelfde gebleven. Ik ben verzekerd, Egmond, dat gij, gelijk ieder ander, wiens oog niet verblind is door schijnheilig bedrog, de onrechtvaardigheid van het hof duidelijk inziet; maar bangte vrees voor het aanzien van uw huis verzwakt in u de belangstelling in het welzijn van uw volk, welks krachtige zonen verlangend uitzicu, om onder de banier van den overwinnaar van St. Quentin te velde te kunnen trekken. O, mijn hart bloedt, waar ik u, den moedige, zie wankelen! Neen, Egmond! gij moogt, gij knnt uw hart niet sluiten voor de ellende van uw volk. Kom, laat ons, gelijk tot heden toe, vereenigd, ons goed, oud recht met kracht verdedigen en liever te gronde gaan, dan in de voortdurende misleidingen van een hof vertrouwen te stellen, bij hetwelk bedrog en huichelarij als schoone deugden gelden."

Een traan glinsterde in het oog van den Prins. Nog nooit had hij zoo openhartig tot hem gesproken. Egmond zag zwijgend ter aarde. De tegenstrijdigste gevoelens kampten in zijn ziel. De rechten en de vrijheden van het Nederlandsche volk te verdedigen was gedurende lange jaren het doel geweest, waaraan hij al zijn krachten had gewijd. Maar thans, ach! — de oude moed was gebroken; de influisteringen van Spanje hadden reeds te diepe wortelen in zijn hart geschoten en, medegesleept door bedriegelijke beloften, hoopte de eerzuchtige man, tot zijn eigen verderf, nog altijd van Spanje een spoedige en billijke regeling van de veelzijdige verwarringen. De vrees, het welzijn zijner familie op het spel te zetten, behield de overhand; in de ure der verzoeking had hij geen geloof, dat de proef kon doorstaan. Zijn vorige moed was verhand, de betere overtuiging in

zijn hart verstikt, en na een oogenblik stilzwijgen fluisterde hij den vriend, die op zijn antwoord wachtte, de woorden toe :

»Ik kan niet — ik wil nog afwachten.»

De vriend ging diep bewogen heen. De graaf van Hoorne echter volgde den Prins met een zwijgende buiging voor de vergaderden, en spoedig na hun vertrek kondigde paardenge-trappel en het rollen van koetsen aan, dat de zitting van den Raad van State opgeheven en gesloten was.

In een klein vertrek, dat door een deur in het goudlederen behangsel in gemeenschap stond met de zaal in het paleis der landvoogdes, waarin de Raad van State gewoonlijk vergaderde, welke deur aan den kant der zaal achter zware gordijnen van een prachtige, donkerrood fluweelen stof verborgen was, merkte men, omtrent dezen tijd, twee mannen op, die, gedurende de zitting, dicht bij de geopende deur hadden post gevat en dus ongemerkt en met zichtbare belangstelling naar elk woord der raadsheeren hadden geluisterd. Een van hen had een kort incengedrongen, wel doorvoede gestalte, en zijn eenigzins bruine gelaatskleur duidde aan, dat in zuidelijker streken zijn eigenlijk vaderland was. Onder een met goud doorwerkten mantel, die achteloos over de schouders hing, versierde kostbare, brusselsche kant den halskraag van een wambuis, welks gouden knopen den rang en het aanzien van den bezitter verrieden. Een buitengewoon wijde broek, die aan de knieën met breede linten aan de roode, nauwsluitende kousen was vastgemaakt, schoenen met roode linten, en op het gepoederde hoofd een breedgerande, met witte kwasten versierden hoed, voltooiden zijn kleeding. Hij scheen elk woord, dat uit de raadzaal zijn oor bereikte, met toenemende belangstelling op te nemen. Gedurig was er verandering in de uitdrukking zijner gelaatstrekken : nu eens flikkerden valsche bliksemstralen, die van leedvermaak getuigden, uit zijn kleine oogen, dan weder trokken zijn wenkbrauwen zich onheilspellend samen, alsof hij bedacht was op wraak, en speelde een geheimzinnige

lach om den fijn gevormden mond. Kortom, iedere spier-trekking op het gelaat bewees, welk een hoog belang de levendige nitlatingen der Nederlandse edelen voor hem hadden.

Zijn metgezel droeg een monnikspij. Mager en van meer dan gewone lengte, had het voorkomen van dezen man buitendien iets raadselachtigs.

Ofschoon zijn meestal neergeslagen oog, evenals de voorovergebogen houding van zijn bovenlijf, overeenkomstig de kloosterlijke voorschriften, deemoed en onderworpenheid moesten te kennen geven, verrieden toch de saamgeperste, bleke lippen en de scherpgetoekende trekken van zijn gelaat, vooral als hij steelsgewijze den lo-renden blik opwaarts sloeg, in hem al dadelijk de sterke wilskracht van een onbuigzaam karakter, terwijl een onmiskenbare uitdrukking van sluwheid en doortraptheid deed vermoeden, van welke middelen hij zich bediende om zijn plannen uit te voeren.

Beide mannen hadden met onverleede aandacht, bijna ademloos, naar ieder woord der verzaderden geluisterd. Ten laatste waren de beraadslagingen goeëndigd. In de verte hoorde men nog het geluid van de wegrollende rijtuigen, en vervolgens werd alles doodstil. Een tijdlang bewaarden de beide luisteraars een diep stilzwijgen, alsof zij het zooveen gehoorde nog overpeinsden. Toen echter richtte de kleine, dikke man den blik op zijn metgezel en zeide:

„Nu, pater Gregorius, gij hebt het gehoord, de laatste troef is nitgespeeld. Oranje, door de edelen gestemd, schijnt besloten te zijn den strijd aan te vangen. Gelukkig, dat wij tot dit punt gekomen zijn: eenmaal moest de zaak toch tot een beslissing komen en dus hoe eer hoe beter. De overmoed van dezen gunsteling des volks en zijn medestanders moet met één slag vernietigd worden, en dan zal het ons geen moeite kosten, den nek van het volk zelf te knigen. Ik zie reeds in 't verschiet, dat de heilige Inquisitie hier een goed arbeidsveld vinden zal, en voorwaar, alleen de scherpte van het zwaard harer gerechtigheid zal het addereengebroed van de aarde verdelgen.”

„Men moet den booze uitdrijven door strenge kastijdingen en

harde stokslagen, zegt de wijze Salomo," antwoordde de monnik, terwijl hij met een deemoedig gelaat het teeken des kruises maakte. »In u, eerwaarde heer, heeft de gunst des Hemels zich een tuchtroede uitverkoren, om de zucht tot overmoed uit dit wederspannige volk te verdrijven. Inderdaad, de orde van Jezus had aan geen waardiger lid de opperste leiding der Inquisitie kunnen toevertrouwen dan aan u, heer De Vargas. Doch gij weet, dat ook de orde van den heiligen Franciscus, tot welke mijn geringe persoon verwaardigd is toe te behooren, met brandend verlangen uitziet, om deel te nemen aan de nit-roefing der ketters, en daarom" — —

»Ik versta u reeds: ik versta u reeds," viel Juan de Vargas hem in de rede, »gij zijt gekomen, om mij uw diensten aan te bieden, en de schuilhoeken der ketters op te sporen. Daartoe wordt echter niet slechts een goede wil, gepaard met tronwe gehechtheid aan onze alleen-zaligmakende kerk, vereischt, maar bovenal een nauwkenrige bekendheid met de schuilhoeken der ongelovigen."

»Ik ben een kind van dit land," zeide pater Gregorius, »en bekend met iederen schuilhoek der ketters. Reeds sedert lang zond onze Prior mij naar alle richtingen heen, om de bron te ontdekken van het zich zoo snel verbreidende vergif. Ik heb niet alleen de hutten des volks, maar ook de kasteelen en burchten der grooten bezocht, en ik heb bevonden, dat juist de edellieden den kop der slang nitmaken, dien men voor alle dingen eerst vertrappen moet. Wel werd mij niet overal toegang vergund, maar waar ik toegelaten werd, daar was ik steeds gedachtig aan het woord van den wijzen koning Salomo, die zegt: »Laat uw ooggen geen slaap toe, noch uw oogleden sluimering". Ik weet nu, waar het gebroed nestelt, en als de Heilige Inquisitie mij als haar onwaardigen dienaar beschonwen wil, dan zou ik aan het zwaard lurer gerechtigheid in veel gevallen den rechten weg kunnen wijzen. Daartoe heb ik, Eerwaarde heer, alleen uw toestemming noodig, en de tijd zal leeren, of ik moed en bekwaamheid genoeg bezit, om nuttig te zijn in een roeping, die de Heilige Maagd mij heeft aangewezen."

Alsof hij het antwoord wachtte, vestigde hij zijn hoerenden

blik op Juan de Vargas, op den man, die als ketterverdelger zich een naam heeft verworven in de geschiedenis der martelaren van de Nederlanden, en die nu, als in gedachten verzonken, het kleine, levendige oog ter aarde sloeg. Eerst na een stilzwijgen van eenige minuten hief deze het hoofd op, en sprak op slependen toon :

»Voorzeker ontbreekt ons een man van onbepaalde toewijding, geestkracht en doorzicht, die zoowel invloed kan uitoefenen op de geringere volksklasse, als zich toegang weet te verschaffen tot de grooten des lands. Maar ik vrees, uw monnikspij . . .”

»Wat dit betreft, kunt gij zonder zorg zijn, Kerwaarde heer !” viel de pater met levendigheid in, terwijl een sluwe glimlach om zijn lippen speelde. »Ik heb reeds van mijn superieuren vergunning verkregen, om ook in het gewaad van een man der wereld mijn rol te mogen spelen. Daarbij hebben mijn ervaringen mij tot de overtuiging gebracht, dat de overmoedige edellieden slechts door vrees kunnen beteugeld worden, en met het oog daarop heb ik mijn plannen gemaakt.”

Juan de Vargas knikte goedkeurend en schoof met zijn stoel dicht bij den pater. Van nu af aan werd het onderhoud fluis-terend gevoerd, maar de uitdrukking van beider gelaat deed zien, dat volkomen overeenstemming van inzicht bereikt was. De monnik ontwikkelde zijn plannen met een levendigheid, die, behalve een onmiskenbare uitdrukking van list en doortraptheid, iederen anderen trek van zijn mager, bijna kleurloos gelaat verbannen had, en de onwillekeurige bewegingen van de dichtbegroeide wenkbrauwen van den ketterrichter bewezen genoegzaam, dat hij niet weinig verwonderd was over de sluwe berekeningen van zijn nieuwen bondgenoot.

Ten laatste was het onderhoud geëindigd. Juan de Vargas begaf zich naar zijn vertrekken in het paleis der landvoogdes, terwijl pater Gregorius, vóór hij het paleis verliet, zich diep in zijn mantel hulde en, buiten gekomen, zijn weg met rassche schreden vervolgde.

Overal heerschte de diepste stilte; de eenzame wandelaar werd door niets gestoord. Hij overdacht nogmaals het zoeven gehouden gesprek en verbond daaraan allerlei plannen voor de toekomst.

Na verscheidene straten doorgestaan te zijn, verdween hij eensklaps in een steeg, en stond hij eindelijk voor een huis stil, welks uitwendige in geen enkel opzicht aan welvaart en aanzien der bewoners deed denken. Hij moest meermalen aankloppen, voordat er van binnen eenige toebereidselen gemaakt werden om de deur te openen. Eindelijk vertoonde zich het gerimpelde gelaat eener vrouw, die eerst een flauw brandend lampje door de half geopende deur den bezoeker te gemoet hield, en toen met haar bovenlijf te voorschijn kwam. Haar verschijning had niets uitlokkends. De breede, tandeloze mond, die, sterk ingevallen, de punt van den neus haast veroorloofde met de vooruitspringende kin in aanraking te komen, deed een buitengewone, vrouwelijke praatzucht vermoeden — een eigenaardigheid, die geenszins weersproken werd door de met vele linten opgesierde muts, die het buitengewoon kleine voorhoofd overschaduwde, en waaronder zich een paar glinsterende oogen lieten zien. Het beschouwen van den persoon, die zoo onstuimig wenschte binnengelaten te worden, duurde maar kort. Nauwelijks zag zij de monnikskeleding, of met radde tong ving zij aan:

»Zoo, Eerwaarde heer! zijt gij het? Maar, bij alle Heiligen! — wat voert u hierheen in zulk een konde? Heden morgen was het, alsof de heilige Madonna en haar groote en kleine trawanten leelijke gezichten trokken, toen ik ze in de konde lucht bracht, om ze aan de vrome schaar te koop aan te bieden. Inderdaad, Eerwaarde heer, het einde der wereld moet nabij zijn; want sedert de kettters hun duivelsch spel drijven, zijn crusifixen, madonna's en de gansche heiligenkraam uit de mode geraakt en»

»Maar, allerwaardste moeder Sybilla, wereldberoemde beeldenverkoopster der heilige stad Brussel!» viel de monnik haar in de rede, »als gij uw tong niet in toom houdt, dan zult gij het geluk smaken, mij in uw winkel als een ijskegel te kunnen opzetten. Wat ik u bidden mag, doe de deur toch wat wijder open, opdat ik binnen kan komen.»

»Ja, ik zeg u, Eerwaarde heer, de tijden zijn zeer veranderd,» ging de vrouw op klagenden toon voort, zonder dat zij echter de deur verder opende. »Terwijl vroeger een ieder zich voor

mijn winkel kniste, en ik de kramerij tot elken prijs aan den man kon brengen, gaat nu ond en jong, spottende en hoofdschuddende, de oude Sybilla voorbij, en niemand denkt er bijna meer aan, om zich de kaart te laten leggen, of zich op een andere manier de toekomst te lateu voorspellen. Ach! de heilige Maagd alleen weet, waar dat heen moet. Met de vroomheid is 't gedaan, Eerwaarde heer, en"

»Nu, bij den heiligen Franciscus, wat ik n bidden mag, doe toch de deur open,» drong de pater. En -- of een aanval van medegevoel voor den van koude bibberenden pater haar bewoog, of dat de scherpe, koude wind haar zelf in het gehaat woei en haar gedachtenloop sluitte -- genoeg, de deur ging open, en tot zijn groote blijdschap zag de pater zich spoedig in de omgeving van een menigte gesneden heiligenbeelden, die in zonderlinge groepen in de kamer opgezet waren, of in de grootste wanorde door elkander lagen.

»Zie nu eens, Eerwaarde heer, hoe de duivel in mijn kraam heeft huisgehonden,» ging de oude op jammerenden toon weder voort. »Het is allen heiligen geklaagd! Heden middag reed de kleine ridder Jan van Hoyenburg voorbij, en naast hem liep zijn hond met lange pooten, dien de goddeloosheid van zijn meester reeds in de leden moet gevaren zijn, want nauwelijks zag het onguire dier mijn koopwaren, of hij reude met een sprong, zooals de duivel zelf zou doen, er tusschen, en richtte een verwoesting aan, waarvan de wedergade nog niet gezien is. Zie, Eerwaarde heer, daar ligt de heilige Madouma met een gebroken voet, ginds de heilige Antonius met verbrijzelden schedel, en overal vond ik armen, neuzen en andere ledematen, die door geen heelmeeester kunnen genezen worden. Het is een gruwel, sedert die beide kettters hier zijn! En toen mijn trouwe Sam -- zie eens, hoe de arme jongen daar ginds in zijn slaap nog tusschenbeide de vuist ophelt, alsof hij den kop van het beest wou verpletteren! -- toen hij den hond wilde afweren, pakte het woeste dier hem met zijn scherpe tanden bij den kraag, wierp hem op den grond, en sleepte hem zoolang door de sneeuw, dat er een stuk uit zijn buis scheurde. Toen liep

het dier naar zijn meester, die onder luid gelach het spektakel aangzien had, en zonder zich verder te bekommeren over mijn ongeluk en den armen Sam, in vollen draf voortreed."

Onwillekeurig had de monnik zijn oog naar de plaats gewend, waar het luid, onverstaanbaar steunen van den door angstige droomen verontrusten jongen vernomen werd. Deze zag er al heel zonderling uit. Het was een magere, lang opgeschoten knaap en op zijn bleek, zenuwachtig gelaat vertoonde zich een uitdrukking, die aan onnoozelheid deed denken, en die door het haar, dat rechtvaardig over het voorhoofd hing, nog duidelijker uitkwam. Zijn gescheurde, bomorste kleederen gaven de noodige bevestiging van de zocven door de onde vrouw verhaalde gebeurtenis, en het had er allen schijn van, alsof hij in zijn slaap nog eens de worsteling doormaakte, die hij des middags met den hond gehouden had.

»Sam! Sam! mijn arme jongen!" riep de onde op deelnemenden toon, terwijl zij hem met een krachtig heen en weer schudde. »Kom, mijn jongen, wijs den Eerwaardcn heer het bed. Ja, het is een waar ongeluk, dat de kettcrs hier wonen en hun groote honden mijn kraam bederven. — Nu, kom, ving op de beenen, Sam! anders breekt de morgenstond aan, voordat de Eerwaarde heer nog een oog gesloten heeft. — Maar om bij al de schade nog door zulk een kleinen dikbuik te worden uitgelachen, dat kan ik niet verdragen. — Kom, Sam, sta nu op!"

Na herhaald schudden en stompen opende de slapende eindelijk de eenigszins schuin staande oogen, geeuwde zijn kaken bijna uit het lid, bromde iets tusschen de tanden, en nam toen, opnieuw inslapende, zijn vorige hending weer aan.

»Heilige Maria! — Heilige Jozef," riep de vrouw, »de arme jongen komt niet weer tot zichzelf; dat is alléén de schuld van dien kettcrschen schelm. Sam! Sam! ziet ge dan niet, dat de Eerwaarde heer voor u staat? — Wie zal mij nu de geleden schade vergoeden? Ware het nog maar in den tijd, toen de kettcrs het recht nog niet met voeten traden, dan zou ik het den kleinen ridder wel onder den neus wrijven, en onder de honderd gulden liet ik hem niet vrij. — Maar, Sam! vlegel!

luiard! maak mij toch niet boos, want mijn geduld raakt uitgeput.”

Weder een stoot, niet minder krachtig dan de vorige, en nogmaals opende de slaapdronken jongen de moede oogleden: weer geenwde hij met den breeden mond, maar niets scheen in staat te zijn, om hem tot helder bewustzijn te brengen. Onbestemd dwaalden zijn oogen de kamer rond, richtte zijn blik zich nu op de oude, dan weer op den monnik, en liet hij niet onduidelijk blijken, dat hij ten derden male zich aan de weldadige sluimering wilde overgeven. Maar nu scheen ook het geduld van den monnik ten eenenmale uitgeput. Met een kracht, welke men hem op het oog niet zou toegekend hebben, greep hij den jongen bij den kraag, en trok hem met een geweldigen ruk op de beenen. Mogelijk wel in de veronderstelling, weder tusschen de tanden van een ketterschen hond te zijn, schreeuwde Sam luidkeels, was in een ommezien klaar wakker, en geleidte dadelijk den monnik zonder tegenspraak naar zijn slaapvertrek. Ook de vrouw, na nog een troosteloozen blik op haar verbrijzelde heiligen geworpen te hebben, begaf zich spoedig naar haar slaapkamer.

HOOFDSTUK II.

Enkele weken waren sedert de in het vorige hoofdstuk verhaalde gebeurtenissen verloopcn.

De sneeuwvelden waren reeds lang ontdooid, en de Aprilzon deed een jong, frisch groen uit den donkeren schoot der aarde te voorschijn komen. Hier en daar begonnen in de bosschen van Brabant de berken en beuken reeds hun knopjes te openen, om voor de terugkeerende natuurzaaiers de schuifhoeken te bereiden, waarin zij ongestoord hun liederen zingen en ongemerkt hun nesten zouden kunnen bouwen. Alles ademde vrede en vreugde; alles scheen een mond te hebben, om den Schepper aller dingen het offer des lofs te brengen. En de mensch — ach! — in zijn hart woont geen vrede, geen blijdschap; de zonde heeft alles verdorven.

Op den dag, waarop dit hoofdstuk begint, scheen het echter den stralen der zon niet te zullen gelukken, den bijna ondoordringbaren, nevelachtigen mist te verdrijven, die bosch en veld omhulde, en aan het oog van den wandelaar de moerassige plaatsen in de bosschen onttrok. Gelijk een wolk, hing de nevel over de vlakke, door welke zich de straatweg kronkelde, die uit het noorden des lands naar Antwerpen voerde. Of schoon het reeds ver op den dag en het middaguur lang voorbij was, kon men toch nauwelijks een kleine bende ruiters onderscheiden, die haar weg naar deze oude stad richtte. De paarden, onder het gewicht hunner geharnaste meesters, waren met stof en zweet bedekt, en hun langzame tred gaf uitputting en vermoeidheid te kennen.

Aan de spits dezer kleine troep merkte men twee ridders op. De jongste der twee, omstreeks 24 jaar oud, was rijzig, maar krachtig gebouwd. Zijn vizier was geopend, en de kleine, zwarte knevel, het donkerbruine oog, het breede voorhoofd, de welgevormde neus, en vooral de vlugheid, waarmede hij zijn paard wist te besturen, gaven aan zijn gestalte een schoon, mannelijk voorkomen. Sierlijk bewoog zich de roode vederbos op den blanken helm, terwijl zijn fraai harnas de welgevormdheid zijner gestalte schitterend deed uitkomen. Zijn naam was Rudolf van Raaphorst. — De oudere ridder scheen in elk opzicht het tegenovergestelde van den jongeren. Nauwelijks vijf voet lang, onbehagelijk in geheel zijn voorkomen, was ridder Van Hoyenburg, wiens naam wij reeds in het vorig hoofdstuk genoemd hebben, niet zelden het voorwerp van spot van de zijde zijner gelijken. Zijn buik, al te wel gevoed, kwam onder het borstharnas weerspannig te voorschijn en stond niet in de minste verhouding tot de korte, magere beenen. Op zijn bolrond gelaat streeden een borstelige baard en een aan beide zijden puntig gedraaide knevel om den voorang, alsof zij den glimmenden, breedden neus wilden verbergen, welks hoogroode kleur het niet zeer matig gebruik van sterken drank te kennen gaf. Zelfs de witte vederbos, die bij elken onverwachten stoot van zijn doodelijk vermoeid paard een wijde bocht beschreef,

stelde den kleinen ridder in geen gunstiger daglicht, ofschoon hij van tijd tot tijd mochte deel om een moedige houding aan te nemen en zich een heldhaftig voorkomen te geven.

Alleen het toeval, zooals men het wel eens noemt, had de beide mannen dezen dag te zamen gebracht. Rudolf had, ingevolge een opdracht van den Prins van Oranje, in wiens dienst hij was, het noordelijke deel der Nederlanden doorreis, om op de hoogte te komen van de gezindheid der daar wonende edelen en andere hooggeplaatste personen. Om evenwel een bezoek te brengen aan zijn ouden vriend en weldoener, den graaf Van Wreda, wiens kasteel op een kleine hoogte, niet ver van Antwerpen, lag, had hij op de terugreis juist dezen straatweg gekozen, waar hij aan den morgen van dien dag den ridder Jan van Hoyenburg had ontmoet, die ook denzelfden weg naar Antwerpen was ingeslagen. Op beider gelaat las men, dat er een levendig gesprek had plaats gehad, dat nu echter sedert lang was afgebroken, want in diepstilzwijgen vervolgden beiden hun reis. De anders zoo blijmoedige uitdrukking op het gelaat van den jongsten ridder had nu voor droefheid plaats gemaakt, terwijl zijn oudere metgezel in de hoogste mate onvergenoegdheid en wrevel in al zijn bewegingen liet blijken. Intusschen daalde de dag al meer en meer, en hoe meer de avond naderde, des te dikker werd de mist, die voor de ruiters den zwaren tocht bij toeneming bemoeilijkte. Dit was reeds genoeg, om de kwade luim van den kleinen ridder te doen uitbarsten en, alsof hij zich lucht wilde geven, ving hij na lang stilzwijgen op een toon, waarin de wrevel zijns harten zich openbaarde, weder aan :

»Inister, ridder Van Raaphorst, ik kan niet langer strijd voeren tegen uw zonderlinge geloofsbegrippen: want zulke als de uwe kunnen slechts in het meest verwarde hoofd huisvesten. Ik behoor evengoed als gij tot het verbond van die edelen, welke de Spaansche huishouding en de monnikenheerschappij over hoord trachten te werpen, en met sterk verlangen zie ik het oogenblik te gemoet, dat in ons land alles het onderste boven wordt gekeerd, en een nieuwe orde van zaken wordt

ingevoerd. Maar, zooals gij de zaak inziet, beschouw ik ze niet. Naar uw meening zou men aan de vreugde van dit korte leven reeds den rug moeten toekeeren, vóórdat nog de schikgodinnen den levensdraad afgesponnen hebben. Dat is voorwaar een wonderlijke vrijheid, die het nieuwe geloof ons leert! Neen, dan nog duizendmaal liever de oude monnikenheerschappij, dan zulk een spotbeeld van vrijheid! Nu eerst begrijp ik, waarom gij onze vroolijke drinkgelagen versmaadt en een vroom gezicht zet, dat onder een monnikskap goed zon staan, maar onder den helm van een ridder een schande is. Inderdaad, een wonderlijke vrijheid! er is reden genoeg, om voor uw verstand in de toekomst het ernstigste te vreezen."

„Ik dacht vroeger als gij," hernam Rudolf op zachten toon. „Ook ik dweepte met een vrijheid, in welker schoot ik geluk en vreugde hoopte te vinden. Maar het was een vrijheid voor het vleesch, welks verdorvenheid ik, helaas! niet kende. Naar de ware vrijheid dorstte ik niet; ik kende haar niet, noch de verschrikkelijke banden, waarmede een vijandelijke macht mij gevangen hield. Nadat echter de genade Gods mij de oogen geopend heeft; nadat ik niet alleen het bederf der kerk, maar ook mijn eigen vervreemding van God heb leeren verstaan; nadat ik erkend heb, dat de zonde mij tot haar slaaf had gemaakt, en mijzelf alle kracht ontbrak, om de boeien te verbreken, waarin ik gebonden en gekluisterd lag, is in werkelijkheid het Evangelie mij een blijde boodschap geworden, en heeft het mij Hem leeren kennen, die alleen waarlijk vrijmaken kan. Ik verzeker u, edle ridder, hij alleen, die den Zoon Gods als zijn Verlosser en Zaligmaker heeft leeren kennen, is waarlijk vrij. Het vleesch voorwaar heeft geen deel aan deze vrijheid; met geweer en zwaard kan men haar niet verkrijgen; het is een vrijheid, die God in Zijn Zoon slechts den boetvaardigen, heilbegeerigen zondaar aanbiedt en den geloovige nit genade schenkt, een vrijheid"

„Genoeg, genoeg; ik dank u voor uw vrijheid!" viel Van Hoyenburg hem in de rede, met een drift, die hij niet langer kon bedwingen. „Houd, als ge het goedvindt, uw preeken voor het

domme gepeupel; ik wil van uw hel en uw hemel niets weten. Onze verlichte eenw neemt van het bijgeloof der vroegere tijden voor goed afscheid, en met gejuich zal ik het nur zien aanbreken, waarin het gezond verstand des volks de heiligenbeelden en crusifixen in stukken slaat. Maar toch zou ik liever in een haren monnikspij, bedelend van stad tot dorp, den rozenkrans bidden, dan in broederlijke gemeenschap treden met verloopenen monniken, zwervende handwerkers, leegloopers en allerlei gespuis, en mij blootstellen aan de spottersnijen van verstandige lieden. »Doe recht en vrees niemand!» dat is mijn lenze; daarbij zal ik blijven en ieder zijn meening laten, terwijl gij en mijn vrome stiefbroeder, daar aan de overzijde in dat ellendige nest, u met uw geestverwanten opmaakt om andersdenkenden ter helle te doemen.”

»Gij vergist u, Van Hoyenburg,” viel Rudolf in, »de edele graaf Herman van”

»Ja, ik vergis mij, ha, ha, ha!” hervatte de kleine ridder honend. »Reeds sedert lang heb ik iedere betrekking met den man, dien het noodlot mij tot halfbroeder bestemde, geheel afgebroken. Hij kan, zooveel hij wil, geestelijke liederen zingen met zijn ouden torenwachter, of zich door den schijnheiligen prediker, meester Christoffel Smit, uren lang predikatiën laten voorlezen en gebeden doen; maar, op mijn woord als edelman, ik zal zijn dorpel niet meer overschrijden, voor hij, in plaats van met luichokers te verkeeren, weder zijn plaats inneemt in den kring van gelijkgeborenen ridders.”

»Vroeger hebt gij er anders over gedacht, ridder Van Hoyenburg!” merkte Rudolf aan.

»O ja, ik versta u!” viel deze heftig uit. »De lastertongen zeggen, dat ik, als de naaste bloedverwant, tijdens de langdurige krankheid van mijn schijnheiligen broeder, geboept had, erfgenaam te worden van de bezittingen van Wreda, en dat ik door de tijding, dat de hemel den goeden man in zijn hoogen onderdom nog een zoon heeft geschoonen, bijna een beroerte had gekregen. Hm! Wat bekommer ik mij over zulk gepraat! Maar aan u, jonge man, ben ik wel het minst reken-

schap schuldig. Wat hebt gij nog overgehouden van de heerlijkheid uwer voorouders, dan alleen uw naam? En waarlijk, gij moogt het nog een geluk noemen, dat gij nog onder de bloedverwanten van ons huis gerekend wordt, ofschoon nauwelijks een druppel bloeds in uw aderen daaraan herinnert. Het harnas, dat gij draagt, is toch maar even uw eigendom, en had men u niet opgenomen, toen de Spanjaarden op de bezittingen uwer familie beslag legden, gij zoudt in schande en armoede zijn omgekomen, en misschien als ridder te voet uw dagen geëindigd hebben."

Een donker rood overtoog de wangen des jongelings, terwijl Van Hoyenburg met ijzingwekkende koelheid deze woorden sprak. Het was te zien, hoeveel moeite het hem kostte, een opwelling van drift, die zoo spoedig jeugdige gemoederen overmeestert, ten onder te houden. Onwillekeurig zocht zijn krachtige vuist meermalen naar het gevest van zijn dengdzzaam zwaard, maar even spoedig trok hij de hand weer terug, en nog vóórdát de ander had uitgesproken, was de rust in zijn gemoed teruggekeerd.

»Bedaar, edele ridder!» sprak hij zachtmoedig. »Ik weet wel, dat ik vader en moeder vroeg heb verloren en met hen alle aanspraak op mijn goederen, omdat mijn vader, als ijverig aanhanger van de Gereformeerde Religie, bij Karel V in ongenade gevallen was. Ik weet ook, welke verplichtingen ik aan uw familie, en in het bijzonder aan den mij zoo dierbaren graaf Van Wreda, uw broeder, heb, die mij aan armoede en schande ontrukte, en mij als kind in zijn huis opnam. Ik weet ook, dat zelfs gij, die op dit oogenblik, met weinig welwillendheid, oude, smartelijke herinneringen te voorschijn roept, mij uw helpende hand hebt toegestoken; immers aan uw voorspraak dank ik het, dat de Prins van Oranje mij onder het getal zijner edellieden heeft opgenomen, en dat ik tot dusver zijn bijzondere gunst heb mogen genieten. Nooit zal ik dat alles vergeten en, zoolang er nog een druppel bloeds door mijn aderen vloeit, zal ik met dankbaarheid aan mijn weldoeners denken. Maar waarom is uw hart met zulk een haat en bitter-

heid jegens uw broeder en mij vervuld? Het is een dwaling, dat wij ons, gelijk gij zegt, met menschen hebben verenigd, die over andersdenkenden het oordeel der verdoemenis uitspreken. Want die door de genade en ontferming Gods de vruchten der ware vrijheid gesmaakt hebben, die vellen geen hard en liefdeloos oordeel over hen, die nog gebonden zijn door de banden der zonde en des doods, maar hebben mededoogen met hen, en wenschen niets vuriger dan hun verlossing. Maar, ridder Van Hoyenburg, uw woorden, hoezeer zij mij bedroeven, bevreemden mij niet: misschien zou ik in uw plaats evenzoo handelen en spreken. Dat gij mij uitmaakt voor een dwaas, ik vergeef het u van ganschler harte: dat gij de eer van uw edelen broeder, den graaf Van Wreda, aantast, smart mij diep: dat gij echter degenen, die om der waarheid wille huis en erf hebben verlaten, en bereid zijn om onder namelooze smarten hun leven ten offer te brengen, gemeen volk noemt, dat moge God u vergeven, aan Wiens eigendom gij u vergrijpt."

»Gij hebt inderdaad hooge gedachten van uw broederschap,» sprak de ridder op spottenden toon.

»En toch berusten deze op goede gronden, daar zij, die gij hoont, God aan hun zijde hebben,» hernam Rudolf. »Maar laat ik nu in alle openhartigheid met u spreken. Ik herhaal het, dat ik u dank verschuldigd ben; maar nadat ik den weg des behouds heb leeren kennen, door het geloof in Jezus Christus, terwijl de kerk door allerlei bijgeloof en niterlijken dienst de oogten verblindt en de menschen doet dolen, veroorlooft mijn geweten mij niet meer, om met u, gelijk in vroegere dagen, te verkeerem, omdat het doel onzes levens geheel en al verschillend is. Wij gaan wel is waar met hetzelfde doel naar Brussel, om, in gemeenschap met andere edelen, een laatste poging in het werk te stellen om de landvoogdes voor de zaak der godsdienstvrijheid te winnen. Maar hoe verschillend zijn onze beweeggronden! Gij zoekt alleen staatknuilige vrijheid en volkomen afschudding van het Spaansche juk: ik zoek in de eerste plaats te verkrijgen de vrije verkondiging des Evangelies, vrijheid voor allen, die door de macht van Rome verhuinderd

worden, het Woord des Heeren zonder menschelijke bijvoegselen te hooren verkondigen. Gij zoekt een vrijheid voor het vleesch; voor al het andere is nu hart koud en gesloten. Ach! hoe gansch anders was het vroeger, toen uw edele gemalin nog leefde! Toen was ook in uw kasteel het kruis van Christus geen dwaasheid; toen was ook nu oor niet gesloten voor de waarheid; maar nu — vergeef het mij! — vertoont nu leven een aaneenschakeling der treurigste afwijkingen en godslasteringen, en gij strooit een zaad uit, dat u en anderen ten ondergang zal brengen.”

Van Hoyenburg had reeds lang door blik en gebaren blijk gegeven, den jongeling in de rede te willen vallen. Bij de laatste woorden kon hij zich niet meer inhouden. Het fonkelend oog, de krampachtige lach om zijn mond, de trotsch opgetrokken lippen — alles kondigde een naderende uitbarsting van verbeterde woede aan, en wie weet, waar het misschien toe gekomen zou zijn, indien het gesprek niet plotseling afgebroken was door de verschijning van een ruiter, die, van Antwerpen komende, door de mist slechts onduidelijk waar te nemen was. De vreemdeling bewoog zich als besluiteloos heen en weer op zijn zadel, reed met langzamen stap de krommingen van den weg langs, en had in zijn houding en al zijn bewegingen iets zoo eigenaardigs, dat hij voorzeker de opmerkzaamheid van alle voorbijgangers wel tot zich trekken moest. Hij kon een man van ongeveer 60 jaar zijn. Zijn kleeding bestond uit een vuilen, versleten en gescheurden kiel van grof linnen, en een evenzoo gehavende broek van dezelfde stof. Men kon duidelijk zien, dat hij deze kleederen reeds lang gedragen had. Aangezicht en handen waren door wind en zonneschijn bruin geworden, en onder den hoed, welks breede rand achteraan naar boven geslagen was, gaven de scherp geteekende trekken van zijn vermagerd gelaat en de kleine, bliksemende oogen aan zijn gansche voorkomen iets schrikwekkends, dat nog verhoogd werd door den langen sabel, die, vastgehecht aan een scharlakenrooden gordel, zonder schede aan zijn zijde hing.

Eerst nu scheen hij de beide ridders op te merken, want op

eens deed hij zijn paard stilstaan, sloeg de naderenden opmerkszaam gade, wendde ijlings den teugel, en verdween weder in den nevel. Nog voordat de ridders over deze zonderlinge verschijning hun gedachten konden uitspreken, vertoonde de wonderlijke ruiter zich weer, en aan zijn zijde bevonden zich ongeveer twintig gewapende mannen te voet, wier woeste, dreigende houding en uitdagende blikken niet zeer uitlokkend waren, om nader met hen kennis te maken. Het gevolg der beide ridders, bestaande uit vier dienaren, reed naderbij om de bevelen hunner meesters te ontvangen. Met luid getier trad de bende voorwaarts, maakte halt op een afstand van ongeveer twintig schreden, en de ruiter, die de aanvoerder seheen te zijn, ondervroeg de ridders op gebiedenden toon naar rang en stand, en tevens naar het voornemen en doel hunner reis.

»Ons doel is u en uw gespuis overhoop te schieten,» antwoordde de kleine ridder op trotschen toon.

»Ha! ha! ridder Duimeling,» viel de vreemdeling op hoonden toon in, terwijl hij zich in zijn volle lengte in het zadel oprichtte. »Gij schijnt met den Bijbel niet zeer bekend te zijn; anders zoudt gij weten, dat eenmaal de dappere Gideon met slechts een handvol krijgslieden de talrijke, vreesachtige Midianieten op de vlucht joeg, en ik raad u, niet zoo vermetel te zijn, als gij niet in het geval wilt komen, dat deze nitgelezene bende het bijzondere genoegensmaken zal, u en uw geleiders den hals om te draaien.»

Verscheidene mannen dezer heilige bende richtten bij deze woorden de looplen hunner musketten op den ridder. Deze, door zulk een ondubbelzinnige beweging zeker tot andere gedachten gebracht, werd doodsbleck; zijn kleine gedaante kromp incen; toon en houding veranderden opeens, en stamelend sprak hij: »Met wien brengt mij dan het geluk te zamen, hm . . . met wien heb ik de eer . . . ik herinner mij niet — hm - - - !»

»Gij schijnt wel zeer weinig bekend te zijn met de gebeurtenissen van den dag,» hernam de ander op hoogen toon, »anders zoudt gij zonder twijfel niet onbekend zijn met Gideon Helmoed. Gij zoudt dan weten, dat hij van God geroepen is, om, met

zijn heilige schaar, dezen gewijden grond te zuiveren van de ingedrongen Midianieten en Amalekieten. Gij moogt ons onzen-
wege ook als een nieuw soort kruisvaarders beschouwen. Maar
gij, heeren! hebt lang genoeg met schoone woorden gestreden,
en slechts in het geheim uw vuisten tegen de onderdrukkers
der vrijheid en der volksrechten gebald of alleen groote woorden
gebruikt. Nu is het onze beurt. Wij zijn mannen van de daad
en, terwijl gij op het punt staat het spiegelgevecht te Brussel
nog langer voort te zetten, treden wij — de tuchtroeden Gods —
tusschenbeide om wraak te nemen op allen, die tot hiertoe
den voet op den nek des volks hebben gezet. Hebt gij het
verstaan, kleine man?"

Op dit oogenblik reed Rudolf eenige passen op den nieuwen
kruisvaarder en zijn makkers toe, en zeide:

»Luister, mijn vriend, houd het mij ten goede, als ik u raad,
niet langer de zaak der godsdienstvrijheid, door zulk handelen,
in een kwaden renk te brengen. Dwaal niet: God laat zich
niet bespotten! Indien gij het Woord Gods misbruikt, om het
ware doel, dat u leidt, daarmee te bedekken, zoo zal eenmaal
een rechtvaardig God u rekenschap afeischen. Daarom neem
goeden raad aan, keer met uw mannen naar uw huis terug
en, zoo God het wil, kan en zal Hij ook zonder uw hulp het
land wel verlossen van hen, die gij Midianieten en Amale-
kieten noemt."

Nauwelijks had de moedige jongeling deze woorden gesproken,
of Gideon hief beide handen dreigend ten hemel, en met een
gillende stem riep hij:

»Hier, zwaard Jehova's en Gideon!"

In een oogenblik waren de beide ridders en hun gevolg om-
singeld en twintig vuurroeren bedreigden hen met den dood.
Schrik en angst beving de kleine bende; slechts Rudolf van
Raaphorst bleef bedaard. Het bewustzijn, in de hand van den
almachtigen God te zijn, deed hem kalm blijven en moedig
het gevaar onder oogen zien.

Een pijnlijk stilzwijgen volgde; toen begon de vreemdeling
weder op vermetelen, hoogdravenden toon:

»De tuchtroede Gods over u, gij afvallige spruit, indien gij u verheft tegen de nitroeïng en verdelging der Filistijnen, Amalekieten, Moabieten en hoe zij allen heeten mogen! Lang genoeg hebt gij, adellijke heeren, het arme volk gekneveld. Het uur der vrijheid heeft geslagen, en de hand Gideons is wijd uitgestrekt, om de vijanden van Jehova te vernederen. Wilt gij u echter plaatsen aan de zijde van hen, die het arme, verdrukte volk met schoone woorden tot geduld vermanen, en die, gelijk de van ons afgevallen predikers, liever de pijnbank kussen en zich de ledematen laten uittrekken, dan naar de wapenen te grijpen, welnu, dan zult gij ons danken, wanneer wij de bloedzuigers voorkomen en u den genadestoot maar dadelijk toebrengen. Hier, zwaard Jehova's en Gideon!»

Met onheilspellende blikken zag de gewapende bende hem aan, doch eer zij nog gevolg kon geven aan de bedreiging, naderde Van Hoyenburg den aanvoerder, die nog altijd de handen omhoog had geheven. De houding van den kleinen ridder was opeens veranderd, en met fonkelend oog riep hij Gideon toe:

»Bij mijn eer! gij zijt mijn man! Eerst nu versta ik u! Ook ik, die den Spanjaarden een gloeienden haat toedraag, heb niet minder afschuw van den grooten hoop, en walg van het vroom geprevel der predikers. Welaan! de hand aan het werk! Op mijn woord en bij mijn eer, gij zijt mijn man!»

Bij deze woorden drukte hij den aanvoerder een gondstuk in de hand, hetwelk zulk een elektrische uitwerking had, dat, op op een wenk van Gideon, onmiddellijk de dreigende vnuurroeren aan den voet gezet werden. De kring opende zich, en de beide ridders konden met hun gevolg aftrekken. Nog lang echter werd Rudolf gevolgd door de blikken der aandrangers, alsof zij ook van hem een bijdrage tot den krijg verwacht hadden. Toen hij echter in fiere houding voortreed, hoorde men een algemeen gemompel, dat den lust deed blijken om den jongen ridder nog een kleine aanmaning daartoe te geven. Maar nu reed Jan van Hoyenburg nog eens terng, fluisterde den aanvoerder der bandieten eenige woorden in het oor, en, nadat deze toestemmend geknikt had, keerde hij naar zijn metgezellen terug.

Ongehinderd reden de ridders thans naar Antwerpen voort, terwijl de onruststokers in den nevel verdwenen. Het begon inmiddels donker te worden, en weldra kondigde het bruisen der Schelde de nabijheid der stad aan. Hier scheidden de beide ridders van elkander; Rudolf nam vriendelijk afscheid van Van Hoyenburg, terwijl deze daarentegen koel en trotsch een buiging maakte, en met zijn dienaren op de stadspoort toereed. Rudolf sloeg een zijweg in, die naar een kleinen heuvel leidde, waarachter zich het stevige muurwerk van een oud kasteel vertoonde.

HOOFDSTUK III.

Dit kasteel, dat nu reeds sedert eeuwen plaats heeft gemaakt voor de in deze eenw gesloopte citadel van Antwerpen, was zeer schoon gelegen op een heuvel, die aan de eene zijde zacht glooiend afsteep, terwijl de andere zijde in de Schelde afdaalde. Een hooge muur verborg, van de landzijde gezien, het onderste en middelste gedeelte van het slot voor de oogen der voorbijgangers, en alleen op de torens en tinnen kon men, over het grauwe, verweerde gestecnte heen, den omtrek overzien. Aan de tegenovergestelde zijde, waar een fraai park met zijn oude boomen, zijn welriekende bloembedden en de daarlangs kronkelende paden gelegen was, had men, op menig punt, het schoonste uitzicht. Schepen, rijk met vlaggen versierd, waren sprekende getuigen van den bloei des handels te Antwerpen, welke stad zóó nabij was, dat overdag het gewoel der straten, vermengd met de drukte in de nabijheid der haven en op de schepen en het doffe geruisch der Schelde, het oor der slotbewoners kon bereiken.

De dag, op welchen wij met de beide ridders kennis gemaakt hebben, was reeds gedaald en had plaats gemaakt voor een in dikke nevelen gehulden avond. De slotheer, graaf Herman van Wreda, wiens naam wij reeds in het vorige hoofdstuk genoemd hebben, was een man van ongeveer vijftig jaar. Ofschoon zijn donker haar reeds hier en daar begon te grijzen, en een

langdurige ziekte, waarvan hij nog niet lang geleden hersteld was, duidelijke sporen had achtergelaten, vertoonde evenwel zijn uiterlijk de kracht en kloekheid van een man in het beste zijner jaren. De vurige blik van zijn oog verried den edelman der toenmalige dagen; toch gaf de zachte nitdrukking zijner gelaats-trekken, zoowel als zijn geheele voorkomen, duidelijk te kennen, dat een hoogere macht den scepter voerde in zijn hart.

Ook hij behoorde tot die edellieden, die zich verbonden hadden, om den overmoed der vreemde geweldhebbers te verbreken. Terwijl echter bij velen een gloeiende haat tegen de Spanjaarden en de mammaligingen dezer vreemdelingen de drijfveer tot deze verbintenis was, zoo was het bij hem veeleer de zaak der hervorming, de vrijheid van godsdienst, die hem ter harte ging en die hem ook bij voortdoring een zaak des gebeds was.

Zijn gemalin, in volkomen overeenstemming met zijn beginselen en godsdienstige overtuiging, deelde met hem in de zorg en de liefde voor de verdrukte en vervolgde belijders des Evangelies. Vele vluchtelingen hadden op het slot reeds bescherming en huisvesting gevonden, en beiden beschouwden het als een voorrecht, met de hunnen de Heilige Schrift te kunnen onderzoeken en overdenken, en Gods Woord was door de kracht des Heiligen Geestes dan ook in rijke mate aan hun harten gezegend.

Hun echt was langen tijd kinderloos gebleven; eerst vijf jaren geleden had de Heere hun een zoon, den kleinen Karel, geschonken, en voorzeker was het voor het hart der ouders een groote blijdschap, te zien, hoe spoedig het beminnelijke kind zich zoowel lichamelijk als geestelijk ontwikkelde, en dat men van hem met recht de schoonste verwachtingen kon koesteren.

Toch was er een verdriet, dat niet zelden het hart van onzen vriend en zijn gade met diepe droefheid vervulde. Uit het tweede huwelijk der moeder van den graaf stamde Jan van Hoyenburg. Van zijn vroegste jeugd af had deze een onbuigzaam en onverzettelijk karakter getoond, en daar hij als kind langen tijd ziekelijk was, had moederlijke toegevendheid deze ongunstige eigenschappen nog doen verergeren. In later tijd scheen

hij echter, nadat hij met de godvreezende zuster van de gemalin zijns broeders in den echt getreden was, voor de waarheid des Evangelies zijn hart te openen, en was in zijn geheele gedrag, dank zij den invloed zijner gemalin, een gunstige verandering merkbaar, en niets scheen in staat de goede verstandhouding, geboren uit een dubbele bloedverwantschap, tusschen de beide familiën te verbreken. Maar ach! het zou spoedig anders worden. De staatkundige verwarring, veroorzaakt door den steeds toenemenden overmoed der Spanjaarden, had reeds sedert lang een algemeene volksbeweging voorbereid, en ook Jan van Hoyenburg dronk met volle teugen uit den bedwelmenden beker der omwenteling. De vonk der waarheid verdoofde langzamerhand in zijn hart en het huwelijksgeluk verdween. Noch de tranen en smee-kingen zijner gade, noch de liefkoozingen van zijn eenig dochtertje waren in staat, den boozen geest, die den verdoolden ridder meer en meer bezielde, uit te drijven. Zelden was hij thuis; voor vechtpartijen en drinkgelagen vergat hij alle andere zaken. Het duurde niet lang, of onder dit alles was het hart zijner gade gebroken en kwijnde zij weg. Toen zij haar einde voelde naderen, beval zij haar kind in de hoede aan van den Vader der weezen, en vertrouwde het toe aan haar zuster, de gravin Van Wreda, die tot het laatste oogenblik haars levens haar troostend nabij bleef. Kalm en zacht ontsliep de beproefde vrouwe in de volle verzekerdheid des geloofs, en bij haar vertrek nam haar zuster, de gravin, de bijna twaalfjarige Emilia met zich naar haar kasteel bij Antwerpen. Van Hoyenburg ging nu met reuzenschreden voort op de gladde, hellende baan, die hij betreden had. In het eerst liet hij toe, dat zijn kind werd opgevoed en grootgebracht op het kasteel van zijn stiefbroeder, met wien hij sedert lang in onmin leefde, en jegens wien zijn haat meer en meer toenam. Vooral liet hij zijn haat meer blijken, en was dit voor iedereen duidelijk, sedert hem de tijding gebracht was, dat zijn broeder en zuster verblijd waren met de geboorte van een zoon, dien men niet meer had verwacht, en waardoor Van Hoyenburg alle hoop op de bezittingen zijns broeders in rook vervliegen zag. Genoeg, na verloop van vier jaar liet hij zijn

dochter, hoezeer deze er zich ook tegen verzette en hoe smartelijk ook de graaf en zijn gemalin het vonden, op zijn kasteel brengen, waar zij zich nu, bij den aanvang onzer geschiedenis, reeds sedert eenige maanden bevond, om daar een zeer eenzaam en trenrig leven te leiden. Doch de moederlijke zegen rustte op haar; het goddelijk zaad, gestrooid door haar moeder en door haar oom en tante, was in haar hart opgegaan, het Woord Gods was haar dagelijksche spijs, en door Gods genade genoot haar hart dien vrede, dien de wereld geven noch ontnemen kan. Haar armen vader zag zij hoogst zelden; maar haar gebeden volgden hem, en voorzeker was het haar tot grooten troost, dat zij te allen tijde kon staat maken op de innigste deelneming harer bloedverwanten op het kasteel bij Antwerpen, met wie zij een levendige briefwisseling onderhield.

Met hartelijke liefde gevoelden de graaf Van Wreda en zijn gemalin zich verbonden aan den ridder Rudolf van Rauphorst. Door den dood zijner ouders en door Spaansche overweldiging van zijn goederen beroofd, had de onderlooze knaap, ofschoon slechts van verre vermaagschapt aan de grafelijke familie, in het kasteel een tweede tehuis gevonden. Hier had Rudolf de dagen zijner jeugd doorgebracht: hier had hij zich geoefend in het wapenspel, onder leiding van den ouden Wenzel, die grijs was geworden in dienst zijner meesters, en die, als oprecht belijder der waarheid, reeds vroeg den akker van het jengdige hart, met liefderijke zorg en onder voortdurend gebed, had bearbeid. Zijn onvermoeide ijver, zijn gebeden, die voor den knaap ten hemel waren gestegen, waren niet tevergeefs geweest, en hoewel eerst na drie jaar, toen Rudolf zich reeds te midden van het gewoel der wereld onder zijns gelijken bevond, het harde, natuurlijke hart werd verbroken en het zich voor de waarheid opende, kon men met alle recht zeggen, dat het zaad, door Wenzel gestrooid, door de genade Gods tot rijpheid gekomen was en vruchten droeg.

Op dezen avond was de grafelijke familie in de ruime eetzaal vergaderd. Kostbaar gewerkte tapijten, een jachtpartij voorstellende, versierden de wanden. Onder den wijden schoorsteen,

welks mantel ver vooruitstak en die door fraai gebeeldhouwde, marmeren pilaren ondersteund werd, brandde een helder turf-vuur. Boven de hooge deur prijkte het geslachtswapen der heeren Van Wreda. Aan het eene einde van de mahoniehouten tafel, die in het midden der kamer stond, zat de burchtheer, en op zijn schoot de lieveling des huizes, een bloeiende knaap met fraaie lokken, die, vermoeid door het spelen, in slaap was gevallen en op wien's gestalte het oog der in de nabijheid gezeten moeder met teedere liefde rustte. Behalve hen zag men nog twee mannen van hooger en onderdom, die tot de vrienden des huizes gerekend werden. Eén van hen was de reeds genoemde Wenzel. De vader van den burchtheer had den godvruchtigen, vriendelijken onde als een kostbaar erfstuk aan zijn zoon nagelaten, en deze wist zulk een nalatenschap op haar rechte waarde te schatten. Steeds had hij onvermoeid en met oukrenkbare trouw het bestuur der huishoudelijke zaken waargenomen, en in deze betrekking kon hij eenigermate op zekere voorrechten aanspraak maken. Al de andere dienstknechten beschouwden hem als hun hoofd, droegen hem groote achting toe en volbrachten gewillig al zijn bevelen. Nadat ook de burchtheer en zijn gemalin de zaak des evangelies hadden omhelsd, gevoelden zij zich nog veel inniger aan hun trouwen dienaar verbonden, en zij hadden hem zoo op prijs leeren stellen, dat zij zelfs in hun huiselijken kring hem noodde hadden kunnen missen.

Aan de zijde van den ouden dienaar zat een man, dien de lezer noodzakelijk moet leeren kennen. Hij kwam dikwijls op het kasteel en was er steeds een welkome gast. Vroeger monnik in een klooster te Brugge, had hij op een reis kennis gemaakt met een man, die, mandenmaker van beroep, een klaar en helder inzicht had in de waarheid en reeds lang met de Roomsche kerk gebroken had, en de woorden, vol overtuiging door dezen eenvoudigen man tot hem gesproken, had de Heere gezegend aan het hart van Christoffel Smit — zoo heette de monnik — en hem niet alleen het bederf der kerk, maar ook de zondigheid van zijn eigen hart leeren kennen, en na veel strijd had hij vrede gevonden voor zijn hart door het geloof in den Heere

Jezus Christus. Gevlucht uit het klooster, had hij dikwerf in het open veld, omringd door een onafzienbare menigte, het Woord der verzoening verkondigd: maar toen onmiskenbare kenteekenen van oproer en zweeperij zich algemeen begonnen te openbaren, had hij zich teruggetrokken naar Antwerpen, waar hij in stilte arbeidde en spoedig een kleinen kring van heilbegeerige zielen om zich heen verzamelde, om met hen de Heilige Schrift te onderzoeken. Hij kwam, zooals reeds is opgemerkt, dikwijls op het kasteel, en het was altijd een feestavond, als hij kwam en door vertroosting en vermaning de harten onder de leiding van 's Heeren Geest zocht te versterken en in het geloof te bevestigen. Ook dezen avond was hij gekomen, had in de portierskamer een vertrouwelijk woord met den ouden Wenzel gesproken en was toen met dezen het vertrek van den heer des huizes binnengetreten, waar, na vriendelijken welkomstgroet, weldra een gesprek werd aangevangen, dat de harten verkwikte. Vervolging en wederwaardigheden van allerlei aard had hij ondervonden op den weg des geloofs, en daardoor had hij een rijke ervaring verkregen. Zijn geheele voorkomen ademde zachtmoedigheid en liefde, zonder dat daarbij aan zijn beslistheid en moed, waar het gold te getnigen tegen de zonde en de vijandshap des menschen tegen God klaar voor te stellen, eenigermate afbreuk gedaan werd. Ook dezen avond werd de Heilige Schrift hem door den burechtbeer overgereikt, en de eenvoudigheid en goddelijke wijsheid, met welke hij over het voorgelezen gedeelte sprak, bewees, dat zijn eigen hart levendig deel nam in deze overdenking. Het woord des Heeren: »Waar twee of drie in Mijnen Naam vergaderd zijn, daar ben Ik in het midden van hen,» — vond hier zijn volle verwezenlijking, en het bewustzijn van de tegenwoordigheid des Heeren werkte een gezegenden en blijvenden indruk in de harten der aanwezigen. Toen ten slotte de avond-godsdiens-toefening eindigde met een psalm en de oude Wenzel in eenvoudige woorden het dankgebed uitgesproken had, las men op aller gehoor, dat hun zielen rijkelijk gezegend en verkwikt geworden waren.

Plotseling liet zich in den tuin van het kasteel paarden-

getrappel hooren. De oude Wenzel ging dadelijk naar de oorzaak dezer stoornis vernemen. Spoedig keerde deze terug, en met een blijde uitdrukking op zijn gelaat bracht hij de aangename mededeeling, dat de door allen geliefde, lang verwachte jonker Rudolf van Raaphorst buiten in den hof van het kasteel was aangekomen.

Nauwelijks was deze tijding vernomen, of allen stonden vrolijk van hun zitplaatsen op om den jongen man te ontvangen; zelfs de kleine Karel, die tot nu toe rustig op den schoot zijns vaders geslapen had, opende, door het gedruisch wakker gemaakt, de kleine, slaperige oogen, en pas had zijn moeder hem den naam van den aangekomen gast genoemd, of hij rukte zich los nit de armen zijns vaders en met de levendigheid, der jeugd eigen, sprong hij de kamer rond en riep, in de handen klappende:

»O! jonker Rudolf! jonker Rudolf! Dat is goed! Dat is heerlijk!»

Een oogenblik later trad deze dan ook de kamer binnen, groette de aanwezigen met groote hartelijkheid en nam de hartelijke liefkoozingen van zijn kleinen vriend aan, die tegen hem opklauterde en zoo luide zijn vreugde te kennen gaf, dat het den overigen bijna niet mogelijk was den lang verwachte welkom te lieten.

Nadat deze wnt nitgerust was van de lange, moeitevolle reis en zijn honger had gestild, en de kleine Karel bij het meegebrachte speelgoed was ingeslimerd en ter ruste gebracht, zaten de overigen nog eenigen tijd in een levendig gesprek bij elkander. Rudolf deelde mede, hoe op vele plaatsen het licht des Evangelies was doorgedrongen, hoe, niettegenstaande de bedreigingen tegen hen, die een kettersch prediker huisvesting gaven, het Woord overal werd verkondigd en ingang vond, en hoe te Amsterdam en omstreken Jan Arends met bijzondere zegen in het werk des Heeren bezig was en zich door geenerlei bedreigingen liet afschrikken.

»Hoe? Arends, zegt gij?» vroeg Christoffel Smit op een toon der hoogste belangstelling.

»Ik heb zelf een vergadering bijgewoond, die door dezen man geleid werd,» hernam de jonge ridder. »Zijn wijze van spreken is hoogst eenvoudig, maar zijn arbeid wordt zeer gezegend, zoodat zelden een heilbegeerige ziel zonder vertroosting en versterking van hem gaat. De man behoorde vroeger tot den handwerksstand, hij was mandenmaker. Hij werd in zijn geboortestad Alkmaar bemoeielijkt en liep daar groot gevaar van zijn leven, en heeft zich daarom sedert eenigen tijd te Kampen gevestigd. Hij wijdt zich sedert dien tijd geheel aan het werk, waartoe God hem klaarblijkelijk geroepen heeft. Kent gij misschien dezen man?»

Met toenemende aandacht had Christoffel Smit naar de woorden van den jongen man geluisterd. Men zag aan zijn gliusterend oog, dat herinneringen van smartelijken en verblijdenden aard uit vroegere dagen met alle kracht voor zijn ziel traden. Verzonken in diep nadenken, was het, alsof hij de vraag van zijn jengdigen vriend niet gehoord had, en ofschoon aller oogen vol verwachting op hem gericht waren, werd door geen nieuwsgierige vraag het zwijgen van den in gedachten verzonken man gestoord. Eindelijk zeide hij :

»Mijn vrienden! Reeds sedert lang hebt gij verlangd mijn levensgeschiedenis te hooren, en ik geloof, dat juist deze oogeblikken, waar ik word herinnerd aan een man, dien God tot middel mijner bekeering gebruikte, tot zulk een mededeeling geschikt zijn. Mijn vader, een godsdienstig, maar niters streng man, had mij reeds vroeg bestemd voor het kloosterleven, en hoewel ik, een vroolijke knaap zijnde, niet de minste neiging daarvoor had, liet hij zich door niets in zijn besluit aan het wankelen brengen, hoofdzakelijk ook, wijl de pastoor van onze woonplaats hem zeer daarin sterkte. Ik moest mij onderwerpen: mijn tranen konden zijn hart niet vernurwen. Hij meende een Gode welgevallig werk te doen, en dat was hem genoeg, om zijn oor voor al mijn smekingen te sluiten. Eindelijk raakte ik zelf aan de gedachte gewoon, dat het nu eenmaal zoo moest zijn en niet anders.

»De priester, die mij onderwijs gaf, bemerkte spoedig, dat

ik bijzonderen aanleg had: ik sprak en verstond het latijn zeer goed, en maakte zeer snelle vorderingen in de theologische wetenschappen. Mijn geheele opvoeding was er op berekend, om een volgzamen monnik van mij te maken. Iedere werkzaamheid, die aan mij verricht werd, leidde slechts tot dit eene doel."

»Toen ik eens uit verveling de bibliotheek van mijn leermeester in orde bracht, kwam mij een boek in handen, dat, geheel met stof bedekt, terstond verried, welk een geringe waarde de bezitter er aan hechtte. Ik had het ook ongelezen ter zijde geschoven, als de titel mij niet verraden had, dat het een verboden boek was. Het was een latijnsche vertaling der Heilige Schrift. Juist omdat het lezen van dit boek verboden was, kon ik mijn nieuwsgierigheid niet bedwingen. Haastig stak ik het in mijn zak, en nauwelijks was ik thuis gekomen, of ik las het met een gretigheid, zooals ik nog nooit een boek had gelezen. Het laat zich gemakkelijk verklaren, hoe vreemd en onbekend mij alles was, en toch las ik altijd maar door. Hoe flauw het licht ook was, dat mij verlichtte, toch oefende het gelezene een onmiskenbaren invloed op mijn gansche gedrag uit. Ik leefde veel strenger voor mijzelf dan vroeger; ik zocht de eenzaamheid, was veel nauwgezetter in mijn boetedoeningen dan anderen van mijn leeftijd, en de tranen, die ik in stilte weende, gaven getuigenis, dat er in mijn ziel een behoefte was gewekt, welker bevrediging ik te vergeefs zocht. Ik begon nu eerst te verlangen om uit het gewoel der wereld te zijn, en geloofde, dat ik achter de eenzame muren van een klooster datgene zou vinden, wat mijn hart waarlijk gelukkig kon maken; ja, de tijd vóór mijn vertrek daarheen duurde mij nu veel te lang.

»Eindelijk brak de lang gewenschte dag aan, dat ik voorgoed in het klooster zou opgenomen worden. Maar ach! hoe spoedig werd het liefelijke beeld, dat mijn levendige verbeelding mij van het kloosterleven had voorgespiegeld, door de werkelijkheid weggenomen. Hier, waar ik gedacht had werkzaamheid, geleerdheid en waren ootmoed te zullen vinden, vond ik luiheid, onkunde en geestelijken hoogmoed, vereenigd met nijd en

afgunst, die alleen eenigszins werden betengeld door de regelen en wetten der orde — wereldschgezindheid, zwelgerij, zedelijke laagheid onder den dekmantel der huichelarij — alles voor het oog der wereld verborgten achter de kloostermuren. De cantonige gezangen, die dikwerf tot laat in den nacht in het klooster werden gehoord, en die in het begin mijn gevoel zoo liefelijk nandeden, begonnen mij nu onuitstaanbaar te worden. Hoe gaarne had ik mijn hart voor een mijner kloosterbroeders eens mitgestort; maar ik durfde niemand vertronwen. Ik onderwierp mij met nauwgezetheid en getronwheid aan de strengste, pijnlijkste kastijdingen, maar vond geen rust. Ik zonderde mij af in mijn eel; maar ook daar, ver van alle verstrooing, in trenrige eenzaamheid, werd mijn smart niet gestild. In mijn hart leefde een gansche wereld, die ik meende ontvlucht te zijn, en ik vond geen kracht, om de lusten en begeerlijkheden des vleeschtes te overwinnen. Ik kende Hem niet, die een volkomen offer aangebracht heeft ook voor de zonden, waar ik dagelijks boete voor deed, en die den geloovigen troost, vrede en kracht schenkt tot een heiligen wandel. Zeer verlangde ik er naar, den Bijbel verder te kunnen onderzoeken; maar nergens vond ik er een. Ik kende onder de monniken slechts één, in wien ik meende vertronwen te kunnen stellen, en het was, of een wederzijdsch gevoel van overeenstemming en vertronwen ons iederen dag nader tot elkander bracht. Ik gevoelde spoedig, dat ook hij niet vond, wat hij zocht, maar jarenlange gewoonte hem onder haar invloed gekluisterd hield. Hij had weinig omgang met de andere kloosterbroeders en allen schenen zijn ernstigen blik te ontwijken en met tegenzin mijn omgang met hem te zien. Evenwel werd onze verbintenis steeds inniger, en eindelijk waagde ik het, hem de onrust mijns harten te openbaren. Ik deelde hem toen mede, dat ik vroeger den Bijbel had gelezen, en dat ik, behaas, hier in het klooster zoo weinig vond, dat in overeenstemming was met het leven van den Heiland en Zijn discipelen. De monnik zag mij verlegen aan, zweeg langen tijd en fluisterde mij zachtkens deze woorden toe:

»Mijn zoon, spreek deze gedachten nooit uit, zoolang gij

binnen deze muren zijt. Sedert de kettters zich op den Bijbel beroepen, is dit boek uit de kloosters wel niet verbannen, maar er toch niet meer in gebruik."

»Maar, broeder Bruno," zeide ik, »het is toch het Woord Gods!"

»Ik dacht ook eens, zooals gij," ging de pater fluisterend voort; »maar de onaangenaamheden, die ik mij op den hals heb gehaald van mijn oversten en ook van de kloosterbroeders, hebben mij geleerd, dezen weg te verlaten. Daarom laat u waarschuwen, en spreek geen enkel woord over het boek; want werd het vernomen door de monniken, en vooral door pater Gregorius, die ginds in de kloostergang heen en weer wandelt en ons schijnt te beluisteren, de gevolgen zouden onberekenbaar zijn. Wat in het algemeen dezen man betreft, wees op uw hoede; vol list, nijd en boosheid, is hij de aanbinger van alles, wat slechts eenigszins naar een vergrijp zweemt. Hij was het, die mij aanklaagde van ketterij, nadat hij mij eens in het verboden Bijbelboek had zien lezen. Ik moest het onmiddellijk uit mijn handen geven, en daarop volgden talloze beledigingen, mij door hem aangedaan. — God moge ze hem vergeven!"

»Aldus sprak pater Bruno, mijn eenige vriend in het klooster. Hoe groot mijn blijdschap was, iemand gevonden te hebben, die, gelijk ik, den Bijbel had gelezen en liefgekrepen, laat zich niet beschrijven, en ofschoon hij in het eerst al mijn vragen voorzichtig en uit menschenvrees ontweek, nam toch met iederen dag zijn vrijmoedigheid toe, om met mij over deze dingen te spreken. Opmerkelijk was het, dat menige waarheid, die ik slechts vluchtig had gelezen, mij nu helder en duidelijk werd. Maar ofschoon ook menig woord, dat mij in de gedachten kwam, vertroostend voor mijn hart was, toch vertoonden zich in mijn leven, mijn doen en streven altijd donkere stippen; ik gevoelde mij veroordeeld en doenwaardig, en langzamerhand verloor ik den moed, God te bevredigen door mijn eigen gerechtigheid. Ik begon onverschilliger te worden jegens God, ontweek zelfs, gelijk de anderen, de nabijheid van pater Bruno, en zocht door allerlei verstrooiingen den gedurig terugkeerenden

gewetensangst te ontvluchten. Ach, mijn vrienden! het was een toestand, die zich niet beschrijven laat. Nu eens kwelden mij de herinneringen aan mijn zondig leven, dan weer ontwaakte in mijn hart een onwederstaanbaar verlangen naar vrijheid; straks was het de verveling, die mij terneder drukte genoeg, ik was onbeschrijfelijk ongelukkig!

»Zoo verliepen er vele jaren. Ik was eindelijk geheel en al gewend aan het kloosterleven, en zou het ten laatste dragelijk hebben gevonden, indien pater Gregorins het zich niet tot taak had gesteld, om mij met onvermoeiden ijver het leven te verbitteren. Inderdaad was deze mensch het laagste, slechtste schepsel, dat ooit onder een monnikspij is verborgen geweest. Zijn voornaamste karaktertrekken waren list, doortraptheid, wreedheid en heerschzucht. Vol geveinsdheid en huichelarij, en met een buitengewone behendigheid behept om zijn gedachten te verbergen, wist hij altijd de boosheid zijns harten te bedekken voor de oogen van anderen, en zijn daden, hoe slecht zij ook waren, in het schoonste licht te plaatsen. Met onbeschrijfelijke sluwheid wist hij aan eenvoudige, argelooze zielen het geheimammer harten te ontklokken, en was dit geschied, dan waren zij onder zijn tuchtroede. Zelfs onze prior scheen hem te vreezen.

»Eens werd hem de last opgedragen, om naar het Karthuiser klooster te Delft reizen, terwijl hem tegelijk werd vergund, zich onder de monniken een reisgenoot naar eigen goedvinden uit te kiezen. Stel u mijn schrik voor, toen zijn kenze op mij viel. Hoe gelukkig ik in elk ander geval zou geweest zijn, de wereld nog eenmaal te mogen zien, nu bekroop mij een onbeschrijfelijke angst, als ik er aan dacht, in gezelschap van dezen mensche te moeten reizen. Er viel niet aan te twijfelen, of een boosaardig doel, dat mij echter onverklaarbaar was, had hem geleid in het doen dezer kenze, want ik was volkomen zeker, dat hij mij even doodelijk haatte, als ik hem vreesde en tegelijk verachtte. Maar wat moest ik doen? Ik kon niet weigeren en wij vertrokken. Ik kan het gevoel niet beschrijven, dat zich van mij meester maakte, toen ik voor de eerste maal het klooster weder

verliet en buiten zijn muren in de vrije lucht kon ademen. O! hoe gaarne ware ik neergeknield om, vervuld met een allesoverweldigende blijdschap, aan mijn tranen den vrijen loop te laten! Maar aan mijn zijde ging een mensch, die onvatbaar was voor iedere zachte aandoening, en wiens blik steeds bespiedend op mij gericht was. Hier, waar hij geen bestraffing zijner oversten te vreezen had, openbaarde hij de boosheid zijns harten op een wijze, waartoe ik hem nauwelijks in staat dacht. De waarschuwingen van pater Bruno had ik echter niet vergeten en zij stonden mij gelukkig steeds duidelijk voor den geest, anders zou ik zeker een offer der misleiding zijn geworden. De geslepen monnik scheen het er op toegelegd te hebben, mij in het verderf te storten; maar de waarschuwingen van mijn ouden vriend vormden door de zorg des Heeren zulk een overkomelijken schutsmuur voor zijn aanslagen, dat de booswicht eindelijk inzag, dat zijn pogingen ijdel waren. Van nu aan scheen tusschen ons een ondempbare kloof te zijn. Somber zwijgend ging hij naast mij, zonder twijfel over een nieuw plan peinzende, dat mijn ondergang zou bewerken.

»Zoo bereikten wij op een avond een stadje, waar wij voor den nacht onzen intrek namen. In de omgeving van menschen kende de huichelarij van Gregorius geen grenzen. Buiten ons waren er nog eenige andere gasten in dezelfde herberg, waar wij een onderkomen gezocht hadden. Een van hen, hoe onaanzienlijk en eenvoudig ook in zijn geheele voorkomen, trok mij buitengewoon aan door de zachte uitdrukking zijner oogen en zijn edele gelaatstrekken. Ik gevoelde mij daardoor zóó tot hem aangetrokken, dat ik gaarne mijn geheele hart eens voor hem nitgestort zou hebben. Ik gevoelde, dat het een man moest zijn, om eens van hart tot hart mede te spreken. In zichzelf gekeerd, zat Gregorius in een hoek en liet zonder ophouden zijn rozenkrans door de vingers glijden, en was schijnbaar in voortdurend gebed, terwijl mijn oog bijna onafgewend op den vreemdeling gevestigd was. Gaarne had ik een gesprek met hem aangeknoopt, maar gedurig, als ik beginnen wilde, ontmoette mijn oog den sluwen, loerenden blik van pater Gregorius. Het

was mij, of de vreemdeling zich ook tot mij aangetrokken gevoelde; maar met het oog op mijn metgezel zich liet weerhouden, met mij in gesprek te treden. Hij knoopte echter een gesprek aan met de andere gasten. Nooit zal ik zijn woorden vergeten. De aard van zijn bespreking verried al spoedig het onderwerp van de innigste liefde zijns harten. Gregorins zweeg met opzet en bleef voortgaan zijn gebeden te prevelen, en ik zweeg uit schroomvalligheid. In den loop van het gesprek maakte de vreemdeling melding van de gebentenissen van den dag, en sprak over het werk Gods in des menschen hart en over Gods vrije genade in het behouden en terechtbrengen van zondaren. Ook, dat Hij Zijn Evangelie zuiver, zonder menschelijke bijvoegselen wil aangeboden zien, en eindelijk over de misleiding der priesters, alsof iemand door eigen kracht of door de goede werken van gestorvene heiligen de heerlijkheid Gods zou kunnen ingaan. Hoe meer hij sprak, hoe meer mijn belangstelling toenam. Ik gevoelde, hoe hij mijn pogingen, om door boetedoeningen en kastijdingen het vleesch te kruisigen, als dwaasheid en zonde veroordeelde, en tevens schetste hij den verdorven toestand van het menschelijk hart zoo naar waarheid en met zulk een kracht, dat ik dacht, dat hij mij, en mij alleen, op het oog had. Toch klonken zijn woorden zoo zacht en liefelijk, dat ik gedurig met mijn gansche hart er »ja" en »amen" op moest zeggen. En toen hij nu eindelijk de genade en de vrije ontferming van God in Jezus Christus voorstelde, een genade, aangeboden aan alle menschen, die alleen vrede en rust kan schenken, toen was het mij, alsof ik weder liefelijke klanken uit lang vervlogen dagen had vernomen. Wat ik toen in het verboden Bijbelboek gelezen en niet verstaan had, stond mij nu klaar en duidelijk voor den geest. Ik kon het gevoel mijns harten niet langer bedwingen en stond reeds op, om den vreemdeling aan te spreken en mijn dank voor het gesprokene te betuigen, toen ik den boosaardigen blik van pater Gregorins weer ontmoette. Er speelde een trek vol bitterheid en hoon om zijn mond.

»Een onverwinnelijke vrees beving mij, ik durfde geen stap

te doen en liet mij weder op mijn stoel neervallen. Ik bleef evenwel den verderen loop van het gesprek volgen; maar de toenemende onrust mijns harten benam mij alle genot, en het was mij bijna welkom, toen mijn metgezel opstond en den waard verzocht, ons slaapvertrek aan te wijzen. Geen woord werd er tusschen ons gewisseld; maar het somber loerende oog van den monnik was welsprekender dan zijn anders zoo gladde tong; mijn angst week eerst, toen het luide snorken van mijn metgezel mij te kennen gaf, dat hij ingesluimerd was. Niet lang daarna hoorde ik, dat ook de overige gasten zich ter ruste begaven. God beschikte het echter zoo, dat den vreemdeling, wiens beeld met onuitwischbare trekken in mijn ziel was gedrukt, een kamer werd aangewezen, die slechts door een dunnen wand van de onze gescheiden was. Ik hoorde duidelijk, dat iemand de kamer naast de onze eenige malen op en neer liep; toen werd alles doodstil. Ik wist niet, waarom mijn hart zoo onstuimig klopte. Verwarde gedachten doorkruisten mijn ziel. Na een oogenblik kwam er weer beweging in de kamer naast ons. Zacht uitgesproken woorden, die echter al duidelijker klonken, wekten mijn nieuwsgierigheid zoozeer op, dat ik mijn legerstede verliet, mijn kleed omsloeg, en aan de deur, welke tot die kamer toegang gaf, met ingehouden adem ging luisteren. De vreemdeling bad; ik herkende zijn stem en kon elk woord verstaan. Nog nooit had ik met zooveel aandrang hooren bidden! Welk een eenvoud, welk een krachtig geloof sprak uit de woorden, die als van zijn lippen vloeiden! Onwillekeurig viel ik op mijn knieën, om — met een ketter, over wien ik nog niet lang te voren een hard oordeel zou hebben uitgesproken — tot God te bidden. Toen hij eindelijk ook mij en mijn medebroeders gedacht in zijn gebed, toen verdween alle vrees en alle angst uit mijn hart. Blijdschap, nameloos vreugde doorstroomde mijn ziel.

»De biddende zweeg; Gregorius snorkte steeds voort. Ik kon mij niet langer bedwingen. Zachtens opende ik de deur, en het volgend oogenblik stond ik voor den vreemdeling. Hij staarde mij met niet weinig verbazing aan. Evenwel scheen hij

het doel van mijn laat bezoek spoedig uit mijn blikken te begripen: met groote aandoening reikte hij mij de hand, wees mij een stoel aan, en wist weldra dermate mijn gansche vertrouwen te winnen, dat ik hem alles openbaarde, wat er in mijn hart omging. Ik kan onmogelijk zijn woorden herhalen, maar elk woord was een verzachtende balsem voor mijn gewond hart. Onbeschrijfelijk zachte, omgekeerde gevoelens doorsroomden mijn ziel, en toen hij mij eindelijk een Nederduitsch Testament ten geschenke gaf, was mijn blijdschap zóó groot, dat ik geen woorden kon vinden, om hem te danken. Nanwelijks had ik echter dezen schat in de plooiën van mijn kleed verborgen, of plotseling werd de deur der slaapkamer geopend, en mijn oog ontmoette den duivelschen blik van mijn kloosterbroeder, die, het ernstig den vreemdeling voorhoudende, op gebiedenden toon mij gebod, hem te volgen. Aan blinde gehoorzaamheid gewoon, volgde ik verslagen en diep terneergebogen. Nimmer zag ik den mij onvergetelijken vreemdeling weder; den volgenden morgen hoorde ik van den waard, dat het Jan Arends was, met wien God mij te zamen gebracht had.

«Ik zal niet spreken over de voortdurende bedreigingen van den monnik: ik verdroeg zijn grievende woorden met een geduld, dat ik bij mijzelf niet gezocht had. De hoop, weldra in mijn eel het Woord Gods te kunnen lezen en voor mijn vriend, pater Bruno, mijn hart rit te kunnen storten, en hem deelgenoot te maken van mijn vreugde, stelde al het andere in de schaduw.

«Na een reis van zes weken kwamen wij in het klooster terug. Ik ging naar mijn eel, om mij wat te verfrisschen, en toen vloog ik naar beneden in den tuin, om aan mijn eenigen vriend in het klooster mijn schat te toonen. Ik vond hem niet; toen ik echter terug wilde keeren, kwam de gezochte met groote haast en in heftige aandoening mij te gemoet, met de woorden:

«Vlucht, mijn zoon, gelijk ik vroeger, zijt ook gij nu angeklaagd van ketterij!»

«Het was echter te laat: reeds naderden Gregorius en zijn

helpers, zoodat ik nauwelijks tijd had, het Testament aan mijn bezorgden vriend over te reiken en hem toe te fluisteren :

»Verberg dit, vriend Bruno!»

»Met tranen in de oogen verborg hij het boek in zijn pij en verdween in het dichte geboomte van den kloostertuin. Eenige minuten later bevond ik mij als gevangene in een donkere cel. Zes weken duurde mijn gevangenschap; maar hier, naar het uitwendige door duisternis omgeven, scheen het licht van Gods genade in vollen glans in mijn ziel; hier, verstooten door de menschen, viel ik in de armen van mijn barmhartigen God, die mij, verloren zondaar, aannam in den Zoon Zijner liefde; ja, hier leerde ik de ontfermingen en de goedheid Gods smaken, die voor de Zijnen een deur heeft geopend, die niemand sluiten kan. Het kloosterleven werd mij nu een gruwel, en mijn besluit stond vast om, als het mogelijk was, dit leven zoo spoedig mogelijk te ontvluchten. Behalve dat mij geregeld mijn karig voedsel toegereikt werd, bekommerde zich niemand om mij. Men wilde mij zwak en volgzaam maken. Eens, toen ik tot laat in den nacht op mijn legerstede de goedertierenheid en de ontfermingen Gods bezig was te overpeinzen, meende ik eenig geraas te hooren, en waarlijk, in hetzelfde oogenblik drong een flauwe lichtschijn in mijn kerker, en stond pater Bruno voor mijn leger.

»Het uur uwer verlossing heeft geslagen, mijn zoon!» fluisterde hij mij toe: »kom, volg mij!»

»Natuurlijk was er geen tweede uitnoodiging noodig. In het volgend oogenblik stond ik aangekleed naast hem. Zonder dralen volgde ik hem op zijn schreden, en spoedig hadden wij den trap beklommen, die op de groote kloostergang uitliep. Hier, om gevaar van ontdekking te voorkomen, blies mijn bevrijder zijn licht uit, en spoedig hadden wij een poortje bereikt, dat naar den tuin leidde. Wij kwamen toen aan een plaats, waar men den muur gemakkelijk kon overklimmen. O! hoe vreugdevol haalde ik adem, toen ik mijn pijnigers gelukkig ontvloden was! Zwijgend traden wij een tijdlang naast elkander, totdat de schaduwen van een bosch ons omringden. Hier

zetten wij ons neder om te rusten en deelde pater Bruno mij mede, dat hij sedert drie dagen op last van den prior het klooster had verlaten, om eerst na veertien dagen terug te keeren; dat hij deze dagen gebruikt had om mijn vrijheid te bewerken en met dit doel den vorigen avond onopgemerkt in het klooster was geslopen, en dat het hem gelukt was, de slentels der gevangenis machtig te worden. Nadat hij zijn mededeeling had geëindigd, haalde hij uit een verborgen schuilhoek een bundel kleedingstukken te voorschijn en, ze mij overreikende, schudde hij te gelijk den inhoud zijner beurs in mijn hand, met deze woorden:

»Mijn zoon, thans moeten wij scheiden. Nu ik het Woord Gods lees, begin ik de ketters lief te krijgen, en hun zaak in een ander licht te beschouwen. Maar het uur mijner verlossing is nog niet geslagen. Gedenk mijner in uw gebeden voor den troon van Hem, die mij gezonden heeft om u te redden. Gij moet nog weten, dat men besloten had, u na eenige dagen naar een sombere gevangenis in een afgelegen klooster te brengen, en u daar naar verdienste te kastijden. God geleide u, mijn zoon!»

»De bevende stem van mijn scheidenden vriend getuigde van inwendige aandoening. Nog eenmaal omhelsde hij mij, hevig bewogen: toen rukte hij zich los en, eer ik reecht wist, wat er gebeurde, was hij verdwenen. Nooit heb ik hem weergezien; maar dit weet ik en dit vertroost mij, dat ik hem daarboven voor den troon Gods zal wederzien. De aanbreekende morgen intusschen waarschuwde mij om spoed te maken. Ik trok de kleeren aan en begaf mij op weg. God heeft mij bewaard en mijn schreden herwaarts geleid. Zijn naam zij geloofd!»

De verhalen had zijn levensgeschiedenis geëindigd. Een diep stilzwijgen heerschte in het vertrek. Allen gaven zich aan den loop hunner gedachten over, en verscheiden minuten gingen voorbij, voordat iemand het waagde, het stilzwijgen te verbreken. Eindelijk verzocht de burehtheer den jongdigen ridder, om voort te gaan met zijn berichten van de gebeurtenissen van

den dag en deze deelde nu mee, dat hij, op last van den Prins van Oranje, de edellieden der noordelijke provinciën had bezocht, om hen te winnen voor het Verbond of Compromis, dat opgericht was tot verdediging der vaderlandsche rechten tegen het »afgrijpselijk gerechtshof der Inquisitie”, en dat zich, zoowel in de hoogere als in de lagere kringen van de maatschappij, een van dag tot dag toenemende gisting openbaarde, die het onmiskenbaar bewijs was van de algemeene deelneming van het gansche land, niet alleen in den tegenstand tegen de invoering der Inquisitie en de aanmatigingen der vreemdelingen, maar ook van een gestadig toenemen in aantal van hen, die de zaak der Hervorming voorstonden.

Toen Rudolf voortging en melding maakte van het doel der verbonden edelen, om binnen enkele dagen nog eenmaal gemeenschappelijk voorstellen te doen aan de landvoogdes te Brussel, tot wegneming hunner grieven, schudde Christoffel Smit bedenkelijk het hoofd en zeide :

»In deze handeling, hoe edel ook haar beginsel moge zijn, zie ik niet alleen een vergeefschen arbeid onzer vrienden, maar een werk, dat de zaak Gods meer benadeelt, dan bevordert.”

»Gij spreekt evenals Arends,” hernam Rudolf.

»Ja, mijn vrienden,” ging de leeraar voort, »ik wil openhartig bekennen, dat ik dikwijls, bij de gedachte aan het Verbond der edelen, veeleer bedroefd dan verblijd ben. Gelijk onze dierbare Heiland op de aarde niets vond dan smaad, spot en verachting, zoo zullen ook Zijn getrouwe volgelingen, omdat zij, gelijk Hij, niet van deze wereld zijn, hier beneden niet geëerd en erkend worden. Door de gebeurtenissen onzer dagen zal echter menige zwakke broeder zijn vertrouwen niet uitsluitend stellen op den levenden God, maar geneigd zijn, om vleesch tot zijn arm te stellen. God heeft het in Duitschland en Engeland toegelaten, dat door de vergunning der landsheeren aan het volk wordt veroorloofd, het zoo lang begraven Woord Gods in de landtaal te lezen en, wanneer Hij het in Zijn wijsheid goedkeurt in ons land op dezelfde wijze Zijn Woord ingang te doen vinden, zoo zullen wij het

dankbaar erkennen en den tijd uitkopen, om de waarheid getrouw te verkondigen; doch geen vinger zal ik uitsteken, om het verachte kruis van Christus van zijn kracht te berooven, door het aan de wereld gelijkvormig te maken en daardoor het lijden om Christus' wille te ontgaan. Ik vrees echter zeer, dat door het Verbond velen aanleiding tot oproer en miterij zullen vinden, dat daardoor het sein zal gegeven worden tot oorlog en krijgsgediet, en dat onder den naam en den dekmantel der vrijheid van godsdienst een gruwelijke verwoesting zal worden aangericht. Het land wordt reeds overstroemd door een legioen van dwaalgeesten, die, gedreven door dweepelij en ongebondenheid, om vrijheid schreeuwen en de zaak Gods daardoor smaad en schande aandoen. Ach! mijn vrienden! de trenrigste verschijnselen voorspellen ons een donkere toekomst, en alleen het geboef, dat God Zijn gemeente zal behoeden, geeft ons een onderpand, dat alle menschelijke berekeningen ter zijde stelt."

De leeraar zweeg; de diepe stilte, welke nu volgde, scheen te kennon te geven, dat niemand de waarheid zijner beschonwingen durfde tegenspreken. Het was toch ten opzichte zijner laatste opmerking niet te ontkennen, dat, in navolging der verbonden edelen, gansche scharen zich verzamelden, die, onder aanvoering van dweepers, uit alle streken samenstroonden, om buit te maken, miterij te plegen, en het land te vuur en te zwaard te verwoesten. De algemeene gisting onder het volk, opgewekt en gevoed door de schandelijke verblindheid der machthebbers, nam zichtbaar toe; alles gaf aanleiding om een vreeselijke omwenteling te verwachten. De ontmoeting met Gideon en zijn hende stond onzen jeugdigen vriend Rudolf nog helder voor den geest.

"Gij hebt ons een zeer donker tafereel opgelangen, waarde vriend," begon eindelijk de burchtheer; "en helaas! in het algemeen moet ik u gelijk geven. Toen ik reeds lang het protestantisme was toegedaan, konde ik elk middel goed, dat slechts dienen kon, om het priesterlijk juk af te schudden. Maar nadat mijn hart heeft [verstaan, dat het rijk Gods niet

van deze wereld is, heb ik geen deel meer kunnen nemen aan pogingen, die geen ander doel hebben, dan om de wereld voor de waarheid te winnen. Er blijft ons nu niets over, dan onder gebed en smcekingen de zaak haar vrijen loop te laten, door woord en wandel voor de waarheid te getuigen en alles aan den Heere over te geven, zonder Wiens toelating niets geschiedt. Is het vleesch onze sterkte, dan hebben wij voorzeker op een zandgrond gebouwd. Heeft Egmond onze zaak niet reeds verlaten? Vertoont zich niet bij Hendrik van Brederode, bij den graaf Van Hoorne en bij de meesten der verbondenen veeleer een geest van opstand tegen de verdrukking eener verblinde regeering, dan ware, door den Geest Gods gewerkte zelfopoffering voor de zaak der waarheid en der vrijheid? Maar genoeg, wij willen niet oordeelen voor den tijd, doch dit alles moet ons leeren, om van de sterkte des vleesches af te zien en alleen ons vertrouwen te stellen op het Hoofd der gemeente, op onzen dierbaren Heere en Heiland. Wat nu den voorgenomen tocht der edelen naar Brussel betreft, ik beschouw dezen alleen als een eisch van het oogenblik en plichtsvervulling. Wij zijn schuldig de overheid, die zich door verkeerde raadsliden laat leiden, op waardige wijze den waren toestand van het land voor te stellen en haar op te wekken, de hinderpalen uit den weg te ruimen, die het volk verbieden om het Woord Gods in de landtaal te lezen, en van haar handhaving van aloude rechten en privilegiën te vragen. God leide de zaak naar Zijn welbehagen; ik ben verzekerd, dat Hij te Zijner tijd kaf en koren van elkander zal scheiden en, die iets anders beoogen dan het welzijn van land en volk, duidelijk zal doen uitkomen."

Op deze wijze onderhielden de vrienden zich nog gedurende langen tijd, totdat het uur van middernacht hen herinnerde aan de noodzakelijkheid van rust te nemen. Ieder zocht zijn slaapvertrek op. Ook Rudolf was naar zijn kamer gegaan, maar een onverklaarbare onrust vervulde zijn hart. De gebeurtenissen van den dag, het gedrag van den ridder Van Hoyenburg, de ontmoeting met de nieuwerwetsche kruisvaarders, — alles maakte een somberen indruk op zijn gemoed, en verdreef den slaap uit

zijn oogen. Langen tijd liep hij de kamer op en neder, en zette zich eindelijk aan een half openstaand venster, dat een ruim uitzicht had naar de zijde der stad. De koele avondwind verfrischte de gloeiende wangen van den jongen ridder en deed hem goed. Buiten omzweefde een lichte nevel de rustig voortkronkelende Scheide en, onbewust van het gewoel der wereld, scheen de maan helder aan den onbewolkten hemel. Aan het oog des jonkers vertoonde zich een golvende vlakte, die hier en daar door de hooge boomen zoo schilderachtig uitkwam, alsof de hand eens kunstenaars het er op toegelegd had, de veelvuldigste verscheidenheid aan te brengen. Het gemisch van den nabijzijnden, breeden stroom drong nu eens sterker, dan weder zwakker tot zijn oor door. Honderden vaartuigen, rustig in de haven liggende, hieven hun masten ten hemel; maar zoowel hier, als in de nabijgelegen stad, rustte men van den arbeid en de stille omgeving, beschenen door den zilverglans der maan, was voorzeker wel geschikt om menig bezwaard hart tot rust te brengen. Ook bij onzen jeugdigen vriend deed zich deze weldadige invloed gelden: de traan, die in zijn oog glinsterde, getuigde van teruggekeerde blijdschap, en het geluister der biddende lippen gaf duidelijk te kennen, dat hij de liefdevolle, vertroostende nabijheid zijns hemelschen Vaders ondervond.

Hij stond reeds op het punt het venster te sluiten en zich ter ruste te begeven, toen opeens een zacht ritselen in den aangrenzenden tuin van het kasteel hem tot andere gedachten bracht. In weerwil van het jeugdige loof der boomgroepen zag zijn scherpe blik, ofschoon in onzekere lijnen, de gedaante van een man, die zonder eenig gedruisch naar den tuinnuur sloop, dien overklom en toen verdween. Wat beteekende deze verschijning? Wie kon de vreemdeling zijn, die op dat uur op roof of avonturen nging? Zonder twijfel voerde hij niet veel goeds in zijn schild. Wat zou Rudolf doen? Zou hij alarm maken, den burchtheer en de zijnen in den slaap storen en misschien onnoedige onrust verwekken? Of zou hij het voorval ongemerkt laten voorbijgaan? Daar kwam hem iets in de gedachte, dat hem dadelijk tot beslissing bracht. Tegen den muur was een wijn-

stok, die zijn ranken tot ver boven het venster zijner kamer uitbreidde, zoodat hij gemakkelijk in den tuin kon komen. Onverwijd volvoerde hij zijn besluit; in een oogwenk was hij beneden, en omzichtig liep hij, zich zooveel mogelijk door boomgroepen gedekt houdende, naar den tuinmuur. Een ladder wees hem de plaats aan, waar de indringer overgeklommen was. Snel, maar onhoorbaar, stak hij zijn hoofd boven den met mos begroeiden muur, en van hier kon hij onbespied overal in de rondte heenzien. Scherp luisterde hij naar alle zijden, maar geen menschelijk geluid werd er vernomen; de golven der Schelde rolden dof naar de zee, en de torenklokken der naburige stad lieten twee slagen hooren en vermaanden de menschen tot rust. Rudolf was echter niet bevredigd. Zonder aarzelen klom hij de binnenzijde van den met klimop begroeiden muur af, en ging naar een plaats, waar gewoonlijk de naar de stad varende booten aanlegden. Niet lang had hij daar gestaan, of een naderend gedruisch trof zijn oor. Met de grootste voorzichtigheid en gedekt door de schaduwen van een groep boomen, ging hij er op af; met ingehouden adem luisterde hij scherp toe, en weldra ontdekte zijn scherpe blik in de diepe duisternis twee gestalten, wier geheimzinnige houding hem niets goeds deed vermoeden. Hij sloop zoo dicht mogelijk toe, en kon eindelijk ieder woord verstaan.

»Ik zeg u,» fluisterde een der beide mannen, »dat het gespuis moet vallen. Het ga, hoe het ga, dat is mij hetzelfde; maar uit den weg moeten zij geruimd worden.»

»*Alles heeft zijn tijd*», zegt de wijze Salomo, »merkte de andere aan. »Een ieder van ons heeft zijn mikpunt, waarop hij zijn schot richt. Maar, gestrenghe heer, men moet nooit te vroeg het masker van het gelaut nemen; anders bederft men zijn eigen spel. Heden gaat het om de Filistijnen en hun baälspreesters, en al het ontuig, dat er om en aan hangt: wat er later gebeert, zal zich wel vinden. »*Een handvol met rust is beter dan beide vuisten vol arbeid en kwelling des geestes*», zegt de wijze koning. Die te snel loopt, stoot het hoofd, gestrenghe heer!»

»Maar het is toch duidelijk genoeg, dat juist nu, waar de gisting der gemoederen algemeen is, het voor uw handwerk de goede tijd is, en gij uw slag moet slaan. Zijn eenmaal de Spanjaarden uit het land verdreven, dan is de vroomheid op den troon, en smeedt weer een nieuw godsdiensstig dwangbuis voor den vrij geworden hals des volks.»

»In deze zaak vergist gij u, edele heer.» hernam de andere glimlachend, »en inderdaad. ik had aan uw breedden hoofdschedel een grootere mate toegekend van hetgeen men gezond menschenverstand noemt. Ik behoort tot die menschen, die van de hand in den tand leven en iedere gelegenheid tot hun voordeel gebruiken. Wat de toekomst brengt, dat geeft mij voor het tegenwoordige oogenblik geen kommer; want *«de drom kooft door vele bezigheid,»* zegt Salomo. Vandaag zit mijn heilige bende, als een geesel Gods, den Spanjaarden op de hielen, omdat zij mij vlak in den weg staan en morgen — als het voor mijn bedoelingen beter past — ga ik met de mijnen misschien in Spaanschen dienst.»

»Dat wil zeggen, als de Spanjaarden het bij geval misschien niet beter zullen vinden, u en uw heilige bende ergens aan een boom op te knoopen,» sprak de eerste op spottenden toon.

»En waarom zouden zij dat doen?» fluisterde de andere. »Nee, het kruit hebt gij niet nitgevonden, ridder Duimeling — vergeef mij! — ridder Van Hoyenburg, of hoe uw naam ook is. Denkt gij dan, dat één van ons zoo dwaas is de achterdeur te sluiten, om in onvoorziene gevallen er niet door te kunnen sluipen? Vandaag spelen wij den Spanjaarden den troef af, zijn vrijdenkende christenen naar calvinistischen frunt, en morgen, als de tijd er voor daar is, verwisselen wij onze rollen, en veranderen wij ons in tronwe aanhangers der alleenzadigmakende kerk. Daarbij ledigen wij als bijkomstige aardigheid de zakken der lichtgeloovige menigte; want gij weet, dat er om krijg te voeren altijd geld, en weder geld en nogmaals geld noodig is. Maar genoeg gekraat, want *«de stem des zels komt door de veelheid der woorden,»* zegt de wijze Salomo. Ove-

rigens, edele ridder, zult gij nu wel den man kennen, op wien gij in uw zaken volkomen kunt rekenen."

»Gij zijt inderdaad een wonderlijke snaak," sprak de ridder. »Het is mij, alsof er achter uw drijven een geheim spookt, dat ik niet ontraadselen kan. — Zeg mij eens, in alle vertrouwen gesproken, wie zijt gij eigenlijk?"

»De roede Gods — Gideon Helmoed is mijn naam," hernam de zonderlinge man. »Maar laat ons nu aan onzen terugtocht denken. Ik ben nu door uw tusschenkomst te weten gekomen, dat mijn vogeltje daarboven in het oude kasteel zijn nest heeft opgeslagen; dat is mij nu voor het oogenblik genoeg. Het vervolg zal zich wel vinden."

Bij deze woorden verlieten beide mannen hun schuilplaats en verwijderden zich met snelle schreden, den weg op, die naar de stad leidde. Rudolf kon zich nauwelijks bedwingen. Het was hem duidelijk, dat deze beide meuschen de gruwelijkste plaamen beraamden, en de gedachte, dat Van Hoyenburg het op zijn broeder, den edelen graaf Van Wreda, gemunt had, vervulde den ziel des jongelings met angst en toorn. Zou hij die beide booswichten najagen en hen tot een wanhopigen strijd uitdagen? Zou hij met geweld hun in den weg treden? Maar wat zou hem dit baten? Hij bejammerde het nu, dat hij zij u goed zwaard niet bij zich had.

Indien hij hen nu in den weg trad, alleen met een kleinen dolk gewapend, zou hij het tegen hen beiden, welgewapend als zij vermoedelijk zouden zijn, spoedig hebben moeten affleggen, en zou zijn leven dus niet alleen gevaar loopen, maar ook zijn vriend en beschermer ongewaarschuwd blijven.

Na dit overdacht te hebben, keerde hij weder in ernstig gepeins naar zijn kamer terug.

HOOFDSTUK IV.

Slechts drie dagen waren na het in het vorige hoofdstuk verhaalde verloop, toen zich in de straten der stad Brussel

een buitengewone beweging vertoomb. Een onafzienbare menigte menschen, op wier gelaat nieuwsgierigheid, spanning en opgewondenheid in de hoogste mate te lezen waren, verdrong zich in de grootste wanorde op weg naar het paleis der landvoogdes, om daar een tooneel bij te wonen, dat voor de Nederlanden na verloop van tijd een zeer gewichtige beteekenis zou hebben.

Belangrijke gebeurtenissen werden voorbereid. De uitingen van ontevredenheid, angst en wanhoop van de zijde des volks tegen zijn onderdrukkers werden steeds heftiger, terwijl de regeering, in plaats van acht te slaan op de vele rechtmatige grieven des volks en te trachten, die weg te nemen, door verscherping der plakkaten den tijd voorbereidde, waarop het onder de asch smetlende vuur tot een felle uitbarsting zou komen. Reeds sedert lang waren de Nederlandse edelen door eenigen hunner opgeroepen, om in den strijd voor de rechten en vrijheden des volks en de afschaffing der Impunitie voorman in de bres te staan en als ware edellieden voor het verdrukte volk op te komen: sedert lang reeds hadden de Staten van Brabant, zich beroepende op den eed, door den Koning gezworen, plechtig protest tegen de bloedplakkaten ingediend en ze met verontwaardiging afgewezen. Een aantal der stoutmoedigste edelen — waaronder de jonge graaf Van Mansfeld, de graaf Van Oudemborg, Nicolaas van Hammes, de heer Van Thobouse en Marnix van St. Aldegonde — hadden reeds een Verbond, het zogenaamde Compromis, tegen de Impunitie gesloten. Hoewel het Compromis alleen van verhoonden edelen sprak, waren in korten tijd niet alleen een zeer groot deel van den adel, zonder onderscheid van godsdiens, maar ook vele burgers en kooplieden en zelfs enkele priesters door hun onderteekening tot het Verbond toegetreden, terwijl al spoedig het besluit werd genomen, de regentes te Brussel plechtig, doch ongewapend, een smeekschrift, de bezwaren des volks behelzende, ter hand te stellen. Nu echter — het was den 5den April 1566 — was de dag der overhandiging van het verzoekschrift aangebroken. Ongeveer drie honderd edellieden togen in optocht

door de straten van Brussel, en hun verschijning was de oorzaak der algemeene beweging in de stad.

Van alle zijden, soms in groot aantal tegelijk, waren zij in de laatste dagen met hun gevolg de stad komen binnenrijden en hadden veel bekijks gehad van de zijde des volks. In den vorm eener processie trok de lange stoet van ridders, onder leiding der graven Lodewijk van Nassau en Hendrik van Brederode, naar het paleis der landvoogdes. Margaretha van Parma was reeds met haar raadsheeren in de gehoorzaal bijeen. Of schoon de hertogin, met haar mannelijken geest en haar vast, onbuigzaam karakter, weinig vrouwelijke zachtheid en teederheid openbaarde, seheen echter het tegenwoordige oogenblik haar alle tegenwoordigheid van geest te benemen, hoezeer ook de graaf Van Barlaimont haar moed traachte in de spreken.

De stilte, die tot dusver op straat onder de menigte toeschouwers geheerscht had, maakte nu opeens plaats voor het nitbundigste getier, en in het volgende oogenblik verschenen Hendrik van Brederode en Lodewijk van Nassau, door anderen gevolgd, in de gehoorzaal.

De eerste voerde het woord en reikte het smeekschrift over, dat in de eerbiedigste nitdrukkingen aandrang op de opheffing van de plakaten tegen den vrijheid van godsdienst en afschaffing der Inquisitie. Tevergeefs traachte de landvoogdes zich goed te houden: zichtbaar ontsteld poogde zij de afgevaardigden door beloften tevreden te stellen, en wendde zij alles aan, om door allerlei betnigingen de kern der zaak te ontwijken, en verklaarde eindelijk ronduit, dat zij de afschaffing der Inquisitie niet kon toestaan buiten des konings goedkeuring. Sterker dan de eerste maal drong Brederode nogmaals aan; haar ontsteltenis nam toe, zij werd doodsbleek, en wie weet, tot welke beloften zij zich misschien had laten vervoeren, indien de graaf Van Barlaimont haar in deze oogenblikken niet een hart onder den riem gestoken had, door onder meer te zeggen: »Hoe, Mevrouw! is het mogelijk, dat Uwe Hoogheid zich zou laten verschrikken door deze bedelaars (gueux)? Geloof mij, mevrouw, het is niet dan een troep bedelaars, anders niet!» Deze woor-

den deden haar weder moed grijpen en na volbrachte lozing gaf zij den edelen te kennen, dat zij met haar raadslieden de zaak zou overwegen en daarna van antwoord dienen.

De edelen verwijderden zich nu, nadat zij één voor één de hertogin genaderd waren, om een buiging voor haar te maken.

Door meer dan een der ridders was intusschen de scheldnaam verstaan, dien de graaf Van Barlaimont hun gegeven had, en deze scheldnaam, die daarna door de verbondenen tot partijnaam zou gekozen worden, ging als een loepend vuur van mond tot mond.

Het antwoord, dat de hertogin den volgenden dag op het verzoekschrift gaf, was ten deele ontwijkend, daar zij beloofde, een gezant naar Spanje tot den koning te zullen zenden. In afwachting van diens beslissing echter zou den inquisiteurs bevolen worden, »gematigd en bescheiden" te werk te gaan.

Drie dagen na de indiening van het smeekschrift had zich een aanzienlijk aantal edellieden, op uitnoodiging van den graaf Van Brederode, in het huis van den graaf Van Oudemborg vereenigd, om daar deel te nemen aan een gemeenschappelijken maaltijd. Hier kwam weder ter sprake den schimpnaam, hun bij het indienen van het verzoekschrift door den graaf Van Barlaimont gegeven. Hoewel er ook ernstige mannen onder degenen, die hier saam waren, gevonden werden, toch waren het meerendeels jonge edellieden, die den diepen ernst van het oogenblik niet begrepen en de gevolgen van hun daad niet konden doorzien, en toen de wijn de hoofden had verhit, werd zelfs een toon aangeslagen van onverantwoordelijke lichtzinnigheid. De graaf Van Brederode was zelf zeer mitgelaten en, opstaande, stelde hij voor, den scheldnaam »geuzen", hun door Barlaimont gegeven, als een eernaam, als een partijnaam aan te nemen. Hij hing nu een bedelzak om, nam een met wijn gevulden bedelnap in de hand en ledigde hem ten aanschouwe van het gezelschap onder den nitroep van: »Leven de geuzen!" Onder mitbundig gejuich werd deze scherts gedurig herhaald, terwijl nap en zak tot hetzelfde gebruik de ronde deden. Eenige meer ernstige heeren, en onder hen de graaf Van Wreda, had-

den reeds, toen de gemoederen wat opgewonden werden, de tafel verlaten, terwijl Rudolf van Raaphorst, in een ernstig gesprek met den heer Filips van Marnix gewikkeld, nauwelijks die handelwijze had opgemerkt. Toen echter het geraas zoo toenam, dat alle verdere samenspraak onmogelijk werd, en aan onzen jongen vriend nap en zak werden toegereikt, om ook op zijn beurt het spel voort te zetten, stond hij op en, in plaats van het voorbeeld der anderen te volgen, zeide hij met edele waardigheid:

»Ik vraag vergeving, edele heeren, wanneer ik met allen eerbied het aan mij gedane verzoek weigeren moet. Ik beken openlijk, dat mijn geweten mij niet veroorlooft, deel te nemen aan deze scherts, door welke onze heilige zaak niet bevorderd, maar veeleer in de oogen onzer vijanden van haar waarde beroofd wordt.»

Dit antwoord verwekte onder degenen, die in den nabijheid zaten of stonden, eenig rumoer, waarvan vooral ridder Jan van Hoyenburg de bewerker was. Door het onmatig gebruik van wijn was het baardelooze gedeelte van zijn gelaat vurrood geworden; de uitdrukking van zijn geheele voorkomen was daarbij zoo wild en woest, dat hij meer op een vechtersbaas dan op een strijder voor recht en waarheid geleek.

»Hé! vrome broeder!» schreeuwde hij, »wij zijn hier niet in een vergadering, waar gij en uw vrienden op temenden toon uw schijnheilige dwaasheden kunt uitkramen. Hier zit de vreugde voor en, als dat u niet behaagt, pak u dan weg en zie naar een kamertje om, waar gij in vrome broederschap met gelijkgezinden gelegenheid vindt, om uw wapenschild met slijk te bezoedelen.»

Zonder twijfel zou deze grove uitval niet alleen een algemeene afkeuring, maar voorzeker ook een ernstige terechtwijzing ten gevolge gehad hebben, indien niet, helaas! de wijn reeds te veel zijn uitwerking op het grootste gedeelte van het gezelschap had doen gevoelen. Toch verhief zich Filips van Marnix, de edelman, die het Compromis het eerst onderteekend, en met wien Rudolf juist even te voren een lang gesprek gevoerd had, en sprak met waardigen ernst:

»God vergeve het ons, als wij in oogenblikken van opgewondenheid vergeten, dat onze zaak mechterheid en ernst vereischt, en het zij verre van ons, onzen medebroeder en medestrijder om zijn ernstige woorden op eenigerlei wijze te bemoeielijken.»

Een oogenblik scheen het, alsof deze woorden hun goede nitwerking niet zouden missen: maar Van Hoyerburg en de zijnen waren te zeer opgewonden, om nu hun uitbundige vroolijkheid te laten varen, en Rudolf, nu volkomen overtuigd, dat zijn plaats niet langer hier was, ontging slechts de spotternijen, door op te staan en de zaal te verlaten. De graaf Van Wreda, die dit einde waarschijnlijk reeds lang voorzien had, wachtte hem in de voorzaal. Arm in arm traden beiden de hoofddeur nit en zagen toen, dat op straat onder het volk nog altijd groote opgewondenheid heerschte. Nauwelijks echter hadden zij den voet op de breede trap gezet, die naar de straat voerde, of de oude Wenzel drong zich door de volksmenigte naar voren. De tronwe dienaar had zich niet laten weerhouden, om zijn heer naar Brussel te geleiden en, toen deze den grijsaard zag, riep hij hem toe:

»Gij komt als geroepen, vriend Wenzel. Wij zijn het rnoer reeds lang moede, en verlangen naar een stil plekje in onze herberg.»

»De geringste vereeniging met de wereld en haar werken baart zorgen en lust», pleegt broeder Christoffel Smit te zeggen.™ merkte de tronwe dienaar aan, terwijl alle drie met groote moeite zich door de menigte een doortocht baanden, om hun herberg te bereiken. Geen van drieën bemerkte evenwel, dat een man van zeer verdacht voorkomen hen van verre volgde en de gelegenheid van het huis, waar zij voornemens waren te overnachten, nauwkeurig opnam.

Eenige oogenblikken daarna zaten de beide ridders in vertronwelijk gesprek bij het opvlammend haardvuur; het was hun aan te zien, dat zij zich gelukkig achtten, het gedruisch der straten ontvlucht te zijn. Droevige gedachten hielden Rudolf zichtbaar bezig, en het kostte hem soms de grootste in-

spanning, zich niet geheel over te geven aan moedeloosheid. Nog ongeoeffend in den strijd des geloofs, was zijn oog dikwerf gericht op de bezwaren en hinderpalen, over welke alleen het geloof kan heenzien. Het voorgevallene op dezen avond en de houding van Van Hoyenburg en de zijnen, die zijn medestanders moesten heeten, hadden hem met zorg vervuld en deden hem de toekomst donker inzien. De graaf Van Wreda daarentegen had, door ervaring geoeffend en gelouterd door tegenspoed, reeds geleerd, het leger der strijders Gods niet daar te zoeken, waar de mensch in zijn natuurlijken hoogmoed nog zijn plaats inneemt. Zijn geloof was door zware beproevingen gelouterd en, in alle moeielijkheden des levens, zag hij steeds met ongeschokt vertrouwen op naar boven, tot Hem, Dien het nooit ontbreekt aan middelen en wegen, en Die den Zijnen in iederen toestand nabij is met Zijn genade en trouw, en hen sterkt tot den strijd.

»Kom! moed gevat, Rudolf,» sprak hij dan ook tot den jongen ridder, die niet langer zijn moedeloosheid kon verbergen. »Gij zijt, Gode zij dank! op den goeden weg, om de kracht, waaraan de strijders voor het geloof behoefte hebben, niet in de groote menigte, noch in de talrijke leden van ons bondgenootschap te zoeken. En het is de genadige leiding Gods, die uw vertrouwen op den vleeschelijken arm moet verbreken, opdat Hij alleen uw betrouwen in den strijd moge zijn. Onder de belijders der »nije» leer zijn tarwe en onkruid nu nog onder elkander vermengd, zoodat alleen een geoeffend oog beide kan onderscheiden. Maar als de opwinding voorbij is en de harts-tochten zwijgen, dan zullen zij, bij wie het geen ernst is en die zich om allerlei bijredenen en bijoogmerken bij ons gevoegd hebben, reeds bij het minste gevaar zich van ons afwenden en misschien tegen ons keeren, terwijl het geloof, dat op God vertrouwt, standvastig volhardt, hoe onoverkomelijk ook de moeielijkheden mogen schijnen.»

»Dit moge alles waar zijn,» sprak Rudolf, »maar hoe kan God zich voor onze zaak verklaren, zoolang brooddronkenheid en geestdrijverij nog onder ons geduld worden? Niet gaarne roer

ik de pijnlijke wonde uwer smartelijke ervaringen aan, maar vraag het uzelf af, of die man, dien God tot uw broeder bestemde, en of die menschen, die als zweepers het arme land afloopen en eigenlijk niet anders dan roovers zijn, door een andere drijfveer worden geleid, dan door den meest verderfelijken vrijheidswaanzin, waardoor de menschen bedwelmend worden."

»Bedaar, Rudolf," hernam de graaf, »voorzeker, de toestanden zijn zeer treurig, en zelfs zijn er onder de voortreffelijkste mannen onder ons, hoezeer op hun uitwendigen wandel niets te zeggen valt, die toch niet de versmaadheid zouden willen dragen van het kruis van Christus. Velen zoeken een godsdienst, die zich voegt naar deze wereld en haar begeerlijkheden. Ik verwonder mij daarom nooit over het drijven en jagen van den mensch; hetzij de boosheid van zijn hart bovenkome, hetzij hij in zijn deugden roeme, hij is en blijft immer de gevallen mensch, en volgt zoolang de begeerten zijns harten, totdat hij door de kracht der genade Gods, als een verloren zondaar, gebracht wordt aan den voet van het kruis. Het doel van onzen strijd is schoon, en God zal met ons zijn in onze zaak, dewijl zij de Zijne is. Ofschoon onze kleingeloovigheid den verborgenen arbeid van den Geest Gods nauwelijks bemerkt, en wij dikwerf een verkeerden weg inslaan, ja zelfs de vorst dezer wereld, verbonden met de macht des vleesches, zijn rol speelt en de groote zaak tracht te bezoedelen, zal God toch alles tot een heerlijk einde brengen. Hij zal het valsche wel van het ware weten te scheiden en, als dan de kracht van den eigen wil in ons gebroken is en wij gelcerd hebben, de kracht Gods niet af te meten naar de omstandigheden, dan zal Hij zich doen gelden en door de kracht van Zijn wil, Zijn werk ten einde brengen. Het is onze roeping, ons hart ver te houden van en ons niet te mengen in de handelingen van den tegenwoordigen, boozen tijdgeest, opdat wij, hoe de gebeurtenissen zich ook mogen ontwikkelen, ten allen tijde nuchteren blijven."

»Wanneer zal evenwel de strijd eindigen? Wanneer zullen

wij als overwinnaars te voorschijn treden?" merkte Rudolf op.

»In de openbaring van den Heere Jezus, als Hij zal gekomen zijn, om verheerlijkt te worden in Zijn heiligen en wonderbaar in allen, die in dien dag zullen geloofd hebben,» antwoordde de graaf. »Dit zijn de woorden van den apostel, die den goeden strijd des geloofs heeft gestreden, totdat zijn loop geëindigd was. En voorzeker, wie rust zoekt in deze wereld, waar onze Heere en Heiland geen rustplaats vond, en waarin tot den dag des gericht's Satan den scepter voeren zal, laat zich door leugen en dwaling leiden. Neen, Rudolf, hier op deze aarde is de rust alleen een tusschenpoozing van den strijd, een voorbereiding tot nieuwen strijd. Hierboven alleen is de ware rust, waar Jezus is. Maar toch in elken strijd mogen wij vrijmoedig zeggen: »God is voor ons, wie zal tegen ons zijn?» Wij kunnen de moeielijkheden niet ontgaan, maar God kan alle dingen ten goede doen medewerken en zich van de omstandigheden bedienen, om, trots alle macht der geestelijke boosheden, Zijn heiligen wil uit te voeren.»

Rudolf had met aandacht naar deze woorden geluisterd. Onder het spreken had de moedeloosheid langzamerhand plaats gemaakt voor kalmte en vertrouwen. Plotseling trok een gedruisch op straat de opmerkzaamheid der beide ridders naar het venster. Vlak voor het huis stond een open wagen, op welken een klein, weldoorvoed heer zat, die de verschillende groepen omstanders in oogenschouw nam.

»Is dat niet de Spanjaard Juan de Vargas?» vroeg Van Wreda. »Hoe? Waagt de Inquisiteur het, door de straten te gaan, terwijl het volk op de been is? In waarheid, hij is een monster in menschelijke gedaante; het bloed van duizenden kleeft aan zijn handen. In hem strijden hebzucht, wraakzucht en dweeperij om den voorrang. Zijn nabijheid brengt altijd wee en jammer aan.»

Rudolf scheen op de woorden van zijn edelen vriend geen acht te geven; maar met zichtbare verbazing zag hij naar een anderen kant heen, waar een man van een zonderling voorkomen door de menigte heendrong naar den wagen, den Spanjaard

een briefje overhandigde, en daarop, nadat hij eenige woorden met hem gewisseld en een vluchtigen blik naar het venster geslagen had, waarvoor onze beide vrienden stonden, zich weer ijlings onder het gedrang mengde.

»Gideon Helmoed!» zei Rudolf, eensklaps zijn stilzwijgen verbrekende. »Dat is die geheimzinnige man, die zich de geesel Gods noemt, en met een bende, als verdediger der nieuwe leer, plunderend en roovend door het land trekt. Het is dezelfde man, dien ik, op dien bewusten nacht met uw ongelukkigen broeder op den weg gezien heb. De woorden, die hij toen tot Van Hoyenburg sprak, kwamen mij zeer raadselachtig voor; maar de omstandigheid, dat ik hem, den zich noemenden apostel van het Protestantisme, met Juan de Vargas in betrekking zie, geeft mij eenig licht over zijn woorden. In elk geval verbergt nog een masker het afschuwelijk werk van dezen man.»

Intusschen was de oude Wenzel de kamer binnengekomen. Met weinige woorden werd hij met een en ander in kennis gesteld en hem opgedragen, den wagen van den vreemdeling te volgen en nauwkenrig te letten op al de handelingen van den kettermeester. De trouwe dienaar haastte zich naar beneden, en even daarna zette de wagen van den Spanjaard zich in beweging. Het gedrang der volksmenigte, die gedurig met niet zeer welwillende blikken naar den voorbijrijdende opzag, dwong den voerinan om langzaam te rijden, en het was voorzeker den algemeen gehaten en gevreesden Juan de Vargas niet ten kwade te duiden, dat hij eerst vrij ademde, toen zijn wagen de hoofdstraat verlaten had en in een zijstraat was gekomen, die als opzettelijk door jong en oud vermeden werd. Alles maakte hier een somberen, duisteren, bijna onheilspellenden indruk. Deze geheele stadswijk scheen het haren kleed der godsdienstigheid van die dagen te hebben omgehangen. Kloosters, kapellen en andere kerkelijke gebouwen, gedenkstukken uit een lang verdwenen voortijd, stonden daar naast eenvoudige woningen, in welker lage vensters gesneden en geschilderde heiligenbeelden ten toon gesteld waren, om de voorbijgaaude boetelingen tot koopen nit te noodigen.

Voor een dezer winkels zag men verscheidene vrouwen, die druk in gesprek waren en tot de geringste volksklasse schenen te behooren. Reeds van verre hoorde men de ruwe stem der oude Sybilla, de vrouw, met wie wij reeds in het begin van dit verhaal vluchtig kennis hebben gemaakt. Het onderwerp van haar gesprek scheen zóó belangrijk te zijn, dat zij niet eer den naderenden wagen van Juan de Vargas gewaar werd, dan toen die reeds in haar onmiddellijke nabijheid was. Als van den bliksem getroffen, vielen de vrome vrouwen op de knieën, lieten snel den rozenkrans door de vingers glijden en, hun gebeden prevelend, volgden haar angstige blikken den voorbijrijdende zoolang, totdat de invallende schemering het verder onmogelijk maakte. De oude Sybilla was de eerste, die zich van haar verrassing herstelde:

»Heb ik het niet gezegd,» zeide zij, »dat men spoedig weer eenige kettters verbranden zal? Ik ken dat. Als de heilige man daarboven zijn kwartier verlaat, wee dan den afvalligen, den kerkroovers! Heb ik het vuur niet in zijn oogen zien schitteren? Dat heeft altijd gevolgen. Het wordt ook hoog tijd, dat zulke kettervlammen weer eens ten hemel stijgen; waar moet het anders heen? Mijn kraam geeft mij anders niets; er is bijna geen koper meer te zien. Ziet eens, hoelang de heilige Franciscus reeds in den hock staat, en daar de heilige Ignatius en de heilige Ursula! Hier hebt ge de heilige Maagd zelf — Maria — Jozef! — het is, alsof die goede heiligen de oude Sybilla de gunst bewijzen om lang tot haar bescherming bij haar te blijven. Dat is wel goed — heel goed; maar het hart bloedt mij, als ik moet aanzien, hoe de goddeloosheid in deze stad immer meer de overhand neemt. Waar moet dat heen? En dan nog die Sam, die dagdief, die aartsluitaard! — Dag aan dag slentert hij met de kramerij langs de straat en, als hij 's avonds thuis komt, brengt hij niets mede dan een leege maag, en heeft hij honger als een wolf. die al het mijne spoedig zal verslinden. Neen, dat houdt de oude Sybilla niet langer uit! Liever keer ik Brussel den rug toe en trek naar een andere vrome stad, waar de kettters het niet wagen, de Madonna in het aangezicht te spuwen. Het is hier een Sodom en

Gomorra, zooals pater Gregorius zegt, en let maar op! spoedig zal het vuur en zwavel van den hemel regenen."

Hier zweeg de vrouw plotseling. De laatste woorden had zij met verheffing van stem en op onheilspellenden stem uitgesproken. Het duurde wel een minuut, voor zij op zachter toon weer voortging:

»Pater Gregorius — ha ha! — dat ik nu juist over hem kom te spreken. Nu, ik durf niets zeggen; maar dat de kerk hem eenmaal heilig zal verklaren, dat is zoo zeker, alsof het reeds gebeurd ware. Het is jammer, dubbel jammer, dat ik het misschien niet meer zal beleven; anders liet ik een beeld van hem maken van drie voet lang, en plaatste hem daar als wachter voor mijn andere heiligen. Heilige Jozef! dat zou veel koopers lokken. Ha, ha!"

Maar," viel een der vrouwen in, »men zegt toch, dat pater Gregorius . . ."

»Afgevallen en een vervloekte ketter is geworden," viel Sybilla heftig in. »Wie zegt dat? Dwaasheid! Ha, ha! Wat hebben zij u wijs gemaakt, buurvrouw?"

In dit oogenblik hoorde men de vesperklok der nabijzijnde kapel luiden. Het gesprek werd daardoor niet voortgezet en de vrouwen, die nog zooveen gepraat en gebabbeld hadden, mompelden nu gebeden. De avond wierp reeds zijn donkere schaduwen in de nauwe straat, en de vrouwen bemerkten daardoor niet, dat een oud man stil voorbij sloop en naar een ouderwetsch gebouw ging, voor hetwelk zooveen de wgen van den ketterrichter stilgehouden had. Het was de oude Wenzel. Zijn onderzoekende blik rustte op het oude muurwerk, en een nauwkeurig beschouwer had op zijn gelaat kunnen lezen, dat ver van aangename gedachten hem bezighielden. Hij had reeds te lang in Brussel vertoefd, om niet te weten, dat hij gemaderd was tot de schrikverwekkende gevangenis der Inquisitie. Het was hem, als klonken uit elk gedeelte van dit sombere gebouw klaagtonen en doodskreten van een gefolterde hem in het oor. Een onwillekeurige huivering voer hem door de leden, en zijn eerste gedachte was om dadelijk terug te keeren. Hij ging

evenwel niet, het was hem, alsof zijn voeten aan den grond vastgekleisterd waren en hij om de een of andere reden op deze plaats moest blijven. Toch durfde hij niet te lang hier blijven stilstaan, en daarom besteeg hij met sidderende schreden de breede trappen, die naar een voorportaal leidden, dat op stevige pilaren rustte. Nauwlijks daar gekomen, naderde hem een in lompen gekleed jongmensch, wiens bijna onnoozele gelaatsuitdrukking getuigde van ellende en verdorvenheid. Rozenkransen, crusifixen en eenige wanstaltige, uit hout gesneden beelden voor zich houdende, en het strakke oog gericht op den vreemdeling, die zoo onverwacht naderde, riep hij:

»Hier, mijnheer, koop! Schoone waren! Hier, vrome heer, koop!»

De grijsaard, die er niet op verdacht was geweest, dat die jongen zich daar bevond, en op het bijzijn van den knaap niet gesteld scheen, schudde ontkennend het hoofd, terwijl zijn oog zich met deelneming op den ongelukkigen jongeling vestigde.

»Koop, vrome heer!» herhaalde deze op weemoedigen toon. »Sam heeft vandaag nog niets verkocht, en hij heeft toch zoo'n honger en zal slaag, veel slaag krijgen. Ach! mijnheer, het is zoo hard, honger te hebben en geslagen te worden! koop toch, vrome heer!»

De oude Wenzel werd bewogen door de diepe ellende van den jongen; hij tastte in zijn zak en drukte hem een geldstuk in de hand met de woorden:

»Neen, mijn jongen, ik kan uw waar niet gebruiken; want ik heb geen beelden nodig bij mijn gebeden. Maar neem dit geldstuk als een geschenk aan; want ik geloof, dat gij de waarheid spreekt en werkelijk een arme jongen zijt.»

Een oogenblik stond de arme Sam besluiteloos, en bijna kwamen hem de woorden »ketter! afvallige!» reeds op de lippen; maar het hem aangeboden geldstuk, en bovenal de deelnemende woorden, die hem zoo vreemd in de ooren klonken, deden hem van gedachten veranderen. Met een zonderlinge uitdrukking rustte zijn oog op het gelaat van den vriendelijken vreemdeling,

en, met diepe ontroering de hand van zijn weldoener kussende, sprak hij :

»Jammer, dat gij een ketter zijt en de heilige Maagd niet aanbidt. Gij zijt zoo goed; gij hebt Sam gelukkig gemaakt. Nu kan de oude Sybilla niets zeggen en zal zij mij te eten geven. Ja, gij zijt zeer goed — jammer, dat gij naar de hel gaat, omdat gij de heilige Maagd niet aanbidt!»

»Ik bid God zelf aan,» antwoordde Wenzel, »en geloof in den Heere Jezus, die al mijn zonden op het kruis heeft gedragen; wees daarom maar niet bang, dat ik niet in den hemel zal komen, mijn jongen. De houten beelden daar in uw hand kunnen noch u, noch mij in den hemel brengen. Allen die in Jezus gelooft, vindt daar een plaats.»

Trouwhartig, zonder dat nochtans zijn twijfel scheen weggenomen te zijn, zag Sam den grijsaard in het gelaat. Nog nooit had hem iemand op zulk een wijze bejegend. Hoe liefelijk klonk de stem des vreemdelings in zijn oor! Hoe zachtmoedig en deelnemend zag deze hem aan! Dat was te veel voor den armen jongen, die gewoon was scheldwoorden te hooren en stompen en stooten te krijgen, en met zijn gescheurde mouw wischte hij van zijn met vuil bedekte wangen een paar groote tranen af.

Eensklaps veranderde dit tooneel, door het gedruisch van voetstappen in de verte. Bijna instinctmatig sloop Sam achter den ver vooruitspringenden muur van een balkon, en Wenzel volgde zijn voorbeeld. De schreden kwamen nader, en na verloop van eenige minuten traden twee mannen in levendig gesprek in het voorportaal. De grijsaard kon nauwelijks zijn ooren gelooven, toen hij aan de stem van een der vreemdelingen den ridder Van Hoyenburg meende te herkennen. Hij hoorde duidelijk, dat de andere persoon tot den ridder zeide :

»Nu, blijf gij een oogenblik hier, terwijl ik zijn Hoogeerwaarde mijn opwachting maak en onderzoek, welken indruk uw schrijven gemaakt heeft. Als Juan de Vargas uw plan goedkeurt, dan slaan wij twee vliegen in één klap. Ik zal binnen

enkele oogenblikken terugkeeren, en dan kan intusschen hier het nest gereed gemaakt worden tot opneming der twee ridders, waar zij tijd zullen vinden om te kunnen nadenken over een preek van den vromen broeder Christoffel Smit. Het andere laten wij over aan de wijsheid der heilige Inquisitie."

De spreker verdween door een deur, die naar het binnenste van het gebouw leidde. Ridder Van Hoyenburg bleef en liep ongeduldig heen en weer. Het hart van den grijsaard klopte met hoorbare slagen; het was hem, alsof de grond onder zijn voeten brandde. Maar hij begreep het gewicht des oogenblik, en verroerde zich dus niet. Indien de duisternis der plaats, waar hij zich bevond, niet alles, wat hem omringde, voor zijn oog verborgen had, dan zou hij zonder twijfel het geweldig sidderen en beven van den knaap gezien hebben, die naast hem op de hurken zat. Hij zag echter niets, en luisterde alleen naar de voetstappen van den ridder en naar zijn onverstaanbaar gemompel. Eindelijk echter, na lang wachten, keerde de hem onbekende vreemdeling terug. Onmiddellijk ging Van Hoyenburg hem te gemoet met de woorden:

»Heeft de heer De Vargas den voorslag aangenomen?»

»Zoo zeker en gewis, als gij onder mijn leiding op weg zijt een aartsdeugniet te worden," antwoordde de andere. »Waarom zou hij hem niet hebben aangenomen? Waar zijn Hoogerwaarde een ketter ruikt, daar zit hij hem ook reeds op de hielen, met den heiligen ijver van een tronwen aanhanger der alleenzaligmakende kerk, om het rotte lid van het lichaam te schenren. Waarlijk, onze geëerbiedigde koning had niemand naar de Nederlanden kunnen zenden, die beter voor zijn taak geschikt is. Als het volk wat niteengegaan is en de vrome burgers rustig liggen te slapen, toon ik dit bevelschrift, eigenhandig door De Vargas geschreven, aan de hoofdwacht en terwijl mijn heilige bende alle uitgangen van het huis bewaakt, lichten de soldaten het tweetal op en leveren de vrome ridders hier uit. Het spreekt vanzelf, dat gij als een berouwhebbend zoon in den schoot der kerk terugkeert, maar u nu voorloopig achter de schermen houdt; anders bederft gij het geheele spel. Vergcet maar niet,

het beloofde sommetje gereed te houden. waarvan ik nu de helft voor mij eisch."

»Man, wat denkt gij? dat staat niet in onze overeenkomst," viel de andere in.

»Mijnheer! betaal uit, of ik ben uw gehoorzame dienaar," sprak de ander op dreigenden toon. »Zoo waar ik Gideon Helmoed, de geesel Gods heet, gij zijt in mijn macht. Drie wegen staan mij open, om u tot rede te brengen. — Of ik lever u te zijner tijd aan de heilige Inquisitie over, of ik deel aan de verbonden edelen uw verraad mee, of, in het ergste geval, laat ik u door de vuisten mijner kruisvaarders eens zóó duchtig onder handen nemen en beuken, dat uw mismaakte gestalte een reuzenlengte verkrijgt; dat wil zeggen, indien gij er een bijzonder vermaak in schept, om aan zulk een proefje der nieuwe wereldorde de voorkeur te geven. Daarom betaal, en laat ons in vrede scheiden, want »door hoovaardigheid maakt men niet dan gekijf, maar bij de bedachtzamen is wijsheid," zegt de wijze koning Salomo."

De in het nauw gebrachte ridder scheen nog een weinig te dralen, maar ten laatste voldeed hij aan Gideon's verlangen. Even later verwijderden zij zich; hun voetstappen werden langzaam-hand onhoorbaar, en weldra heerschte weder de diepste stilte.

»Kent gij den spreker, mijn jongen?" fluisterde Wenzel zijn metgezel toe.

»Ja, heer! o, laat ons toch heengaan, voor dat zij terug kunnen komen!" antwoordde de knaap, terwijl hij bevend de hand des grijsaards vatte. »Ja, ik ken hem, hij is een vrome man, want hij bidt de Madonna aan. En — zie, mijnheer, de kettters zijn in zijn oogen een gruwel en in de mijne ook; maar gij zijt een goed mensch, al bidt gij ook, gelijk de kettters, den rozenkrans niet. Gij zijt de eenige, die den armen Sam niet met een schop van zich heeft gestooten. Gij hebt vriendelijk met den armen Sam gesproken, en dat zal ik nooit vergeten. Daarom doet het mij leed, als ik denk, dat gij in de handen van den pater zoudt kunnen vallen. Vlucht daarom toch, als uw vrijheid u lief is!"

»Is die man dan een geestelijke?» vroeg Wenzel verder.

»Vlucht! vlucht!» drong de jongen aan en, nadat de grijsaard hem nog een tweede geldstuk in zijn hand had gedrukt, verwijderde hij zich met rassche schreden. Ook Wenzel haastte zich nu voort en had weldra de hoofdstraat bereikt. Hij gevoelde, dat hij den nitersten spoed maken moest. De straten waren nog niet ledig en, zonder opzien te baren, kon men de stad nog verlaten. Intusschen ontging het zijn aandacht niet, dat kerels, die er zeer verdacht nitzagen, in den omtrok der herberg slenterden, en, die uit- of inging, schenen op te nemen; ook bemerkte hij duidelijk, dat men vooral zijn persoon opmerkzaam gadesloeg. Zonder echter door zijn niterlijk te verraden, wat er in zijn hart omging, trad hij zoo onbezorgd, als hij zich kon voordoen, het huis binnen, en ging naar de gelagkamer, waar hij bijna zeker was, de koetsier van zijn heer te zullen vinden. Was het in zijn verbeelding, of was het werkelijkheid — genoeg, het kwam hem voor, alsof sommige aanwezigen hem lang niet welwillend aanzagen. Hij spande alles in, om een rustige honding aan te nemen, ging dicht bij den koetsier zitten, en nam deel aan het gesprek der gasten. Het gelukte hem, de opmerkzaamheid van Jan op zich te vestigen en, een gunstig oogenblik waarnemende, fluisterde hij hem toe: »Onze heeren zijn in gevaar. Verlaat ongemerkt de kamer, en breng de paarden uit den stal door de straat, die achter het huis loopt. Bij de kerk van St. Gudule wacht gij op nader orders.»

Op luiden toon mengde hij zich nu weer in het gesprek, dat zich bepaalde tot de gebeurtenissen van den dag, en wendde al de aandacht van Jan af, zoodat deze ongemerkt naar den stal kon gaan, welks ligging bijzonder gunstig was voor de voorgenomen vlucht. Intusschen zocht Wenzel de aandacht der gasten op allerlei wijze af te leiden, terwijl zijn opmerkzame blikken door het vertrek dwaalden, en hij met de grootste inspanning luisterde naar elk geluid, dat van buiten in de kamer doordrong. Geen trek op zijn gelaat verried de toenemende onrust zijns harten. Eindelijk meende hij, dat het geschikte tijd-

stip gekomen was om de kamer te verlaten. Tot zijn niet geringen schrik vond hij den gang, die naar de bovenvertrekken der beide ridders leidde, opgevuld met menschen, wier voorkomen niets goeds voorspelde. Slechts met moeite drong hij er door, en bereikte zijn doel. Onze beide vrienden hadden reeds lang gewacht op de terugkomst van hun trouwen dienaar, en Rudolf stond op het punt, onderzoek naar hem te doen. Juist op dit oogenblik trad Wenzel binnen, schoof voorzichtig de grendels op de deur, en fluisterde :

»Wij moeten vluchten, edele heeren ! In het volgend oogenblik worden wij anders waarschijnlijk al gevangen genomen, en zullen onzen kerker vinden in het gebouw der Inquisitie. Laten wij geen enkele minuut langer wachten !»

Het gevaar had werkelijk zijn hoogste toppunt bereikt. Op de straat vernam men reeds den regelmatigigen stap van krijgsknechten. De opschudding in het huis nam toe; de trappen naar de bovenkamers dreunden onder de zware stappen van verscheidene mannen. Verbaasd en ontsteld zagen de ridders elkander aan. De oude Wenzel was intusschen in een aangrenzend slaapvertrek gegaan, had in een oogenblik eenige stukken touw aan elkander geknoopt, waarvan hij het ene einde aan het venster vastmaakte en, terwijl hij beide heeren wenkte zijn voorbeeld te volgen, liet hij zich met jeugdige vlugheid afglijden op eenige bossen stroo, die achter het huis, in de nabijheid van den stal, nedergeworpen waren. Ook den ridders bleef geen andere uitweg over. In 't volgend oogenblik hadden ook zij den grond bereikt en gaven zich nu geheel over aan de leiding van hun trouwen dienaar, die met onstuimige drift voorwaarts ijde.

Het was ook hoog tijd. De vervolgers waren intusschen de trap reeds opgeklommen en hadden de deur van het vertrek bereikt. Met vreeselijk geraas klopte men op de deur, en een aantal ruwe stemmen begeerden, binnengelaten te worden. Toen niet dadelijk hieraan voldaan werd, volgden stoot op stoot en slag op slag, zoodat na enkele oogenblikken de deur voor het ge-

weld bezweek. Dadelijk stormde een kleine afdeeling soldeniers het vertrek binnen, vergezeld door een hoop gespuis, in welks gemeene gelaatstrekken de kruisvaarders van Gideon te herkennen waren. De aanvoerder dezer bende drong als een razende voor zijn manschappen uit. Hij dacht zeker van zijn prooi te zijn, en nu welk een teleurstelling! De kamers waren ledig! Het raadsel werd opgelost door het geopend venster van het slaapvertrek. Het gelaat van Gideon vertoonde in dit oogenblik de diepste verdorvenheid; de aderen boven zijn bliksemend oog, door toorn opgezwollen, gelijk ook de saamgetrokken lippen, getruigden op afschrikwekkende wijze van de hevigste gramschap.

»Bij alle heiligen! de vogels zijn ontvlucht!» schreeuwde hij, en reeds maakte hij toebereidselen, om langs denzelfden weg naar buiten te gaan, toen hij zijn nek door een sterke vuist omkneld voelde, en een soldaat hem op lang niet malschen toon in het oor beet:

»Schelm! gij hebt loos alarm gemaakt, en ons om den tuin geleid. Zeg! waar zijn nu de ketters? Zeg op, wat ge weet! Hebt gij ze misschien laten ontsnappen aan het koord, dat daar afhangt, en dat goed zou passen voor uw langen hals?»

»Au! — goede vriend — om aller heiligen wil — ik bid u,» kermde de handietenaanvoerder, terwijl hij met vertwijfelden angst zich trachtte los te wringen uit de sterke vuisten van den soldaat. — »Ach! beste vriend! — laat dat! gij zijt veel te gul — met uw — liefkoozingen — laat los! — nu goed — goed. — Zie — de ketters zijn hier op deze plaats ontsnapt — spoedig! anders — ontgaan zij ons nog — help! help! Ai, ai — ik bid u — vergrijp n niet aan — o wee! — help! — heb erbarmen! — gij wortgt mij — o wee!» De lange gestalte worstelde lang te vergeefs. De soldaat, waarschijnlijk uit zijn doen, omdat hij nu nog zoo laat overal heen moest loopen, scheen in de verwrongen trekken van zijn slachtoffer een lang ontbeerd genoegte te vinden. Zijn kameraden, en evenzeer

de mannen van Gideon zelf, die gelegenheid dachten te vinden om te rooven en te plunderen, lieten dezen aan zijn lot over, totdat zijn kwelgeest het goedvond, hem los te laten. Binnen enkele oogenblikken was nu de kamer geheel ontruimd, en daarbuiten kondigde paardengetrappel aan, dat men zich met groote haast gereed maakte, om de vluchtelingen te achtervolgen.

HOOFDSTUK V.

De gisting der gemoeieren nam zichtbaar toe en de verbittering des volks tegen de regering nam een hoogst bedenkelijk karakter aan. De landvoogdes stond eindelijk een voorloopige matiging der godsdienstplakkaten toe, terwijl een nieuw gezantschap aan den koning een beslissende uitspraak zou vragen. Toen echter na eenigen tijd uit Madrid, in plaats van de verwachte gunstige beschikking op de dringende voorstellen der staten, niets anders dan onbeduidende beloften kwamen, en de inquisitie weder met de uiterste gestrengheid haar slachtoffers begon te eischen, scheen niets meer in staat te zijn, de uitbarsting van de ontevredenheid des volks tegen te houden. De samenkomsten der misnoegden namen hoe langer hoe meer een dreigend karakter aan en een geest van verzet viel alom te bespeuren. Overal op het platteland zag men troepen gewapenden, die meestal weinig onderscheid maakten tusschen vriend en vijand, en een schrik waren voor de bewoners van omliggende pachthoeven. Zelfs uit het aangrenzende Duitschland stroomde een groot aantal bedelaars, leegloopers, dweepzieken, en het laagste gespuis, in één woord: het nitvaagsel der menschheid, over de grenzen, om zich met de reeds omzwerfende benden te vereenigen, en de goedgezinden vreesden, dat de regering te laat maatregelen daartegen zou nemen, en zij verantwoordelijk zouden gesteld

worden voor daden, die zij verafschuwden. Onder tumult en oproer trokken deze benden, bezielde door de laagste hartstochten, van plaats tot plaats, verspreidden afbeeldingen en boeken, om de regeering en de roomsche kerk belachelijk te maken, en smolten eindelijk tot een paar vliegende legertjes samen, die nu hier dan daar hun kamp opsloegen, en wier predikatiën en oproerige redevoeringen door het gemeen met grooten bijval werden aangehoord. Hoe langer hoe onbeschaamder traden deze dweepers op, en waren een schrik voor ieder, van welk geloof ook, die zich uit een oogpunt van orde en rust tegen hen verklaarde. In de nabijheid van Gent en Antwerpen groeide hun getal in korten tijd tot 600 man aan.

Met diepe droefheid zag het kleine getal dergenen, die van heeler harte de zaak der Hervorming waren toegedaan en in den ordelijken weg vrijheid van godsdienst zochten te verkrijgen, dit waanzinnig en goddeloos drijven aan; maar hun waarschuwend stem ging te midden van het gewoel der opgezweepte menigte verloren. Vreeselijk waren voorzeker de banden en de kerkers der Inquisitie, maar te bejammeren was het, dat de goede zaak zoozeer geschaad werd door de ongebondenheid, huichelarij en oproerigheid van zoovelen, wier gedrag evenveel schade deed aan de godsdienstvrijheid, als aan de rust en de welvaart dezer gewesten, en wier drijven met het streven der eenvoudige belijders der waarheid verward werd. Had men ook in het begin met blijdschap iedere gelegenheid aangegrepen, om buiten de stadsmuren in het open veld het Evangelie te verkondigen, en had men er geen kwaad in gezien, dat vele toehoorders gewapend verschenen, zoo openbaarden zich weldra zulke onheilspellende verschijnselen, dat de bedachtzame en voorzichtige predikers zich in kleinen kring terugtrokken, om aan de waarlijk heilbegeerige zielen het woord der verzoening te verkondigen. Zoowel van de zijde der roomschgezinden als van den kant der oproerigen gehaat en veracht, zetten zij echter hun arbeid moedig voort.

Ook onze beide ridders waren, na het voorgevallene te Brussel, tot de overtuiging gekomen, dat het beter was, voorloopig minder aandeel te nemen in de gebeurtenissen van den dag, en liever in stilte de hand te bieden aan de ware verkondiging des Evangelies. In dien schrikwekkenden nacht was het hun gelukt, de eenigszins achteraf gelegen kerk van St. Gudule te bereiken, waar zij, tot hun groote blijdschap, den trouwen koetsier met de paarden vonden. Nu ging het in vollen draf naar de stadspoort, en hoe gelukkig waren zij, toen zij in het vrije veld kwamen en de stadsmuren hoe langer hoe verder achter zich lieten. Na verloop van een uur begonnen zij langzamer te rijden, en de oude Wenzel had toen gelegenheid, van zijn waarnemingen verslag te doen. Na een korte rust genomen te hebben, zetten zij de reis voort, totdat zij, bij het kriecken van den dageraad, in een klein stadje aankwamen, waar zij opnieuw wat rust namen. Hier echter scheidden de beide ridders en, terwijl Rudolf naar den Prins van Oranje terugkeerde, spoedde zich de graaf, na hartelijken afscheidsgroet, naar zijn woning.

Verscheidene weken waren sedert het hierboven verhaalde verlopen. De volksbeweging in alle provinciën des lands duurde voort. Te Gent, Doornik en in andere steden bereikte de volkswoede haar hoogste toppunt. Allerlei ongeregeldheden vielen daar voor, en op andere plaatsen schenen evenzeer munitieën ophanden. In den volsten zin des woords was het toenmaals in waarheid een tijd van verwarring en onrust.

De ruwe vuist der rondzwervende benden had nog niet aan de slotpoort van onzen vriend, den graaf Van Wreda, aangeklopt, en wie onzer lezers zich op een heeten dag in de maand Augustus verkwikt zou hebben in de koele schaduw, onder het dichte loof der boomen, in den tuin van het kasteel, zou wel niet vermoed hebben, dat deze liefelijke plek spoedig in een plaats der verwoesting zou worden veranderd. Het was de 18e Augustus 1566. De burchtheer was naar de stad gegaan, om daar, in vereeniging met vreedzame burgers, de uitbarsting van dergelijke

tooneelen, zooals in Gent en in andere steden zich hadden voorgedaan, zoo eenigszins mogelijk door geschikte maatregelen te voorkomen.

In het meest belommerde deel van den slottuin huppelde de kleine Karel aan de hand zijner moeder langs de schoone slingerpaden. Terwijl de knaap evenwel met kinderlijke blijdschap de heen en weer dansende kapellen najaagde, las men op het gelaat der burchtvrouw een weemoedige uitdrukking, die den anders zoo opgewekten blik harer oogen verduisterde. Zij ging zitten op een bank, te midden van rozen en andere bloemen, en ondersteunde het moede hoofd met de hand; van tijd tot tijd zag men een traan op haar wangen, die zij echter spoedig wegpinkte, om een uitdrukking van vroolijkheid aan te nemen, zoo dikwerf de kleine Karel in haar nabijheid kwam. Eindelijk, het spelen moede, hield deze op met springen, naderde zijn moeder, legde zijn krulleskopje op haar arm, en zeide:

Moeder! Nu laat ik u niet met rust, voordat gij mij gezegd hebt, waarom gij sedert eenigen tijd zoo treurig zijt. Als u met mij speelt, dan is het net, alsof u tegelijk aan iets anders denkt. Vroeger waart gij altijd zoo opgeruimd; maar nu . . .”

»Wel, ik speel nu toch ook nog gaarne met u,” viel zijn moeder in.

»Neen, neen, moeder,” ging de kleine voort. »Sedert jonker Rudolf hier geweest is, zijt gij altijd treurig. En dat maakt mij zoo bedroefd; ja, ik moet dikwijls schreien, omdat gij mij niet zeggen wilt, wat u eigenlijk scheelt. Zijt gij misschien ziek? Is u verdrietig over mij? Zeg het mij toch!”

De gravin glimlachte, drukte een kus op de lippen van den kleine, en zeide op schertsenden toon:

»Wel, wel, wat zijt gij een kleine deugniet, gij weet toch wel, dat ik u hartelijk lief heb, niet minder dan anders?”

Het kind vast aan haar hart drukkend, kon zij het echter niet verhinderen, dat opnieuw een traan in haar oog blonk. De argelooze knaap sprong evenwel weer weg en al jubelend jaagde hij de schoone kapellen na.

Hijgend keerde hij eindelijk weer tot zijn moeder terug en, terwijl zij de blonde lokken van zijn verhit voorhoofd wegstreek, zag hij met kinderlijk vertrouwen haar in de oogen, alsof hij daarin wilde lezen, of het werkelijk stil en rustig in haar hart was. Maar opeens scheen er weer een andere gedachte bij hem op te komen; op echte jongensmanier rukte hij zich los uit haar armen, nam een langen stok, sloeg op goed geluk in de takken van een appelboom, wiens roodgekleurde vruchten tot plukken en tot eten uitlokten, kwam toen met gevulde handen tot haar terug, klauterde op haar schoot, en zeide:

»Hier, moeder! kom, eet nu! Gij zijt toch immers wel tevreden over mij, niet waar?»

»Ik heb u even lief als altijd,» sprak zijn moeder, terwijl de knaap zijn arm om haar hals sloeg en haar wangen streelde. Maar te midden zijner liefkoozingen hield hij op; een trek van droevigen ernst kwam op zijn gelaat, en op een toon, geheel verschillend van den vorigen, begon hij na een oogenblik:

»Ach, moeder! Het maakt mij altijd zoo bedroefd, als vader weggaat, en de goede Wenzel ziet er soms zoo somber uit, dat ik dikwijls bang ben, dat het nog eens gebeuren zal, wat ik laatst gedroomd heb.»

»Hebt gij gedroomd?» vroeg zijn moeder. »Vertel mij dan eens even, wat gij gedroomd hebt.»

»O neen, moeder, liever niet, want dan wordt gij weer bedroefd, en dat kan ik niet verdragen. Ik weet wel, dat het maar een droom is; maar als ik er aan denk, is het altijd, of ik een ware geschiedenis gedroomd heb. En dan ben ik zoo bang.»

»Nu, denk er dan liever in het geheel niet meer aan,» raadde de moeder aan.

»Dat is wel waar — maar» — —

»Nu?»

»Ik zou u toch gaarne den droom mededeelen,» vervolgde de knaap, »maar, moeder, gij moet mij beloven, dat gij er niet verdrietig over zult worden.»

»Dat zal ik u beloven, op voorwaarde, dat gij het ook niet wordt,» hernam de gravin lachend.

»Nu, luister dan,» fluisterde de kleine, leunend op den arm zijner moeder. »Ik droomde, dat gij en vader met jonker Rudolf, de leeraar uit Antwerpen, de oude Wenzel en mij rondom de tafel zaten, en vader vertelde mij van den Heere Jezus, hoe Hij op aarde zooveel geleden heeft, om voor zondaren den hemel te ontsluiten, en hoe Hij reeds als klein kind met Zijn moeder en Jozef heeft moeten vluchten, heel ver, naar Egypte, omdat de koning Herodes Hem wilde dooden. Toen kwamen er opeens soldaten in de kamer, en wilden vader met touwen binden en hem te dooden. Ik schreeuwde luid, en u weende en omvatte de knieën der ruwe mannen; maar vader knste u en mij, wees op de schilderij, dat in onze kamer hangt, en waarop te zien is, hoe de krijgsknechten den Heere Jezus in den hof van Gethsemané met touwen bonden — en toen liet hij zich gewillig de handen binden. Daarop grepen de booze mannen ook mij en sleepten mij naar een dicht, donker bosch. Ik hoorde duidelijk in mijn slaap, dat u mij nog bij mijn naam riep — toen hoorde ik niets meer en met schrik werd ik wakker. O, hoe blij was ik, dat alles maar een droom was! Maar toen ik 'smorgens u en vader aanzag, toen werd ik zoo verdrietig, dat ik dikwijls weggelooopen ben, om buiten te weenen.»

De oogen van den kleine werden ook nu weder vochtig: angstig klemde hij zich aan zijn moeder vast, die het niet minder moeite kostte, de smartelijke aandoening haars harten te onderdrukken. Beiden zwegen langen tijd. De zon wierp haar laatste stralen op het gebladerte van den hof; de vogels zongen hun avondlied, en vermengden hun tonen met het klokkengelui, dat van de zijde der stad ernstig en plechtig weerklonk. Alles ademde rust en vrede. Het bedwelmend oorlogsrumoer, dat in bijna alle deelen des lands werd vernomen, vond hier geen weerklank. En toch, ach! hoe spoedig verdwijnt, als een voorbijgaande schaduw, het oogenblik, dat

den aardschen pelgrim een kortstondige rust aanbiedt. De moeder, verzonken in ernstige overdenkingen, bleef nog zwijgen. Het was haar, alsof werkelijk een vijandige macht haar het bezit van haar lieveling zou betwisten. Zij deed nochtans moeite, om deze gedachte te verbannen en, alsof zij zichzelf moed wilde inspreken, zeide zij :

»Mijn lieve Karel, gij moet u dat niet zoo aantrekken. het was maar een booze droom.»

»O moeder! wat ben ik blij, dat ik u en vader nog heb,» fnisterde de kleine.

»Maar als nu toch eens werkelijk zulk een ongeluk ons trof?» vroeg zijn moeder.

»Ach, neen, neen! Dan zou ik van droefheid sterven,» sprak Karel, terwijl hij in tranen uitbarstte.

»Geloofst gij dan niet, dat al, wat God doet en over ons laat komen, tot ons bestwil is?» vroeg zijn moeder weder.

»Ja — maar»

»Gij begrijpt dat nog niet, mijn kind, maar gij zult het later verstaan, dat God het altijd wel met ons meent. Gij hebt dikwijls gehoord, dat de goddelooze menschen den Heere Jezus gedood hebben, en toch, hoe noodig was het, dat Hij stierf, want nu heeft Hij geleden voor allen, die in Zijn naam gelooven. Maar de vijandschap der menschen is nog altijd dezelfde, zoodat, wanneer Hij nu op aarde ware, Hij gewis evenzeer zou lijden. Dat alles weet de Heere Jezus, en daarom heeft Hij tot alle geloovigen gezegd: »hebben zij Mij vervolgd, zij zullen ook u vervolgen.»

»Dat staat . . . wacht, ik zal onzen Bijbel halen,» zeide Karel. »Is dat goed, moeder?»

»Ja, doe dat, mijn kind: daarginds in het priëel zult gij hem vinden,» gaf de gravin ten antwoord.

De vlugge knaap huppelde naar de aangewezen plaats. Vóór hij terugkeerde, bladerde hij, al zoekende, in het lievelingsboek zijner ouders en, nadat hij de gemelde plaats had gevonden, keerde hij met rassche schreden terug.

»Zie eens, ik heb de woorden gevonden,” juichte hij. »Wil ik ze u voorlezen?”

En hij las: »Indien u de wereld haat, zoo weet, dat zij Mij eer dan u gehaat heeft. Indien gij van de wereld waart, zoo zou de wereld het hare liefhebben; doch omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat u de wereld. Gedenk des woords, dat Ik u gezegd heb: Een dienstknecht is niet meerder dan zijn heer. Indien zij Mij vervolgd hebben, zij zullen ook u vervolgen.” Joh. 15 vs. 18—20.

»Gij ziet dus,” hernam de gravin, »dat uw vader en ik en ook gij, zoo gij althans den Heere Jezus liefhebt, misschien veel zullen moeten lijden, want ook nu nog worden de geloovigen vervolgd, en velen gedood. Maar weet gij wel, waarom zij zoo geduldig dat lijden verdragen, en zelfs met verblijde harten kunnen sterven? Lees maar eens Rom. 8 vs. 18.”

Karel las: »Want ik houde het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden.”

De knaap dacht eenige oogenblikken na over het gelezene, en vroeg toen op bezorgden toon: »Maar zal ik ook de heerlijkheid Gods zien, moeder?”

»De Heere Jezus,” hernam zijn moeder, »heeft de kinderen op gansch bijzondere wijze lief, en zeide daarom: »laat de kinderen tot mij komen, en verhindert ze niet; want derzulken is het koninkrijk Gods.” Van nature evenwel zijt gij een boos kind, ja zóó boos, dat indien gij het wist, gij daarvan schrikken zoudt, en het booze, dat er in uw hart is, openbaart zich somtijds, als gij ongehoorzaam, ondankbaar, liefdeloos en eigenzinnig zijt. Hoe ouder gij wordt, des te meer zal dat booze te voorschijn komen. Het ergste is echter, dat gij uzelf volstrekt niet veranderen kunt; al zoudt gij nog zoo gaarne willen, dan zou toch veel bij het oude blijven. Nooit zoudt gij volmaakt worden.”

»Maar, moeder,” zei de knaap op droeven toon, »wat moet

ik dan doen? Ik zou zoo gaarne in den hemel komen. Heeft de Heere Jezus mij dan niet lief? Ja, ik weet wel, dat ik slecht ben. Als ik 's avonds wil bidden, dan denk ik ineens aan mijn speelgoed en aan de kapellen, en dan slaap ik eindelijk in, zonder gebeden te hebben. En als ik dan zie, dat gij en papa nederknielen, dan word ik altijd bedroefd, en dan neem ik mij stellig voor, voortaan ernstig te bidden, en toch wordt het niet anders. Of, als de oude Wenzel mij op zijn knie neemt en mij van den Heere Jezus vertelt, hoe gehoorzaam hij aan Zijn ouders en ook aan Zijn Vader in den hemel was, hoe Hij de goddelooze menschen zoo liefhad, dat Hij zelfs voor hen in den dood ging, dan denk ik gedurig, hoe dikwijls ik u en vader door mijn ongehoorzaamheid bedroef, hoe dikwijls ik boos ben op anderen, omdat zij niet in alles mijn zin willen doen. Ach! moeder, wat zal ik doen, om in den hemel te komen?"

»Daar kunt gij uit uzelf niets aan doen, indien het door 's Heeren genade niet in uw hart gewerkt wordt, lief kind,» antwoordde de gravin, »en ik kan u evenmin helpen, als gij het zelf kunt. Maar Eén is er, die u helpen kan, en dat is de Heere Jezus zelf. Daarom liet Hij de kinderen tot Zich komen. Als gij den Heere Jezus oprecht vraagt in het gebed, of Hij Zich over u ontfermen wil, dan doet Hij het met vreugde, want Hij zegt: »Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen,» en wederom: »Die in Mij gelooft, heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis.» Ziet gij wel? Dit wil toch zeggen, dat die in Hem gelooft, in den hemel komt.»

De oogen des kinds hingen als aan de lippen zijner moeder, terwijl zij sprak, en toen zij ophield met spreken, bleef de kleine een wijle als in diep nadenken verzonken bij haar staan. Zijn hart gevoelde iets, wat de mond niet kon uitspreken. Het duurde echter niet lang, of hij hief zijn hoofd weer op, keek zijn moeder vragend aan en zeide:

»Maar, moeder, zeg mij toch eens: waarom willen de priesters niet hebben, dat de menschen in den Bijbel lezen?"

»O, dat is gemakkelijk te begrijpen,» antwoordde zijn moeder. »In de eerste plaats heerscht er onder hen veel onkunde; »leeken,» zeggen zij, »kunnen alles, wat in den Bijbel staat, niet begrijpen, en daarom is het in hun handen een schadelijk boek'. Zij kennen den Heere Jezus niet, zij gelooven niet in Hem; zij buigen hun knieën liever voor levenlooze beelden en, omdat zij dan in hun zonden kunnen blijven, bidden zij liever de maagd Maria en andere heiligen aan, dan dat zij zich tot Jezus wenden, om door Hem behouden te worden. Zij meenen Gode een dienst te doen met het vervolgen der ketters, en door hun goede werken, door eigen kracht, in den hemel te komen. En gij weet het: die niet tot Jezus komt, die Zijn bloed voor zondaars heeft vergoten, op hem blijft de toorn Gods in eeuwigheid.»

»Maar die menschen, waarvan vader wel eens spreekt, die rondtrekken en schelden op den paus en op de maagd Maria en andere heiligen — hebben die dan den Heere Jezus lief?» vroeg de kleine.

»Ach! lief kind! het is, helaas! maar een klein getal, dat Hem in waarheid liefheeft. De Heere zegt: »De poort is eng, en de weg is nauw, die ten leven leidt, en er zijn weinigen, die dezelve vinden.» Men kan den paus nitschelden, de beelden verbrijzelen, de overheid lasteren, zooals de menschen te Gent en elders gedaan hebben: maar dat getnigt niet van de liefde van Christus, die de Zijnen zachtmoedig en nederig van hart maakt. Wij beleven nu een boezen tijd, mijn lieveling, en veel wordt er gedaan, onder den dekmantel van tegen den Paus te zijn en op de heiligen te schelden, dat niet betaamt en waarover God zeker tegen dezulken toornen zal.»

De gravin zweeg; haar laatste woorden klonken zóó ernstig, zóó droevig, dat de kleine, die opmerkzaam geluisterd had, zich weder aan haar vastklemde. Juist had hij weder een vraag op de lippen, toen zich op het slotplein paardengetrappel deed vernemen. De peinzende uitdrukking op het gelaat van den knaap veranderde eensklaps en, gelijk kinderen spoedig van

het eene onderwerp op het ander overgaan, riep hij in de handen klappend uit:

»O! daar komt zeker vader aan!»

Snel rukte hij zich los uit de armen zijner moeder en liep, zoo hard hij kon, naar de tuindeur, zoodat zijn moeder hem niet kon bijhouden. Hij had zich niet bedrogen. In het volgend oogenblik lag hij in de armen van zijn reeds lang verwachten vader, terwijl ook zijn moeder naderde, om haar echtgenoot welkom te heeten. Hoe hartelijk ook de wedergroet van den graaf was en hoe innig hij ook zijn geliefden omhelsde, toch was het duidelijk, dat een droevige wolk zijn voorhoofd beschaduwde, die hij te vergeefs voor zijn gade zocht te verbergen.

Indien mijn lezers eenige uren later het doffe gedruisch hadden gehoord, dat nu eens luider, dan weer zwakker van den oever der Schelde tot het kasteel doordrong, en indien zij gezien hadden, dat groote, ongeregelde benden de vlakke bedekten, zoo zouden zij spoedig den slentel hebben gevonden van de bekommering van den graaf. Dweeperij, zucht naar verandering, hartstoelt en verlangen naar een vrijheid, die tot losbandigheid leidt, hadden een bedwelmenden beker gemengd, en velen tot razernij dronken gemaakt. De jarenlange verdrukking eener monnikenheerschappij had hevigen tegenstand gewerkt, en de tengels der woelendste hartstochten verbroken. Tot woede getergd, verhieven duizenden den wreken arm, om een wanhopigen strijd tegen bijgeloof, priesterdwang en de maatschappelijke orde aan te binden. Wat de menschelijke meening eeuwen lang als heilig en goddelijk had vereerd, werd nu in ongelooflijk korten tijd vernietigd door het ruw geweld der verwoestende en vernielende benden. Het bloed, door de Inquisitie vergoten, vond zijn verbitterde wreckers in het vernielen en vernietigen van levenlooze beelden, en het was, alsof op eenmaal de kluisters waren verbroken, die tot hiertoe de hartstochten van den mensch bedwongen hadden. De van al hun pracht en praal ontdane kerken, de verbrijzelde beel-

den der heiligen en de omvergeworpen altaren te Gent en in andere steden waren er sprekende getuigen van, en de menigvuldige samenscholingen en de onrust, welke in Antwerpen heerschte, verrieden al te duidelijk, dat ook hier, aan den oever der Schelde, dezelfde schriktooneelen zouden aanschouwd worden.

Aan den avond van den dag, waarop hij tot de zijnen was teruggekeerd, had de graaf Van Wreda, volgens gewoonte, zijn huisgenooten rondom zich vereenigd, en aller ernstige blikken spraken duidelijk van het gevaarvolle van den tegenwoordigen tijd. Zelfs de anders zoo moedige Wenzel zag gestadig met bezorgdheid naar den graaf of naar den leeraar Christoffel Smit, die beiden in diepe gedachten verzonken waren. Een iegelijk der aanwezenden scheen ernstig te overleggen, wat er onder de bestaande omstandigheden te doen was. De vermaningen der weldenkenden, om zich van geweld te onthouden, schenen geheel vergeefs te zijn geweest. Ja, het scheen, alsof het gevolg hunner bemoeiingen alleen was, dat de waanzinnige ijver der dweepers steeds toenam, terwijl zij bovendien door dezen als afvalligen of lafhartigen beschouwd werden. Bij al hun pogingen om de rust te bewaren en een uitbarsting te voorkomen, werden zij niettemin nog van de zijde der Roomschen aangeklaagd als de oorzaak der schandalen, terwijl zij reeds de onvriendelijke, ruwe bejegening te verduren hadden van velen, die zich vrienden der Hervorming noemden. Christoffel Smit ondervond op zeer gevoelige wijze al deze moeielijkheden. Gehaat door de partij der priesters, werd hij bovendien veracht en belasterd door de predikers van oproer en geweld, en slechts weinigen — en onder hen niet vele wijzen, niet vele edelen naar de wereld — waardeerden zijn onvermoeiden arbeid, om het woord der verzoening tot de harten te brengen, en hadden hem lief om zijns werks wil. Na lang stilzwijgen begon eindelijk de leeraar :

»Ja, mijn vrienden, de ellende des lands neemt met ieder oogenblik toe, en op onzen weg ontmoeten wij steeds grootere moeielijkheden. Aan de eene zijde bijgeloof, en aan de andere

zijde, onder niterlijken schijn van godsdiensl. ongelooi en revolulie. Het getal van hen, dien het in waarheid om de eere Gods te doen is, is klein in vergelijking met hen, die tegen zijn. Het ongelooi trekt van de omstandigheden het meest partij. Een ding staat echter vast, en onder allen strijd en onder alle bezwaren moet dit lof en dank in onze harten verwekken en ons moedigen, om met vasten tred voort te gaan, dat de Heere onzen steun en onzen staf wil zijn. Wij kunnen in alle omstandigheden des levens op Hem vertrouwen, en zullen van Hem genade ontvangen om te volharden tot den einde toe. Moge het den dnivel ook gelukt zijn, den dageraad der naderende vrijheid te benevelen, toch blijft de waakzame liefde Gods voor Zijn gemeente op aarde immer dezelfde. Men moge ons in banden kluisteren en ons verhinderen, het Woord der waarheid te verkondigen, het Woord Gods blijft nu en tot in alle eeuwigheid en het zal zijn loop hebben, waarheen de Heere het wil. Laat ons niet uit het oog verliezen, dat deze aarde onze rustplaats niet kan zijn, dat geen aardsehe, maar hemelsche zegeningen ons deel zijn. Laat ons met verloochening van alles, wat dit leven aantrekkelijks heeft, volharden in den goeden strijd des geloofs, totdat wij met verheerlijkte lichamen jubelend onzen Heiland van aangezicht tot aangezicht zullen aanschouwen, om eenwig te juichen tot eer en verheerlijking van Gods grooten en nooit volprezen Naam!"

De voorsmaak eener zalige, hemelsche blijdschap schitterde op het zachte, rustige gelaat van den godzaligen prediker; het versterkte vertrouwen zijns harten had iederen riupel van zijn voorhoofd doen verdwijnen, en nieuwe moed en vertrouwen schenen bij al de aanwezigen ternggekeerd. De graaf stond op, en op plechtigen toon, met den ernst van een man van overtuiging, sprak hij luide, als wilde hij aller gevoel uitdrukken :

»Moge de God aller genade ons tot Zijn werk dagelijks meer toernsten. Veel ernst, veel gebeds hebben wij noodig. Het steunen op menschen wordt door God te schande gemaakt,

maar wie op Hem alleen vertrouwt, zal Zijn kracht ervaren."

Het gesprek werd nu algemeener en opgewekter, maar eindelijk maande het late avonduur, zich ter ruste te begeven. De waardige leeraar ging voor in het gebed en, toen hij zijn stem verhief en de harten der toehoorders zich met hem in den gebede vereenigden, gevoelden zij de kracht en de sterkte van Hem, die van Zijn gemeente gezegd heeft: »De poorten der hel zullen haar niet overweldigen." Na het gebed werd nog een psalm aangeheven tot lof en prijs van 's Heeren grooten Naam.

De laatste tonen van het lied klonken nog door het ruime vertrek, toen van uit de verte de langgerekte, alles doordringende toon van een horen zich deed hooren. In het volgend oogenblik trad een bediende de kamer binnen met het bericht, dat buiten de poort een bende gewapende vrijbuiters begeerde binnengelaten te worden. Aller blikken richtten zich op den graaf, die na een oogenblik stilzwijgen op kalmen en krachtigen toon sprak:

»Ik heb zulk een bezoek reeds lang gevreesd; terugwijzen zou echter nog meer verbitteren en hen tot grooter geweld slechts aanzetten, want wij zijn niet sterk genoeg om hen buiten te houden. Ik geloof evenwel te moeten aanraden," vervolgde hij, zich tot den prediker keerende, »dat gij u verbergt, zoolang de bende hier verblijf houdt, in het gewelf van het achtergebouw, waar in geval van nood een uitgang is om te ontvluchten, en dat gij mijn vrouw en mijn kind daar bij u neemt en hen ter zijde staat, terwijl ik met Wenzel en de overigen de bende zal ontvangen. God sta ons bij en doe alles nog te beste uitloopen. Hij kan hun woestheid inbinden en niet tot uitbarsting doen komen. Indien het hen alleen om roof te doen is, zal ik wel spoedig zien, ze tevreden te stellen."

Luider en onstuimiger deden de stemmen daarbuiten zich hooren. Met diepe ontroering omhelsde de graaf zijn weenende gade, leide den sluimerenden knaap in de armen des leeraars, en vermaande hen, om toch spoedig te vertrekken. Tot hiertoe

had de gravin een bewonderenswaardigen moed aan den dag gelegd; maar op het oogenblik van scheiden begaf haar alle kracht.

»Neen, Herman,» sprak zij weenend, »ik kan u niet verlaten; laat mij toch bij u blijven.»

»Neen, geliefde vrouw!» hernam de graaf, de aandoening zijns harten met mannelijken moed onderdrukkend, »neen — mijn plicht is om te blijven — uw roeping is, over ons kind te waken.»

Feller en krachtiger weerklonken de slagen op de poort, en het geschreeuw der bende maande tot spoed.

»Moeder, moeder!» riep de knaap, wakker geworden door het rumoer, terwijl hij met angstige blikken beide handen naar zijn moeder uitstreekte, die zich nu levendig den droom van haar kind herinnerde. Als van den donder getroffen en half bewusteloos gaf zij gehoor aan de vermaningen van haar echtgenoot, en eenige oogenblikken later verborg het donkere gewelf het drietal voor de woeste blikken der indringende bende.

In het eerst stoorde geen enkel geluid de sombere stilte in de donkere schuilplaats; maar opeens vernamen zij, angstig luisterend, een vroeselijk geluisch. Het oorverdoovend geklank van de horens en trompetten vermengde zich met het herhaald geschreeuw van: »Leve de geus!» De bende scheen nader te komen, en het was, alsof het uitvaagsel van alle landen zich op dit ééne punt vereenigd had, om hier een vrijheid te verkondigen, die met recht een voortbrengsel der hel kon genoemd worden.

Terwijl nu deze tot woede en vernieling opgeruide troep, onder vreeselijk geschreeuw, alle vertrekken doorzocht, lagen de in het duistere gewelf verscholenen op hun knieën en zonden hun smeekgebeden op tot Hem, die den Zijnen beloofd heeft: »Ik zal u niet begeven, noch verlaten.» Welk een tegenstelling! Daarbuiten de mensch in zijn vrijheidswaan, een slaaf zijner woedende hartstochten, die hem tot geweld en vernieling voerden — en hier, biddende vluchtelingen, maar die in waarheid

vrij waren, in de kracht Gods den goeden strijd des geloofs strijdende, en wier harten, al weergalmden de kreten der geweldenaars akelig door het gewelf, door de vertroosting en Gods werden versterkt.

Aldus verliep ongeveer een half uur. Opeens drongen, onder toenemend getier, heldere lichtstralen door de spleten, die hier en daar tot luchtgaten in den muur aangebracht waren. Er was geen twijfel, of men had op het uitgestrekte slotplein een stapel hout aangestoken. De in alle richtingen luid klinkende tonen der horens schenen de verstrooiden bijeen te roepen. Gedurende eenige minuten nam het rumoer daardoor aanmerkelijk toe; afgrijselijke vloeken hoorde men van de lippen van sommigen, die, in hun nasporingen gestoord, deze oproeping onder groot geweld verwenschten. Spoedig echter werd alles stil, en hoorde men alleen een enkel persoon het woord voeren. Men kon de woorden van dezen spreker duidelijk onderscheiden, en het scheen, alsof hij een toespraak, een soort van predikatie, hield. De leeraar plaatste zich voor een der spleten om te luisteren; de woorden, die hij vernam, waren een aan-eenschakeling der meest smakelooze en belachelijke volzinnen, terwijl tegelijkertijd, op schandelijke wijze, woorden uit de Heilige Schrift tot bewijs van zijn voorstellingen werden aangevoerd, die de opgewonden gemoederen nog meer moesten verbitteren. De woedendste uitvallen volgden nu tegen den paus, de regering, de Inquisitie; zware, gedeeltelijk ware, gedeeltelijk valsehe beschuldigingen spanden de verbeelding der luisterende menigte als de pees van een boog, waarvan de pijl afgeschoten moet worden; verwenschingen jegens allen, die geen deel namen aan den heiligen strijd, schenen den dweepzieken ijver des redenaars tot den hoogsten graad op te voeren en eindelijk besloot hij met de woorden van den Psalmist:

»Gij hebt de Heidenen gescholden, den goddelooze verdaan, hun naam uitgedelgd, tot in eeuwigheid en altoos. O vijand, zijn de verwoestingen voleind in eeuwigheid? en hebt gij

de steden uitgerooid? Huulieder gedachtenis is met hen ver-
gaan."

Een oorverdoovende toejuiching volgde op deze redevoering. De gravin had zich in het gewelf op een steenblok neergezct, dat door de knetterende vlam van het flikkerende vuur van tijd tot tijd werd verlicht; zij kon slechts met moeite haar angst onderdrukken, die door het gedruisch daarbuiten meer en meer toenam. Zorgeloos sluimerde de kleine Karel op haar schoot, onbewust van het gevaar, waaraan de zijnen waren blootgesteld. Christoffel Smit, die tot hiertoe met hooggespannen opmerkzaamheid naar de woorden des redenaars geluisterd had, begaf zich weer naar zijn plaats, en mompelde in gedachten voor zich heen :

»Ja, hij is het — bij het eerste geluid zijner stem herkende ik dezen goddeloozen man. Maar hoe komt pater Gregorius onder deze bende oproermakers?»

Ontsteld richtte de gravin het oog op den leeraar, maar zijn gelaat was weder kalm en rustig. Ur op uur verliep: het dichtslaan der deuren, het gerinkel der ramen, het getier der muisters, dat zich nu eens verhief, dan weder afnam, de vlammen, die langzamerhand verminderden, de bange twijfel over het lot van den graaf — dit alles te zamen genomen vervulde de harten der arme vluchtelingen met vrees en droefheid. Het uur van middernacht was reeds lang voorbij, en een sombere duisternis vervulde weer het inwendige van het gewelf. Het werd al stiller en stiller, en men kon duidelijk bemerken, dat de eene troep na de andere aftrok. Had het luide rumoer angst en schrik verwekt, de sombere, doodelijke stilte was voor de gravin bijna nog verschrikkelijker. Waarom kwam niemand hen verlossen? Waarom bracht niemand bericht van den graaf? Zou hij met al zijn getrouwen een slachtoffer der woede geworden zijn? Het hart der ongelukkige gravin werd door al deze vragen bestormd, en het waren alleen de vertroostende woorden van den dichtbij haar gezeten vriend, die haar eenigszins staande hielden.

Eindelijk liet zich duidelijk eenig gerucht vernemen. Het kwam van de andere zijde van den muur, die het slotplein omringde. Zacht knarsend opende zich een zware deur, en door de invallende morgenschemering herkende men weldra den ouden Wenzel. De hand op den mond leggend, gaf hij den wachtenden een teeken om te zwijgen, en fluisterend sprak hij:

»Volgt mij zonder eenig gedruisch naar het landhuis aan de andere zijde van het bosch.»

»Leeft de graaf, mijn echtgenoot, nog?» vroeg in haar bezorgdheid de bevende vrouwe met nauw hoorbare stem.

»Hij leeft!» antwoordde de dienaar snel, nam den weer ingeslapen knaap op zijn arm en, gevolgd door den leeraar en de gravin, ging hij naar de deur. Gernimen tijd duurde het, eer het gewelf, dat hoe langer hoe nauwer werd, doorloopen was. Buiten gekomen, verborg hen het dichte bosch. Geen enkel woord werd er gewisseld. Langs een smal pad kwamen zij na verloop van een half uur bij een jachthuis, dat aan de grafelijke familie toebehoorde. Juist wilden zij er ingaan, toen zij bij den ingang de gedaante gewaar werden van een in lompen gekleeden jongen. Een angstkreet ontsnapte aan de lippen der gravin, doch de oude Wenzel sprak:

»Verschrik niet, edele vrouw! Aan dezen wakkeren knaap hebben wij het behoud van uw echtgenoot te danken.»

Nadat hij aan een der bedienden den slapenden kleine overgegeven en de gravin verzocht had, binnen te gaan, zeide hij tot den wachtenden knaap, terwijl hij zijn beurs te voorschijn haalde:

»Gij hebt zeker haast, beste Sam. Arme jongen! De gravin dankt u voor uw hulp, en zij geeft u dit kleine geschenk.»

Het gelaat van den jongen onderging bij deze laatste woorden groote verandering en, met een trotsche houding, zeide hij:

»Zij is een kettersche, en veracht den paus en de heiligen!»

»Sam! Sam!» sprak de grijsaard op bedaarden toon. »Hoe komt het, dat gij zoo spoedig veranderd zijt? Voor enkele uren

hebt gij mijn banden nog losgesneden en mij geholpen, om den graaf hierheen te brengen, en nu . . .”

»Wat ik deed, heb ik om uwentwil gedaan. Gij zijt de eenige mensch, die mij in mijn leven welgedaan hebt. Het is jammer genoeg, dat gij onder de ketters verkeert, die onze kerken schenden en onze beelden verbranden. Nadat ik u ontmoet heb, heb ik dagelijks tienmaal den rozenkrans voor u gebeden. Ik weet niet, hoe het komt — maar ik kan u niet vergeten. En uw woorden klonken zoo liefelijk, ach! waart gij toch maar geen ketter! Het doet mij leed, van harte leed.”

De smartelijke uitdrukking op zijn onnoozel gelaat bevestigde de waarheid zijner woorden. Het was werkelijk zonderling te zien, hoe zijn oog met de teederheid eens kinds den grijsaard aanzag, die nu beide handen van den jongen in de zijne nam, en met zachte stem zeide :

»Hebt gij voor mij gebeden, Sam? Nu, ik stel uw liefde op hoogen prijs; maar, arme jongen, gij weet niet, dat alle gebeden, die men tot de maagd Maria en tot de heiligen richt, niets dan godslasteringen zijn. Alleen God, die in den hemel woont, wil en kan om de genoegdoening, door Zijn lieven Zoon, den Heere Jezus Christus, aangebracht, die aan het kruis gestorven en na drie dagen opgestaan is, en toen ton hemel gevaren en daar aan de rechterhand Gods is gezeten, gebeden verhooren, en de zonden vergeven. Ga tot Hem, arme Sam; ik zal voor u bidden, want ik heb u lief, alsof gij mijn eigen kind waart. Kom, neem dit geschenk aan; ik heb nu geen tijd meer, maar later”

»Neen, heer, ik neem geen geld aan,” viel Sam hem in de rede, het aangeboden geld afwijzend. »Ik heb met de kettersche gravin niets te maken. Wat ik gedaan heb, dat heb ik ter wille van u gedaan, — de heiligen mogen het mij vergeven. Nu, vaarwel! Als gij voor mij bidden wilt, dan kunt gij het doen; want gij zijt een goed man, al zijt gij een ketter, en de heiligen zullen u daarom uw zonde misschien wel vergeven. Vaarwel! en wees op uw hoede voor . . . nu gij weet wel,

wien ik bedoel. Ach! hoe jammer, hoe dubbel jammer toch, dat gij — een ketter zijt.”

Nog eenmaal drukte Sam de hand van den grijsaard aan zijn hart, en drukte er een kus op. Een traan, dien hij niet kon bedwingen, bevochtigde de hand van den ouden Wenzel, maar toen, als schaamde hij zich, ijde Sam, zoo snel hij kon, naar het bosch, dat hem spoedig voor aller oog verborg, zonder zich om een der omstanders ook maar een oogenblik te bekommeren.

Terwijl dit gebeurde vóór het landhuis, lag daarbinnen de gravin gebogen over het doodsbleek gelaat van haar echtgenoot, wiens uiterlijk de duidelijke kenteekenen droeg der mishandelingen, hem door de woeste mitters aangedaan.

HOOFDSTUK VI.

Het voorgevallene op het kasteel van den graaf Van Wreda scheen een voorspel tot verdere buitensporigheden te zijn. Reeds den 18^{den} Augustus, toen de Roomsche inwoners van Antwerpen het feest van de hemelvaart van Maria vierden, openbaarden zich onder het volk onmiskénbare teekenen van oproer en opgewondenheid. Een groote processie, hoofdzakelijk daarin bestaande, dat een groot beeld van de heilige Maagd de stad werd rondgedragen, zou evenals andere jaren op dien dag gehouden worden. Nauwelijks had deze echter een aanvang genomen, of in alle straten schoolden zulke dreigende hoopen volksamen, dat de priesters veel spoediger dan anders naar de hoofdkerk terugkeerden, om het rondgedragen Mariabeeld weder achter slot en grendel te brengen. Toch liep het dezen dag nog zonder oproer af, al werd ook hier en daar met steenen naar de processie geworpen. Den volgenden morgen echter stroomden van alle zijden velen uit de heffe des volks naar

de kerk, drongen onder schreeuwen en razen binnen en nu begon een tooneel, dat alle beschrijving te boven gaat. Onder het schaterend gelach der menigte beklom een jongeling den kansel, hield met walgelijke gebaren een toespraak vol hoon en bespotting tegen de priesters, een samenraapsel van onzin en ruwheid, en de meeste aanwezenden klaptten in de handen en betnigden luide hun bijval.

Boven alle verwachting bleef het ook dezen dag nog bij het bespotten en verwenschen der beelden en werden geen baldadigheden gepleegd.

Daar de overheid weinig of niets durfde ondernemen tegen den wilden hoop, uit vrees, dat het veel erger worden en van woorden tot daden zou komen, werd de vermetelheid van de andere zijde grooter.

Den volgenden morgen verzamelde zich dan ook weer een menigte volks in de kerk, en vooral het Mariabeeld, dat achter hekwerk opgesteld was en niet op zijn gewone plaats stond, moest het ontgelden: het regende schimpscheuten tegen het beeld.

Een op zichzelf onbeduidend feit zou echter de voorbode der naderende uitbarsting worden.

Buiten de kerk, bij den hoofdingang, was namelijk sedert jaar en dag de oude Sybilla gewoon, haar zetel op te slaan, zoo het weder dit eenigszins veroorloofde. Zij zat daar dan met haar heiligenbeeldjes, waskaarsen en rozenkranzen, om deze den goedgeelovigen kerkbezoekers te koop aan te bieden. Eenigen uit den volkshoop begonnen haar en haar koopwaren echter te bespotten, en het scheen, dat zij spoedig tot handtastelijkheden zouden overgaan.

De oude Sybilla deed, wat zij kon, om haar eigendom te beschermen. Haar lange gestalte voorovergebogen, strekte zij haar magere armen als een schutsgodin over haar bedreigde koopwaar uit, terwijl een naast haar staande knaap de bende met een gelaat aanstaarde, waarop onnoozelheid en getergde gramschap om den voorrang streden.

»Terug, gij ketters, gij kerkshenders! terug!» schreeuwde de oude Sybilla, en haar trouwe metgezel Sam balde zijn vuisten, terwijl zijn oogen van toorn in zijn hoofd rolden, alsof hij zijn doodvijand onder de woedende menigte zocht.

»Terug! terug!» schreeuwde de vrouw weer, en Sam verhieft de dreigende vuist. Een luid hoongelach was het antwoord. Een onbeschaamde, brutale knaap waagde het eindelijk, de hand naar het bewaakte heiligdom uit te steken; maar toen vloog Sybilla als een furie voorwaarts, deed een greep in een dichtbij staanden kolenbak, wierp hem een handvol asch in de oogen en krabde hem toen met haar scherpe nagels op onzachte wijze over voorhoofd en wangen, terwijl Sam met gloeiende blikken de menigte aanstaarde. Ongetwijfeld zou deze handeling de ernstigste gevolgen hebben gehad, indien niet Sybilla, den armen Sam met zich voorttrekkend, het gunstige oogenblik tot een haastige vlucht had waargenomen. Terwijl onder schelden en vloeken de knaap zich de oogen uitwreef, vestigden zich aller blikken op een krijgsman, die aan het hoofd van eenige hellebaardiers verscheen, en de menigte gebod uiteen te gaan. Slechts weinigen gehoorzaamden en gingen naar huis, maar de meesten gingen de kerk in. Toen de hellebaardiers weer afgetrokken waren, en ook de markgraaf, die op het gerucht van den oloop naar de kerk gegaan was, met de zijnen weer was vertrokken, in de gedachte, dat het, evenals de vorige dagen, ook nu wel weder zonder ernstige verwikkelingen zou afloopen, begon het in de kerk hoe langer hoe rumoeriger te worden. Het tumult, dat nu losbrak, nam eindelijk zulk een dreigend karakter aan, dat het ergste te vreezen was.

»Zie eens!» riep een man met woest gelaat, »zie toch eens het opschrift, dat daar boven dat kistje hangt! Is dat niet godslasterlijk? Als gij nog een vonkje gezond menschenverstand bezit,» voegde hij de menigte toe, die zich om hem heen verzamelde, »veroorloof mij dan, dat speelgoed aan stukken te slaan.»

Bij deze woorden wees de spreker op het opschrift, en las met luider stem :

»Alhier ligt verborgen, den Joden ten spot,
 Jezus Christus, waarachtig mensch en God,
 Alzoo Hij van Maria is geboren.
 Wie 't niet gelooft — die gaat verloren,
 Niets zal er hem voor kunnen bewaren,
 Dat hij, als Judas, ter helle zal varen.»

Weg! weg! Het zijn afgodsbeelden!" brulde de razende menigte. »Niemand gelooft, dat het stuk hout in dat kastje een God en een mensch is."

Na weinige oogenblikken lag het kastje met haar inhoud verbrijzeld op den grond, en de hellebaardiers, die teruggelkomen waren om het heiligdom te beschermen, vonden het geraden, de plaats te verlaten, waar zij aan het grootste gevaar waren blootgesteld. Het uur van volkomen verwoesting had geslagen. Onder toenemend geraas drong men nu troepsgewijze naar het koor. Alle crucifixen, evenals de prachtig versierde beelden, vlogen van hun voetstukken. Als waanzinnigen wierp men zich op het Mariabeeld, dat twee dagen geleden nog door de straten der stad was gedragen; men doorstak het met messen en dolken, en sloeg het ten laatste in duizend stukken. Weldra lagen de zeventig prachtige altaren, die deze kerk bezat, verbrijzeld tegen den grond; de fraaiste sieradiën, het prachtige orgel, de kostbare beelden, kortom, al wat tot nu toe met heiligen eerbied en ontzag was beschouwd geworden, werd vernield en onder den voet gehaald, en luider en steeds luider klonk door de gewelven van het gebouw het geroep van : »Leven de geuzen!"

Terwijl dit voorviel, stond een man, die tot de hoogere kringen der maatschappij scheen te behooren, met de armen over elkander tegen een pilaar, en zag, zonder zelf de hand aan het werk te slaan, het afschuwelijk tooneel met opmerkzaamheid aan. Nu en dan vertoonde zich een honende lach

op zijn gelaat, vereenigd met een uitdrukking van diepe verachting. Zonder door iemand gestoord te worden, had hij reeds bij den aanvang der schrikkelijke tooneelen het schandelijk werk der opgewonden menigte aangestaard; nu echter naderde hem de man, die het opschrift had voorgelezen en in wien wij al spoedig Gideon Helmoed, die zichzelf den bijnaam gaf van »geesel Gods”, herkende. Het oog van dezen afschuwelijken man glinsterde van vreugde en hij wreef zich in de handen, alsof hij buitengewoon in zijn schik was.

»Nu, edele ridder,” sprak hij den vreemdeling aan, »gij schijnt geen genoegen te vinden in onze godsdienstige handelingen. Ik had van den spruit van het geslacht Van Hoyenburg meer ijver voor de nieuwe religie verwacht. Maar »het hart der wijzen is tot zijn rechterhand, maar het hart eens zots is tot zijn linkerhand,” sprak de wijze Salomo reeds. En wie u daar ziet staan als een gevuld vat, zou waarlijk gaan twijfelen, of er in uw borst iets klopt, dat men hart noemt; want als het er op aankomt om aan te vallen, dan steekt gij den gebalden vuist in den zak, en gij moogt van geluk spreken, dat een ander den draad des noodlots in de hand heeft genomen, om de nieuwe orde van zaken tot stand te brengen.”

»Gij kunt het op uw eigen rekening zetten,” bromde de aangesprokene, in wien wij den ridder Van Hoyenburg herkennen. »Waarom hebt gij den huichelaar daarginds in het kasteel laten ontsnappen, terwijl gij bezig waart op het slotplein met uw dwaas gezwets uw bende te vermaken?”

»Gezwets?” vroeg Gideon, cenigszins geraakt. »Luister, ridder Duimeling, en dank het aan mijn grootmoedigheid, dat ik mijn voeten niet met uw buik in aanraking breng. Gezwets? Nu ja, een goddeloos oor is doof voor de woorden der wijzen. Voorwaar, het is mijzelf een wonder, hoe uw heer broeder zijn banden verbroken heeft en zonder afscheidsgroet heeft kunnen ontvluchten. Ik had toch aan den getrouwste mijner getronwen zijn bewaking toevertrouwd en, had de wijn uit den grafelijken kelder het zijne bij mijn mannen niet gedaan, dan zou voor-

zeker het laatste uurtje van den graaf geslagen hebben, zoo waar als ik Gideon Helmoed heet."

»Maar waar zat toch die ten ontijde geboren knaap?» vroeg de ridder.

»Ja, waar zat hij?» vroeg de andere weer, »dat is het juist, wat mijn verstand te boven gaat. Alle hoeken van het onde nest heb ik laten doorzoeken, maar noch de knaap, noch het vogeltje, dat ik reeds zoolang in den val heb willen hebben, waren te ontdekken. De booze moet hier in het spel zijn geweest. Laten wij er echter ons hoofd maar niet over breken, wij zijn nog niet, waar we wezen moeten, en de tijd, om geduchte wraak te nemen, zal eenmaal komen, wees daarvan verzekerd. Zoolang echter het wild, daar ik op aas, buiten schot is, zal het misschien goed zijn, dat uw heer broeder ook nog niet in onze handen is. Na langer of korter tijd keert toch het blaadje om, en vast en zeker komt eenmaal ook de beurt aan hem, als de Heilige Vader . . ."

De raadselachtige man brak plotseling af, maar de valsche glimlach, die om zijn breeden mond speelde, ontging Van Hoyenburg niet en, nieuwsgierig geworden, vroeg hij:

»Nu, wat zal dan de Heilige Vader?»

»In de lippen der verstandigen wordt wijsheid gevonden," sprak Gideon, terwijl hij zijn gelaat weer in een ernstige plooi zette, en met dit woord keerde hij den ridder den rmg toe en ging naar zijn gezellen terug.

Het werk der verwoesting ging intusschen nog altijd ongehinderd voort. 't Was, alsof de woede der beeldstormers van oogenblik tot oogenblik nog toenam. Kletterend vlogen van alle zijden steenen door de bont geschilderde glazen. Gewijde waskaarsen waren door de vronwen, die bij de bende behoorden, aangestoken, en bij haar onzeker, twijfelachtig schijnsel kreeg het tooneel een bijna spookachtig aanzien. Welk een afschuwelijk schouwspel! Geleid door wraakzucht, overmoed en dweepzucht, openbaarde hier de mensch zijn hartstochten en begeerten, en aller gelaat droeg het kenmerk der alles verach-

tende onbeschaamdheid. Tot na middernacht duurde het werk der verwoesting voort en, toen eindelijk niets meer te vernielen overig bleef, trok de bende, met brandende waskaarsen in de hand, dronken van dweeperij door de straten, om in het nabijzijnde St. Bernardsklooster het spel der verwoesting voort te zetten. Het was den vorst dezer wereld nitmuntend gelukt, om in de Nederlanden het gezegende werk der hervorming te ont-sieren, te misvormen en den vijanden een wapen in de hand te geven. De schade, die alleen in dezen nacht in Antwerpens hoofdkerk aangericht werd, schatte men op meer dan 400.000 gulden, behalve nog de kunstwerken van groote waarde en de kostbaarste handschriften, die een offer der volkswoede werden.

Wij willen echter niet voortgaan met de beschrijving dezer verschrikkelijke tooneelen, maar den lezer nog meedeelen, dat op den 23sten Augustus te Amsterdam, en voor en na ook in andere steden, dergelijke droevige gebeurtenissen plaats vonden. Verlaten wij intusschen deze plaats, en wenden wij onze schreden naar een oord, waar de fakkel des opstands nog niet geschenen had. Wij zullen hier kennis maken met een nog jeugdig meisje, de dochter van den ridder Van Hoyenburg, die eerst onder de leiding van haar godvruchtige moeder, die sedert vijf jaar was overleden, en later in het huis van haar oom, den graaf Van Wreda, een waarlijk christelijke opvoeding had genoten. De gebeden der moeder, die reeds vroeg haar kind aan den Heere had opgedragen, waren verhoord geworden; het uitgestrooide zaad had in het hart der jonkvrouw de gezegendste vruchten gedragen. Door de genade Gods was het hart van Emilia geopend voor de waarheid van het zuivere Evangelie, en de beproevingen en moeielijkheden, door het gedrag van haar ongelukkigen vader veroorzaakt, hadden haar karakter reeds vroeg gevormd op een wijze, zooals men bij een zeventienjarige zelden ontmoet. Nog was echter de wonde niet genezen, door haar vader haar toegebracht, toen hij voor eenige maanden haar had losgescheurd uit de armen harer tante, en haar beroofd had van haar moederlijke zorg en teederheid. In de eenzaam-

heid barstte zij dikwijls in tranen uit, als zij dacht aan de uren van troost en verkwikking, die zij in liefelijke gemeenschap met de familie Van Wreda had doorgebracht.

De bezittingen van den ridder Van Hoyenburg lagen in een aangenaam oord, in het noorden van Vlaanderen, in de onmiddellijke nabijheid der Noordzee. Eenzaam en afgelegen en aan de landzijde door dichte bosschen omgeven, spiegelden zich de spitsen der torens van het oude kasteel in de rusteloos bewogen golven. Het verwaarloosde, bonwvallige muurwerk van den linkervleugel des kasteels bewees genoegzaam de nalatigheid en berooïdheid van den tegenwoordigen bezitter, en alleen het gedeelte van het gebouw aan de andere zijde, dat op de zee nitzag, was nog in een redelijk bewoonbaren toestand. Hier had Emilia sedert verscheidene maanden haar dagen vreugdeloos doorgebracht en, met kinderlijke onderwerping en gehoorzaamheid, de steeds toenemende hardheid haars vaders verdragen. Geen tranen hadden zijn hart kunnen verteederen. Hoe meer het oproer om zich heen greep, des te meer wierp hij zich in het gewoel. Hij kwam hoe langer hoe zeldzamer thuis, en was nu zelfs in enkele weken niet op zijn kasteel geweest. Een booze geest stortte hem steeds dieper in den afgrond des verderfs en, hoe afgelegen het kasteel ook ware, toch bereikten niet zelden de verschrikkelijkste geruchten het oor der diepbedroefde dochter. God had echter in de laatste dagen haar hart stil gemaakt, en juist de beproevingen werden een gezegend middel, om haar te doen toenemen in geloof en volharding. Vurige smeekgebeden voor den afgedwaalden vader stegen tot den troon der genade, en met vertrouwen en lijdzaamheid verwachtte zij de verhooring daarvan.

Het was op een schoonen Septemberdag, dat de jonkvrouw zich volgens gewoonte op een balkon van het kasteel begaf, vanwaar men het heerlijkste uitzicht had op de zee, en waar het eentonig geklots der golven den toeschouwer in zoete droomerijen bracht. De stille rust op haar jeugdige trekken had ditmaal plaats gemaakt voor een uitdrukking van buitengewone opge-

wektheid. In al haar bewegingen zag men een levendigheid, die haar nu niet toeliet den nimmer rustenden golven haar opmerkzaamheid te wijden, maar die te kennen gaf, dat zij met ongeduld een voor haar verblijdende gebeurtenis te gemoet zag. Dit was ook werkelijk het geval. Een brief had haar het bericht gebracht, dat haar geliefde tante, de gravin Van Wreda, voornemens was, voor eenige weken met den kleinen Karel het eenzaam gelegen Hoyenburg te bezoeken en dit was de dag, waarop de welkome gasten verwacht werden. Tot beter begrip van een en ander is het goed, dat wij eerst eenige weken met ons verhaal teruggaan.

Wij verlieten de gravin op het eenzaam gelegen jachthuis, waar zij haar dierbaren echtgenoot in een toestand van groote nitputting had aangetroffen. Zij gevoelde zich gelukkig, dat hij nog in leven was en voor haar en haar kind gespaard gebleven, en stortte tranen van vromde en dankbaarheid; maar overtuigd, dat ongestoorde rust veelal het beste geneesmiddel is, verliet zij zachtkens zijn leger, om in het naaste vertrek de bijzonderheden van het voorgevallene te vernemen. Wenzel deelde haar nu mee, dat kort, nadat zij met den kleinen Karel en den predikant in het gewelf verborgen waren, de bende in het kasteel was binnengedrongen en, op bevel van een laaghartigen schelm, den graaf en al de dienaars in enkele oogenblikken overmand en stevig gebonden waren. Daarop had het werk der verwoesting en vernieling een aanvang genomen.

»Gij kunt begrijpen, edele vrouw!» ging Wenzel voort, »dat men ons niet zeer zacht behandelde. De ruwste scheldwoorden, vuistslagen, schoppen — in een woord: allerlei mishandelingen werden ons aangedaan. Terwijl wij nu van alle zijden werden uitgescholden voor lafaards en schijnheiligen, kwam de snoode aanvoerder tot mij, en fluisterde mij in het oor, dat hij mij dadelijk de vrijheid zou geven, indien ik hem de schuilplaats van onzen broeder Smit aanwees. Toen hij echter bij mij en de overige dienaars zijn doel niet bereikte, stiet hij de vreeselijkste bedreigingen tegen ons uit, en met woedende blikken verliet hij

ons. De hebzucht der miteurs bracht echter al spoedig bij hen elken anderen hartstocht tot zwijgen, zoodat men ons geheel alleen liet en ons scheen te vergeten. Men brak de deuren van alle vertrekken open, van den kelder af tot de dakkamertjes toe. Wij stelden ons niets anders voor, dan dat eindelijk de beurt ook aan ons zou komen, en dus bleef ons niets over, dan tot den Heere te zuchten; spreken konden wij niet, want zij hadden ons zwaar gekneveld en aan elkander gebonden. In den hoogsten nood werd de deur zachtjes geopend, en een der bende trad de kamer binnen. Wij dachten, dat ons laatste uur geslagen had. De vreemde zag ons onderzoekend aan. Hij boog zich over mij heen en, o! welk een angstig oogenblik! — daar suceed hij mijn banden met een mes door. Verbaasd zag ik hem in het gelaat en tot mijn niet geringe blijdschap herkende ik in mijn redder den knaap, dien gij daar zooveel gezien hebt, en dien ik voor eenige weken te Brussel ontmoet had. Spoedig waren ook de graaf en de anderen in vrijheid gesteld, en na onbeschrijfelijke krachtsinspanning gelukte het ons, door het venster te ontvluchten en het jachthuis te bereiken."

Aldus inidde het bericht van den getrouwen Wenzel. De dag was intusschen aangebroken en, ofschoon allen de gevolgen van den schrik van den vorigen nacht nog gevoelden, dacht niemand er aan, rust te nemen, maar aller aandacht was gevestigd op den graaf. Toen deze echter na eenige uren rust ontwaakte en het bleek, dat hij, hoewel zeer afgemat en nitgeput, toch niet bepaald gewond was, keerden weldra troost en moed in den kleinen kring terug. De stille afzondering en eenzaamheid deed allen goed, en weldra klonken, in de enge ruimte van het landelijk huisje, woorden des lofs en der aanbidding, en stegen zij op tot Hem, die niet boven vermogen beproeft, en die rijk is aan genade, troost en hulp.

Aan den avond van dien dag waagde Wenzel zich in de nabijheid van het kasteel. Het was overal doodstil, en spoedig bemerkte hij, dat de opgewonden menigte van gisteren als van den wind was weggevaagd, en den omtrek verlaten had. Ook

in de stad Antwerpen was het veel rustiger geworden. Velen, die zich op de onbeschaamdste wijze hadden gedragen, werden bevreesd voor de onvermijdelijk kwade gevolgen, hielden zich stil, en braken den staf over de geweldenarijen van den vorigen dag, om hun eigen handen in onschuld te wasschen. In één woord, de algemeene stemming was op eenmaal veranderd, en reeds op den derden dag had Wenzel de noodige werklieden bijeen, om de sporen van den nachtelijken overval zooveel mogelijk uit te wisschen. Zelf hielp hij mede, zooveel hij kon, en, als met jeugdige kracht aangegord, was de beminnelijke grijsaard bezig, om in de vertrekken, waar men bijna alles het onderstboven geworpen had, de vorige orde weder te herstellen, opdat iedere herinnering aan dien schrikkelijken nacht voor zijn geliefden heer en meester zou verdwijnen. Op zijn aanraden besloot de gravin de schoone Septemberdagen te gebruiken, om haar geliefde nicht op het kasteel Hoyenburg een bezoek te brengen. Spoedig waren de noodige voorbereidselen gemaakt en, gelijk wij reeds weten, was het bezoek op heden aan de jonge meisje aangekondigd.

Dit was dus de oorzaak van de vroolijke stemming van Emilia. Zij had dien dag de uren geteld en, hoe meer de schaduw en zich verlengden, des te meer begon haar hart te kloppen. Wat bekommerde zij zich nu om de zee en het geklots der golven, en om de schepen, die met hun witte of bruine zeilen van verre en in de nabijheid te zien waren! Haar oor luisterde nu naar een ander geluid, waardoor de aankomst harer tante zou worden aangekondigd. Eindelijk kwam het gewenschte oogenblik. Het rijtuig der gravin reed door de oude poort van het kasteel, en enkele oogenblikken daarna lag Emilia in de armen harer tante, bedekte de wangen van den kleinen Karel met duizend kussen, en kon geen woorden vinden, om haar blijdschap uit te drukken. Het was, alsof met de komst dezer gasten op eenmaal leven en vroolijkheid in de eenzame woning waren binnengekomen. Ook de gravin, nog onder den indruk van de droevige gebeurtenissen, gevoelde zich gelukkig, nu

zij zich met haar kind in het stille, afgelegen kasteel veilig wist, terwijl bovendien deze plaats tal van liefelijke herinneringen aan langvervlogen dagen bij haar opwekte. Den kleinen Karel beviel het hier vooral goed, toen zijn levendig oog de schepen met bontgekleurde vlaggen op de golven zag dansen, een tooneel, dat hij nog nooit aanschouwd had. Er kwamen dikwijls brieven van het kasteel bij Antwerpen; de graaf bevond zich weer in goeden welstand, en de herstelling van al het vernielde was bijna volbracht.

Zoo stoorde niets deze dagen van stille eenzaamheid. De beide vrouwen gebruikten den tijd met het veelvuldig lezen van Gods Woord en het gemeenschappelijk gebed, en de eene dag ging na den andere voorbij, zonder dat haar gezellig samenzijn gestoord werd. Emilia's vader was in dien tijd maar eens op het kasteel geweest en, na een koelen welkomstgroet, had hij opzettelijk de nabijheid zijner schoonzuster vermeden, en was reeds den volgenden morgen vroeg weder afgereisd, nadat hij, gelijk Emilia terecht vermoedde, weder een belangrijke som gelds van een rijken edelman, wiens kasteel niet ver van het hunne gelegen was, geleend had. Het arme meisje volgde haar vader met zuchten en tranen; zij kon niets doen dan zijn arme ziel den Heere bevelen.

Eindelijk kwam er een brief, waarin de graaf meldde, dat hij zijn gade en zijn kind zou komen afhalen. Ach! hoe spoedig waren de dagen der vrengde voor de arme Emilia voorbijgevoegen! Hoewel zij er naar verlangde, haar geliefden oom weder te zien, zoo was toch zijn komst een herinnering aan een spoedige scheiding. Toen de graaf aankwam, vloog Emilia naar hem toe, en op haar verzoek werd de reis nog één dag uitgesteld.

Eindelijk was de avond vóór den dag des vertreks aangebroken. Voor de laatste maal was de kleine kring op het balkon bijeen. De herfst had reeds een begin gemaakt met den bladerentooi van het nabijzijnde bosch te klenren van groen in geel en bruin, en toch was het, alsof de laatste dagen van September den naderden winter wilden verbergen, want buiten was het

heerlijk, zacht weder, soms was het bijna een zomersche warmte. De zonnestralen schitterden heerlijk op de licht bewogen oppervlakte der zee, terwijl de zon zich schijnbaar gereed maakte, om haar gloed in de golven te dooven. De baren braken op het zandige strand, en keerden dan wit schuimend naar de zee terug. Het was werkelijk een verheven en grootsch tooneel, en de kleine kring zou voorzeker veel van dit onbeschrijfelijk liefelijk tafereel genoten hebben, had niet de naderende scheiding droevige schaduwen over hun gelaat verspreid. Emilia kon zich niet losmaken van de pijnlijke gedachte, dat, door het ophanden zijnde vertrek harer familie, de dagen van stille blijdschap weder voorbij waren, en de naderende winter een nog schrikkelijker leegte in het bouwvallige kasteel zou brengen. Vervuld met deze droevige gedachten, rustte de hand van het meisje in die harer tante, terwijl deze ook nauwelijks haar aandoening kon verbergen. Alleen Karel klauterde met de ongestoorde vroolijkheid van zijn leeftijd op de knie zijns vaders, wiens aandacht verdeeld was tusschen het luisteren naar het bruisen der zee en de honderdvoudige vragen van den kleine, die niet rustte, voordat zijn vader al zijn opmerkzaamheid op hem gevestigd had.

„Ja, gij hadt het moeten zien, vader,” ging de kleine babelaar voort. „De eene kraanvogel vloog den anderen na, en moeder zeide, dat allen hun aanvoerder volgden. Ja, zij gevoelen het wel, dat de winter spoedig zal komen; daarom verlaten zij het vreemde land, en trekken weer naar hun vaderland.”

„Gij schijnt ook naar de terugreis te verlangen, Karel,” zeide zijn vader glimlachend.

„O zeker, vader,” hernam Karel, „want, weet gij, als de winter komt en het water met ijs bedekt is, dan vaart er geen schip meer, en dan moet het hier wel erg eenzaam zijn. Ik verlang ook om den ouden Wenzel weer te zien, die ons huis weer in orde heeft gebracht; en dan — als jonker Rudolf komt en mij weer mooie geschiedenissen vertelt. . . .”

„Maar gij denkt alleen aan uzelf, Karel,” viel zijn vader in. „Gij bekommert er u weinig om, dat de lieve Emilia hier

alleen moet blijven, en daarom niet gaarne heeft, dat wij heengaan."

»Arme Emilia! Ja, het spijt mij heel erg, dat zij hier blijven moet." zuchtte de kleine met droevigen blik. »want het zal hier zoo stil en eenzaam zijn, als wij haar verlaten! Maar waarom gaat Emilia niet met ons mee? O, wat zou de onde Wenzel groote oogen opzetten en blij zijn, als Emilia ook meekwam! Zeg dan toch eens, vader, waarom gaat zij niet met ons mee?"

»Haar vader wenscht, dat zij hier blijft, en God wil, dat wij onzen ouders gehoorzaam zullen zijn," sprak de graaf.

»Maar God heeft toch Emilia lief, en Hij zal toch niet willen, dat zij zoo treurig en verlaten is," merkte Karel aan.

»Lief kind," hernam de graaf, »wij, onvolmaakte menschen weten niet altijd, wat het beste voor ons is, maar God weet het. Hier op aarde is niets dan smart en scheiding, en gijzelf hebt gezien, hoe wij hebben moeten scheiden, toen de booze menschen ons huis vernielden. Maar wanneer allen, die den Heere Jezus liefhebben, eenmaal in den hemel zijn, dan is er geen scheiding en geen smart meer, maar eeuwige vreugde en heerlijkheid. Doch ook hier op aarde geeft God den Zijnen vertroosting en kracht in de beproevingen, als zij zich in alles aan Hem overgeven en op Hem vertronwen."

»Ja, dat is waar, dat is waar," jnichte de levendige knaap. »Wil ik u eens wat zeggen, vader? Als Emilia soms verdrietig was, in den tijd, dat wij hier waren, en moeder met haar in den Bijbel las en bad, dan werd zij altijd weer opgeruimder, en dan was zij niet zoo bedroefd meer, en nu"

Eensklaps stond hij op, huppelde naar de weenende Emilia, sprong op haar schoot, sloeg zijn armpjes om haar hals, en zeide deelnemend:

»Lieve Emilia! Kom, schrei toch niet meer; anders maakt gij ons allen zoo bedroefd. Luister eens, vader zegt, dat wij in den hemel nooit meer van elkander zullen scheiden, en dat God ons hier reeds wil vertroosten en versterken. Ik zal u, als wij thuis zijn, een langen brief schrijven, en als de winter

voorbij is, dan komt gij naar ons toe, en dan zal ik u mijn duiven laten zien en den grooten kalkoenschen haan."

Emilia boog zich over den kleinen jongen heen, en besproeide zijn blozende wangen met haar tranen. Het was haar niet mogelijk haar gevoel geheel te bedwingen.

»Kom, ween nu niet meer," begon de knaap weer vriendelijk. »In den hemel is geen scheiding meer. Zal ik vader vragen, om met ons te bidden? Gij zult zien, Emilia, dan zult gij wel weer beter worden en niet bedroefd meer zijn. Toe, vader, wilt gij niet met Emilia en met ons bidden?" vervolgde hij, zich tot den graaf keerende.

De woorden van het kind waren de uitdrukking der gewaarwordingen en wenschen van allen. Na eenige oogenblikken stilte knielden allen neder en stegen hun gebeden op tot den troon van den Vader aller barmhartigheid, den God aller vertroosting, en de vroede Gods, die alle verstand te boven gaat, keerde weder in hun harten. De zon was intusschen ondergegaan; een liefelijke avond breidde zijn schaduw uit over het land en over de zee. Allen keerden naar het huisvertrek terug. Nauwelijks waren zij gezeten, of een der dienaren, die met den graaf mede gekomen waren, kwam binnen, nam zijn meester ter zijde, en fluisterde hem in, dat zooeven een man met een zeer verdacht voorkomen zich op het slotplein vertoond had, die een der dienst-knechten over allerlei zaken had uitgevraagd en zich toen weer had verwijderd.

»Ik heb hem slechts vluchtig gezien, edele heer," voegde de dienaar er bij, »maar ik wed duizend tegen één, dat hij dezelfde man is, die de bende aanvoerde, welke nu huis geplunderd heeft."

De graaf verbleekte. Hij beval den dienaar, niet verder over deze zaak te spreken, maar den omtrek nauwkeurig te onderzoeken en zeer nauw acht te geven op elke verdachte verschijning. Zonder iets te laten bemerken, keerde de graaf tot de vrouwen terug. De nacht ging zonder eenige stoornis voorbij, en vóórdat de zon haar eerste stralen op de oppervlakte der

zee deed weerkaatsen. vertrok de familie reeds. Emilia bracht voor het geopende venster harer kamer nog een laatsten groot aan haar geliefde verwanten en oogde het rijtuig na, zolang zij kon. In het vervallen kasteel werd nu het vroolijk gelach van den kleinen Karel niet meer gehoord en het scheen als nitgestorven, en het onafgebroken, eentonig bruisen der golven verhoogde nog de somberheid en de eenzaamheid.

Ook wij verlaten het kasteel, en verplaatsen ons in gedachten twee dagen later in een der prachtige, eeuwenoude bosschen, die, eenige mijlen van de stad Brugge, het uitzicht naar alle zijden belemmeren. De zon was reeds gedaald, en haar stralen beschenen nog alleen de toppen der ranke dennen en der zware eike- en beukeboomen, die zich hier en daar ver boven het overige houtgewas verhieven. De herfst had reeds de boomen versierd met die kleuren, die met weemoed herinneren aan de vergankelijkheid van al het aardsche, en de wegstervende natuur zoo heerlijk bekleeden, dat het gemoed er zich in verlustigt, en de gedachte aan den naderenden, gnren winter geen plaats in het hart vindt.

Midden in het bosch zag men op dezen tijd een klein aantal mannen, wier verdacht uiterlijk en geschenrde kleederen niet veel goeds voorspelden. Zij hadden zich op een meer open plaats om een groot vuur gelegerd; een gedeelte van hen was ingeslapen, terwijl de overigen in druk gesprek met elkander waren, dat echter bijna flnisterend gevoerd werd. Ongeveer vijftig schreden ter zijde van deze plek kronkelde zich een tamelijk veel bereden weg, die langs den zoom van het bosch liep. Hier, op een hoogte, die een vrij uitzicht bood, stond een man, met een langen degen gewapend, die hij over den grond liet slepen, terwijl hij in zichzelf sprekend heen en weer liep. Het magere, scherpgeteekende gelaat, de sterk vooruitstekende wangbeenderen, en vooral de hardvochtige, van onverzettelijkheid getuigende trekken van dezen man, duidden trots en overmoed aan. terwijl de samengetrokken wenkbrauwen en de sombero oogen, die listig roudloerden, aan zijn niterlijk een onheil-

spellende, bijna spookachtige uitdrukking verleenden. Nu en dan hield hij zijn schreden in, en bij het minste geritsel richtte zijn loerend oog zich naar de eene zijde van den weg, alsof hij vandaar iemand verwachtte, en stapte dan weer een poos op en neer, als hij zag, dat hij zich bedrogen had, terwijl hij al luider en ongeduldiger zijn alleenspraak voortzette. Eindelijk scheen hij het wachten moede te worden en, tegen een boomstam geleund, liet hij zijn gedachten den vrijen loop en sprak op halffluiden toon :

»De jongen blijft langer weg, dan mij lief is. Het zou jammer zijn, indien de toeleg na zooveel moeite en arbeid nog mislukte. Ik had misschien beter gedaan, om zelf het mooie, aardige jonkertje achter slot en grendel te brengen. Hm ! Maar zoo is het toch beter. Als men het kind in het klooster wil opnemen, met het voornitzicht, later een riddergoed als toegift te kunnen binnenhalen, dan zal het spoedig tijd worden, dat Gideon Helmoed — de geesel Gods — zich weer eens verandert in den vromen pater Gregorius. Het kind van een ketter weder in den schoot der alleenzaligmakende kerk teruggevoerd te hebben, is, naar mijn gevoelen, toch een werk, verdienstelijk genoeg, om het zondenregister van Gideon uit te wisschen. Maar eerst moet Van Hoyenburg met zijn gouden dukaten voor den dag komen, en dat zal hij niet nalaten, als de knaap nit den weg is, en geen aanspraak meer kan maken op de erfenis zijner vaderen.»

De man, die niemand anders was dan de ons bekende Gideon, zweeg weer; maar de boosaardige lach, die af en toe om zijn mond speelde, gaf de helsehe vreugde zijns harten te kennen.

»Ja, ja,» mompelde hij weer, »het wordt hoog tijd, om de rollen weer te veranderen, want het ketterdom begint uit den smaak te raken. Zoodra die afvallige monnik, die eens bij nacht nit het klooster vluchtte en nu voor de menschen kettersche predikatiën houdt, benevens eenige honderden van ziju volgelingen, wier liefhebberij het is, om gefolterd, gelangen

en gepijnigd te worden, in mijn handen zijn, en -- zooals ik reeds gezegd heb — de dolle ridder mij mijn soldij voor de trouwe diensten heeft uitbetaald, dan neem ik weer afscheid van de booze wereld, en eindig mijn dagen in vrede. Naar ik hoop, zal de kerk mij nog wel eens tot een heilige verheffen. Inderdaad, Van Hoyenburg heeft mij in den zadel geholpen. Tot dank vermaak ik hem mijn kruisvaarders, die ik, ofschoon zij tot een klein hoopje versmolten zijn, tot ware helden gevormd heb. Te eeniger tijd zal ook voor den ridder de galg maar dat vindt zich later wel. Intusschen moet Juan de Vargas mij een geleibrief aan den prior geven en, is de tijd der boete voor mijn omgang met de booze kinderen dezer wereld afgevoeren, dan zal de heilige Inquisitie voorzeker mijn diensten niet versmaden. Ik heb veel ervaringen opgedaan, en ben met de schuilplaatsen der ongeloovigen bekend geworden, en dat is — gelijk De Vargas eens gezegd heeft — niet gering te achten."

Weer zweeg de geheimzinnige man en bleef, in gepeins verdiept, tegen den boom geleund. Na verloop van eenige minuten naderde hem een magere, lang opgeschoten jongen met een allervreemdst voorkomen. Zijn kleederen, die een bloemlezing van verschillende kleederdrachten uit den voortijd vertoonden, en hem door geen kleermaker waren aangemeten, getuigden van onreinheid, slordigheid en armoede. Van onder zijn breedgeranden hoed, die achter op het hoofd stond, kwam een verwarde bos haar te voorschijn, die tot ver over zijn voorhoofd hing en waardoor de onnoozele uitdrukking van zijn gelaat nog sterker uitkwam. Meer snijpend dan loopend, alsof hij bang was, opgemerkt te worden, naderde hij de plek, waar Gideon over zijn plannen nadacht, plaatste zich toen zoo recht als een kaars voor dezen, en mompelde:

»Hier ben ik, Eerwaarde heer!"

Gideon wreef zich het voorhoofd, als iemand, die uit een zwaren droom ontwaakt, beschouwde de gedaante van het hoofd tot de voeten, en riep eensklaps:

»Zijt ge daar eindelijk, slinnegel! Ik heb mij de oogen bijna

blind gekeken, en mij toen gewend aan het denkbeeld, u weldra aan de galg te Brugge te zien hangen. Maar, Sam, hoe staat het nu met het kind van den edelman? Is het achter slot en grendel? En wat heeft de prior gezegd? Toe, vertel eens spoedig, jongen, want het is hoog tijd, dat ik den aftocht laat blazen."

»Gij hebt mij slungel genoemd," begon de jongen droogjes, »en dat is toch, geloof ik, een slecht loon voor mijn diensten. Slungel? Gij moet weten, Eerwaarde heer"

»Ik weet alles, beste jongen," zoo trachtte Gideon het weer goed te maken. »Ik weet, dat gij een wonderkind zijt, en dat, toen gij geboren werdt, de oude koeherder uit uw dorp een ster heeft gezien, zoo groot als een wagenrad. Neem het mij daarom niet kwalijk, als ik u in uw eer getast heb. Maar wat heeft de prior gezegd?"

»Ja, dat was een door en door wijze man, die oude koeherder," ging Sam voort. »Hij kon den menschen waarzeggen uit de lijnen hunner handen, dat"

»Dat zij iets groots zouden tot stand brengen, indien hun schedel ook maar half zooveel verstand inhield, als de uwe, mijn voortreffelijke Sam," viel Gideon hem geërgerd in de rede. »En wat er uit u kon worden, dat heb ik van u gemaakt; maar vertel mij nu toch spoedig, wat de prior gezegd heeft."

De aanvoerder der bandieten wist echter reeds voorlang, dat Sam, eenmaal verdiept in de dagen zijner kindsheid, niet gemakkelijk van dit onderwerp was af te brengen, en hij had er dan ook grooten spijt van, dat hij hem op dit onderwerp gebracht had. Al het aandringen van Gideon zou dan ook vruchteloos geweest zijn, indien deze niet op den gelukkigigen inval was gekomen, om een zilverstuk te voorschijn te halen, en den knaap door den klank van het metaal, dat door hem zelden gehoord werd, handelbaar te maken. En inderdaad liet deze handelwijze niet na haar tooverkracht op Sam uit te oefenen.

»O ja, ik was het haast vergeten," begon Sam opeens. »Het was een wonderlijke reis en, als ik het niet uit liefde voor de heilige Maagd gedaan had, dan zouden de smeekingen en tranen

van het kettersche kind mij zoo gevoelig als een vrouw gemaakt hebben. Ach! gij hadt het moeten hooren! Ik zie het arme knaapje nog, hoe smeekend het zijn armpjes . . .”

»Onzin!» viel Gideon uit. »Een trouwe zoon der kerk moet een ijzeren voorhoofd en een hart van staal hebben. Wij hebben een goed werk gedaan; wij hebben een ziel uit de klauwen des duivels verlost, en daarom zal de absolutie ons niet onthouden worden. Voor het overige laten wij ridder Duimeling zorgen. Kom, spoedig nu, wat heeft de prior gezegd?»

»Ja, gij hadt het kind eens moeten hooren smeeken,” vervolgde Sam, zonder te letten op de vraag, op een toon, die genoegzaam deed blijken, dat hij niet ongevoelig was, en niet dan met weezin de hem opgedragen taak volbracht had. Er liet zich in dit oogenblik een sterk gedruisch uit het bosch hooren, dat het ongeduld der wachtenden te kennuen gaf.

»Hoort ge, Sam. wij moeten opbreken,” bromde Gideon. »Daarom spoedig nu, wat heeft de prior gezegd?»

»Hij wenschte u spoedig te zien,” sprak Sam. »Hoe hij over de zaak denkt, heeft hij mij niet gezegd: maar het kind is in veiligheid, en als wij een zonde bedreven hebben . . .”

De strenge blik van Gideon verhinderde hem met spreken voort te gaan, en spoedig gingen beiden het donkere bosch in naar het wachtvuur, waar de blikken en de houding der aldaar gelegerde mannen duidelijk te kennen gaven, dat zij het wachteu reeds lang moede waren. Onmiddellijk werd er bevel gegeven om af te trekken, en na weinige minuten had de bende haar schuilplaats verlaten.

Aan den avond van denzelfden dag wachtten de bedienden in het grafelijk kasteel bij Antwerpen met groot verlangen de terugkomst van den graaf Van Wreda en de zijnen. Uur op uur verliep, zonder dat de familie kwam. De nacht was reeds ver gevorderd en alle hoop, dat de verwachten nog heden komen zouden, opgegeven, toen een vreemdeling aangediend werd,

die een brief aan Wenzel overhandigde van den volgenden inhoud :

Geliefde Wenzel!

»God heeft een nieuwe beproeving over ons huis gebracht. Op de terugreis zijn wij in den omtrek van Brugge door straat-roovers overvallen, en van ons geliefd kind beroofd geworden. Mijn arme vrouw bezwijkt bijna onder de diepe smart, en ook ik heb bijzondere kracht noodig. Bid den Heere met ons, dat Hij uitkomst geve, en kom spoedig hier. Wij hebben uw vertroosting en uw raad zeer noodig.

HERMAN VAN WREDA.

Onmogelijk is het, den indruk te beschrijven, dien deze regelen te weeg brachten, en de tranen en de gebeden van allen getuigden van de innigste en hartelijkste deelneming.

HOOFDSTUK VII.

De steeds toenemende volksbeweging had de landvoogdes Margaretha en haar raadslieden er eerst toegeleid, om een verdrag te sluiten met de mannen van het Compromis, en daartoe was een vergelijk opgemaakt, dat ondertekend werd eenerzijds door de regeering en ter andere zijde door graaf Lodewijk van Nassau en vijftien anderen, en waarin vrijheid van godsdienst toegestaan werd aan de aanhangers der nieuwe religie, waar deze op dien datum (25 Augustus) reeds gevestigd was.

De vreugde zou echter van korten duur zijn, en koning Philips II zou zijn onderdanen in de oproerige Nederlanden op gevoelige wijze doen weten, dat heiligschennende handen aan kerken en beelden waren uitgestoken. Hij wist zich echter naar het uiterlijke in te houden. Zelfs had hij kort te voren nog hoop gegeven, dat hijzelf naar de Nederlanden zou komen om in

persoon den toestand in oogenschouw te komen nemen. Zijn doel echter, om te misleiden en tijd te winnen, kwam steeds ondubbelzinniger voor den dag, daar hij voortdurend een beslist antwoord ontweek, en eindelijk werd zijn bedrieglijkheid een onloochenbare zaak, toen hij bevel gaf in Duitschland troepen aan te werven, terwijl in Spanje groote krijgstoernstingen werden voorbereid. Niettemin maakte Philips schijnbaar de ernstigste aanstalten tot zijn reis, en velen lieten er zich nog door misleiden, terwijl de hier en daar verzamelde legertjes van lieverlede zich oplosten en uiteengingen, en de aanvoorders zich in stilte op hun goederen terugtrokken of het land nitweken, bevreesd voor de onvermijdelijk slechte gevolgen. Philips verwachtte deze uitkomst. Het ontging zijn blik niet, dat de algemeene beweging begon plaats te maken voor verslapping der gemeederen. Nog slechts enkele kleine benden van weinig beteekenis hielden zich in de bosschen op. Eerst later nam een deel van deze, in vereeniging met andere uitgewekenen en uit stad en land verdrevenen, een wijkplaats op de zee, waar zij onder den naam van »watergeuzen" eerlang een schrik zouden worden voor de aan de kusten gelegen plaatsen, maar vooral voor hun onderdrukkers, de Spanjaarden. Zoover was het echter nog niet. De beeldenstorm had tengevolge, dat vele aanzienlijke burgers, door schrik aangegrepen bij de tengelloosheid, die de beeldstormerij had gekenmerkt, de hand boden ter onderdrukking, en het duurde dan ook niet lang, of de Spaansche partij trad des te stouter en onbeschaamder op, versterkt als zij werd door den bijval van de beleedigde Roomschegezinden. De beeldstormerij had de zaak der vrijheid geschandvlekt, en wettigde in schijn de gestrenge maatregelen der overheid. Het verbond der edelen viel ook geheel uiteen. Van alle ambtenaren werd een nieuwe eed van trouw aan den koning gevorderd tegen allen, die zijne Majesteit beleedigden. Van dag tot dag werd het meer openbaar, dat Philips II volstrekt niet voornemens was, zijn Nederlandsche onderdanen toegiefelijk te behandelen. Zijn wraakzucht vond nu een gereede aanleiding. Was de wreed-

marlige tijger tot nog toe tegengehouden en beteugeld door de macht van het oogenblik, thans was de tijd aangebroken, waarop hij den verschrikkelijken klauw weer zou toonen en bloedige wraak kon nemen op schuldigen en onschuldigen. Nooit vergaf hij het den grooten des lands, dat zij hem eenmaal hadden gedwongen, zijn troepen, zoowel als den kardinaal Granvelle, uit de Nederlanden te verwijderen. Nu wierp hij zijn masker af. De loop der omstandigheden, die de Roomschen voor goed van godsdienstvrijheid afkeerig gemaakt had, had de kracht van het verzet tegen de Spaansche overheersching gebroken, en gaf een glimp van recht aan de meest onwettige maatregelen. Het uur der wraak had geslagen. Het voorgevallene te Antwerpen, te Amsterdam en op zooveel andere plaatsen gaf hem het wraakwaard in de hand. Het gordijn van het groote treurspel werd weggeschoven; de Inquisitie legde bij vernienwing haar moorddadige hand op het ongelukkige land, en klaagtonen en verwenschingen vermengden zich met de zuchten en lofgezangen der gefolterde en stervende geloofsgetuigen.

De geschiedenis dier dagen heeft ons tooneelen geschetst, zóó ontzettend, dat zij de haren ten berge doen rijzen. Van de balken der kort te voren gebouwde protestantsche kerken, die nu weder vernield werden, richtte men galgen op voor haar ongelukkige dienaren. De scherprechters vonden overal overvloedig werk. Bijna in elke stad kon men de slachtoffers bij honderden tellen. En bij dit alles kwam nog de vreeselijke tijding, dat de hertog van Alva met een Spaansch leger kwam aanrukken, om de opstandelingen te tuchtigen. Dit bericht werkte zóó ontmoedigend, dat duizenden bij duizenden het land verlieten, de meesten hunner bijna van alles ontbloot, met achterlating van al hun bezittingen. Reeds vroeger waren Oranje, Brederode, Hoogstraten, Culemborg en andere der meest bedreigde hoofden naar Duitschland gevlucht. Thans verdrongen zich scharen van landverhuizers op de wegen; de zee was bedekt met schepen vol vluchtelingen, terwijl de achterblijvenden de vertrekkenden met bange voor-gevoelens nastaalden.

En werkelijk verscheen de gevreesde hertog van Alva, voorzien van een nagenoeg onbepaalde volmacht. Margaretha, die den Koning te vergeefs bezworen had, in persoon te verschijnen, om hun, die zich onderworpen hadden, koninklijke genade te schenken, in plaats van ook dezen door onnodig krijgsgeweld tot vertwijfeling te brengen, legde haar bewind wrevelig neder, en Alva was nu alleenheerscher. Deze beruchte man, met een zwarte kool in de geschiedenis geteekend, was inderdaad een waardig werktuig van den dwingeland, die hem zond. Groot als veldheer, waar hij zich beroemen kon, nooit een veldslag verloren te hebben, was hij daarbij een man des gewelds, listig en geveinsd, verraderlijk en zonder erbarmen, bijgeloovig en wraakzuchtig. Zijn koude blik en zijn dreigende hending openbaarden den onbuigzamen trots en de onvorzettelijke wilskracht, die zijn karakter eigen waren. Zijn wraakzucht vond slechts bevrediging in het bloedig ternederwerpen zijner vijanden. Zijn verschijning alleen bracht reeds overal schrik, en onder zijn zesjarig bestuur zouden de Nederlandsche gewesten het tooneel der onmenschelijkste gruwelen worden. Gestuurd door een leger van meer dan 10,000 man en met een bijna onbepaalde volmacht, kon hij het beulszwaard zwaaien over allen, die hem mishagden. De inquisitie trad nu eerst recht met al haar verschrikkingen op en, terwijl dagelijks vele aanhangers der «nije leere» nit de lagere en middelklasse des volks gemarteld, onthoofd, gehangen of verbrand werden, vleide hij de grooten des lands, om hen naar Brussel te lokken, met het doel, ook aan hen zijn gloeienden haat te koelen. De dood in allerlei gedaante, die aan de waardigsten en meest geachten, zonder onderscheid van rang, onderdom of geslacht, voltrokken werd, bracht de natie in onbeschrijflijken angst. Alva beroemde zich later, dat hij alleen door beulshanden 18,600 menschen had laten ombrengen, en de goederen der vermoorden en verbannenen brachten, gelijk Juan de Vargas, de afschuwelijke helper van Alva, met zelfvoldoening berekende, den koning jaarlijks 35 miljoen gulden op.

Nog heden ten dage toont men te Brussel een palcis, dat

in dien tijd door een edelman bewoond werd, wiens naam wij in ons verhaal reeds dikwijls vermeld hebben. Het is dat van den graaf van Egmond, den edelman, die de zaak der godsdienstvrijheid aanvankelijk met kracht verdedigde, maar later — niet zoozeer uit lafhartigheid, maar uit bezorgdheid voor eigen eer en grootheid en als kortzichtig roomschgezinde — zijn vrienden verliet, en zelfs meer als hun tegenstander optrad. Minzaam jegens iedereen en mild tegenover de verdrukten, had hij in vroeger dagen niet zelden in den Raad van State de besluiten, die tegen de vervolgde belijders van het zuivere Evangelie genomen werden, getracht krachteloos te maken, en zich daardoor menige onaangenaamheid bereid. Vooral na den beeldenstorm was het echter anders geworden, en met een ijver, een betere zaak waardig, had hij tegen de beeldstormers gewoed en een groot aantal doen gevangen nemen en ter dood brengen. Ook een aantal hervormden, geheel onschuldig aan de beeldstormerij, werden in zijn buitensporige gestrengheid gegrepen en zonder mededooen omgebracht.

In een der vertrekken van zijn paleis, met koninklijke pracht versierd, bevond zich de graaf op een droevigen Septemberdag van het jaar 1567, in een gemoedsstemming, die zonder twijfel met de gebeurtenissen van den dag in nauw verband stond. In een der vensterbanken zat een jonge man van een edel voorkomen, in wien wij al spoedig ridder Rudolf van Raaphorst herkennen. Ook op zijn gelaat schenen de donkere wolken van de algemeene ellende zich af te spiegelen. De deelnemende en bezorgde blikken, die hij op den graaf richtte, gaven duidelijk te kennen, dat het onderwerp van hun gesprek zeer belangrijk was. Op de tafel lag een geopende brief, die door den ridder Van Raaphorst overgebracht was, als afgezant van den Prins van Oranje. Zwijgend en met gebogen hoofd liep de graaf de kamer op en neer; van tijd tot tijd stond hij stil, overzag den inhoud des briefs met een diepen zucht, en ging dan met droevigen blik voort. Zijn borst hijgde en hevig was zijn inwendige strijd, totdat eindelijk een weldadige traan op zijn schoon.

mannelijk gelaat zichtbaar werd. Hij bleef staan voor den jongen man, die met eele houding opstond, en met een stem, die van diepe ontroering getuigde. begon hij na eenige oogenblikken :

»Zoo heeft dan Oranje werkelijk voorgoed de Nederlanden verlaten ?»

»Ja, voorgoed, heer graaf,» antwoordde Rudolf. »Toen hij mij dezen brief ter bezorging overgaf, had hij reeds de Duitse grenzen overschreden. Ik herhaal het, heer graaf, dat gij in de laatste dagen het voorwerp der grootste zorg en bekommring van den edelen Prins geweest zijt.»

»Ik weet het, ik weet het,» viel Egmond zuchtend in. »In zijn brief verniaant hij mij, om nog zijn voorbeeld te volgen, eer het te laat is, en ieder woord is de uitdrukking eener deelneming, die alleen het hart van zulk een edelmoedigen vriend kan vervullen. Ik word bijna onweerstaanbaar gedrongen, om zijn raad op te volgen en mij tot hem te begeven. En toch. . . . neen, ik kan niet ! ik mag niet !»

»Mag ik de redenen van uw terugblijven weten ?» vroeg Rudolf op zachten toon.

»De redenen van mijn terugblijven ?» herhaalde de graaf. »Nu ja, ik wil ze u niet verbergen, hoewel ik vrees, dat zij u niet gewichtig genoeg zullen schijnen, om daarmede mijn terugblijven te rechtvaardigen, terwijl Oranje, Brederode en vele andere edelen het ongelukkige vaderland hebben verlaten. Mijn oordeel is, dat men den hertog van Alva te streng beoordeelt en te veel miskent, en dat de door hem genomen strenge maatregelen meer een onvermijdelijk gevolg der omstandigheden zijn, dan een bewijs van hardheid jegens andersdenkenden. Helaas ! het is wel een onloochenbare zaak, dat menige onschuldige de misdaden van den schuldige moet boeten. Maar er is in tijden van hartstochtelijke opwinding nauwelijks iets anders te verwachten, en ik ben verzekerd, als het volk weer teruggekeerd is tot rust en orde en tot gehoorzaamheid aan ouzen koninklijken heer, dat dan ook de tegenwoordige strengheid in toegevendheid en zachtheid veranderen zal.»

»Heer graaf!» begon Rudolf. »Vergun mij één tegenwerping. Ik ben nog jong, maar hoe onrijp mijn oordeel in veel zaken ook moge zijn, toch heeft God mij licht genoeg gegeven, om duidelijk te bespeuren, dat de aanhangers van den Koning alleen hun bevrediging zullen vinden in de volkomen uitroeiing der belijders van de »nije Religie» of in hun onvoorwaardelijken terugkeer tot de Roomsche kerk. Zonder twijfel zijn de beeldstormerij en de mouterijen, die hier en daar zijn voorgekomen, hoogst bedenkelijke teekenen des tijds, maar het staat onloochenbaar vast, dat, behalve de omzwervende benden, ook menig anders vredelievend burger door de beweging des oogebliks medegesleept en reeds lang weer tot inkeer is gekomen en spijt heeft, dat hij zich een oogeblik heeft kunnen vergeten. Indien men de handelingen der beeldstormers op rekening wil brengen van al de aanhangers der »nije Religie», dan begaat men grooter onrecht dan uit te spreken is. De meeste aanhangers der »nije Religie» zijn door Gods genade bewaard gebleven van deel te nemen aan de daden, die alleen door enkele honderden uit de heffe des volks begaan zijn. En toch, de naar bloed dorstende vijand is met den grootsten haat tegen hen vervuld, en de brandstapels, die in den laatsten tijd meer dan ooit te voren huu vlammen ten hemel doen stijgen, zijn te welsprekende bewijzen, dan dat men zich langer met schoone voorstellingen moet vleien en het is geradeu, zich bijtijds in veiligheid te stellen, daar Alva zeer stellig zonder onderscheid van rang of stand, leeftijd of godsdienst te werk zal gaan bij het nemen van wraak.»

Onrustig liep de graaf de kamer op en neder. Het duurde geruimen tijd, voordat het gesprek hervat werd, en de graaf scheen toen zelfs met opzet het laatst besproken onderwerp te vermijden. Het viel niet te miskennen, dat de vrees voor het uitwendig welzijn zijner familie vele verontrustende vragen van zijn geweten weer tot zwijgen gebracht had en de voorspiegelingen en de misleiding van het Spaansche hof hadden zijnu hart te zeer verlokkt, dan dat hij acht zou geven op de waar-

schuwingen van den edelen Prins van Oranje en andere vrienden. Te vergeefs waren daarom ook alle voorstellingen van Rudolf, die veel achting voor den graaf had om zijn roemrijk verleden, en zich alle moeite gaf, om de dreigende toekomst met de donkerste kleuren voor zijn oog te schetsen. Met een hart vol droefheid nam hij eindelijk afscheid van den edelman, dien hij nimmermeer zou zien. Nog dienzelfden dag verliet Rudolf de stad, en haastte zich naar het kasteel van zijn ouden, vaderlijken vriend bij Antwerpen, daar hij kort te voren vernomen had, in welke droevige omstandigheden men daar verkeerde.

De graaf van Egmond had, helaas! reeds spoedig reden, om berouw te hebben, dat hij den raad van zijn vriend niet had opgevolgd. Door allerlei vleierijen waren zoowel hij als de graaf van Hoorne in den val gelokt, en beider oogen waren zoo volkomen verblind, dat zij, vertrouwend op de oprechtheid van den hertog van Alva, het oor voor iedere waarschuwing sloten. Het meest geschikte werktuig van Alva was de Inquisiteur Juan de Vargas, de wreede, bloeddorstige man, dien wij reeds ineermalen in ons verhaal hebben zien optreden. Listig, doortrapt en daarbij nauwkeurig bekend met de onderlinge betrekkingen der hoogstgeplaatsten in de Nederlanden, en door een heirleger van spionnen van alles op de hoogte, stond hij den machthebber als zijn meest vertrouwde raadsman ter zijde, en wist hij de draden zoo behendig te spinnen, dat de uiterste waakzaamheid vereischt werd, om niet ongemerkt door hem verstrikt en gevangen te worden. Zijn naam klonk reeds als een gruwel in het oor van iederen Nederlander, en aan alle plaatsen des lands waren niet zelden zijn gruweldaden het onderwerp van het gesprek.

Sedert lang was reeds de ondergang der graven van Egmond en Hoorne door den koning en Alva besloten. Ofschoon beiden het Protestantisme niet toegedaan waren, vreesde men toch de gematigdheid en mildheid van den een, en de strenge rechtchapenheid van den ander. Het tijdstip hunner ondergang was

aangebroken, en men kan zich de algemeene ontsteltenis en verslagenheid voorstellen, toen beiden gevangen genomen en onder een sterk gewapend geleide naar Gent gevoerd werden. Als een schok ging het bericht door het land; de verontwaardiging over dezen Spaanschen overmoed was algemeen — doch niemand waagde het, zich tegen Alva's renzenarm te verheffen. De landvoogdes Margaretha ontving omtrent dezen tijd haar lang begeerd ontslag, en de hertog kon nu stout en onbelemmerd zijn dwingelandij uitoefenen. Hij richtte onmiddellijk een »Raad van Beroerte" op, die, met schending van alle wetten des lands, over leven en dood uitspraak deed en, om zijn bijna altijd bloedige vonnissen, door het volk »bloedraad" genoemd werd. Alva zelf bekleedde het voorzitterschap en Juan de Vargas was zijn plaatsvervanger. Voor dezen Raad van Beroerte, die uit twaalf leden bestond, moesten in de eerste plaats allen verschijnen, die vroeger het »Compromis" hadden onderteekend. Van alle kanten protesteerde men er tegen, doch te vergeefs. In iedere provincie speurden Alva's handlangers de schuldigen op; alleen te Gent vielen vijftien edellieden onder de bijl des scherprechters. Er waren slechts weinige adellijke familiën, die niet het verlies van een bloedverwant te betreuren hadden. De woeste aanmatiging der Spaansche soldaten maakte den jammer volkomen. Te Gent en in andere steden stond bijna de helft der huizen ledig, ja, men vond gansche dorpen, waar niemand meer te vinden was, en met recht wordt Alva door latere geschiedschrijvers de Robespierre der Nederlanden genoemd.

Zoo liep het jaar 1567, zoo rijk aan gebeurtenissen, ten einde, zonder dat zich eenige verandering in de droevige omstandigheden vertoondc. De winter ging voorbij; de stralen der voorjaarszon maakten den harden grond week, en met verjeugdige kracht wekten de zangers van het bosch de nitbottende knoppen uit hun sluimering; doch geen warme ademtucht blies leven in de van schrik verstijfde gemoederen, en geen toon van blijdschap vond weerklank in de harten der Nederlanders.

Alva's handlangers doorzochten met list en geweld elken schuilhoek, om de gehate belijders des Evangelies op te sporen en aan den schierprechter over te leveren.

Omtrent dezen tijd waren op zekeren dag de dienstknechten van den graaf Van Wreda op het slotplein bezig met zware kisten en koffers op een grooten vrachtwagen te laden, om ze naar een schip te voeren, dat in de haven van Antwerpen lag. Het rijtuig was reeds voorgebracht, en de paarden stonden met ongeduld te wachten. Men hoorde geen gesprekken, die anders bij zulke gelegenheden meestal onder de bedienden gevoerd worden. Ieder verrichtte zijn werk zwijgend en zooveel mogelijk zonder gedruisch te maken. Alleen de oude Wenzel kon zich niet langer bedwingen, om zijn gevoel in woorden lucht te geven, toen hij het familiewapen van zijn heer, dat achter op het rijtuig geschilderd stond, met zwart lak bestreek, en sprak zacht bij zichzelf:

»Had ik ooit kunnen denken, dat ik met eigen handen het geslachtswapen van mijn geliefden meester zou moeten doen verdwijnen! Alva! Alva! De vloek van een gansch volk rust op u! Gij maakt bedroefde weduwen en hulpelooze weezen, en het bloed der rechtvaardigen roept ten hemel om wraak over u.»

Een diepe zucht volgde op deze woorden. Hij zweeg, maar elke penseelstreek scheen den trouwen dienaar door het hart te gaan, en toen eindelijk elk spoor van het familiewapen verdwenen was, stond hij een oogenblik als in gepeins verdiept, alsof hij de herinneringen aan vroegere dagen zich nog eenmaal voor den geest wilde brengen, en ging toen met zijn alleenpraak voort en zeide:

»Ja, het is voor mijn geliefden en zoo zwaar beproefden heer toch het best, dat hij zoo spoedig mogelijk het land verlaat, totdat tijden en omstandigheden veranderd zijn. De speurhonden van Juan de Vargas zouden ons toch niet lang meer met rust laten. De scheiding zal nog menigen traan kosten;

maar de God aller vertroosting zal hem en zijn gade geleiden, en hen niet begeven of verlaten."

In het huisvertrek bevonden zich, behalve de graaf en zijn gemalin, ook nog de jonge ridder Van Raaphorst, de prediker Christoffel Smit en eenige vrienden uit den omtrek. Het was nu een halfjaar geleden, dat de kleine Karel met geweld uit de armen zijner ouders gerukt was, en alle pogingen, om ergens een spoor van het geroofde kind te ontdekken, waren tot hiertoe vruchteloos gebleven. De vreeselijke slag had het moederhart zóó zwaar getroffen, dat zij, de vertwijfeling nabij, langen tijd ongevoelig was voor alle vertroosting. Op het krankbed ternedergeworpen, bestormden haar de verschrikkelijkste gedachten. In haar verbeelding hoorde zij het kermen en weenen van haar kind en, gefolterd door honger en koude, zag zij het sterven onder de mishandelingen van ruwe mannen. Langzamerhand had zij echter geleerd, stil en onderworpen te zijn, en haar arm kind leeren overgeven aan God, die het alleen behoeden en beschermen kon en zonder Wiens wil geen menschje zelfs op de aarde valt. Zoo was de winter voorbijgegaan en de lente gekomen, en de bekommerde ouders waren nog altijd in onzekerheid over het lot van hun geliefd kind. Het was hun daarom tot grooten troost, dat ridder Rudolf, die met kiudelijke liefde aan hen verkleefd was, zijn outslag had genomen uit den dienst van den Prins van Oranje, en bij hen was komen inwonen.

Het was te voorzien, dat het wellicht spoedig met de vrijheid onzer beide ridders gedaan zou zijn. Ook zij konden er op rekenen, dat zij niet aan Alva's blikken en die zijner handlangers zonden ontkomen. Vele edellieden, die vroeger het »Compromis" onderteekend hadden, waren reeds op het schavot onthalsd, en het was voorzeker een bijzondere bewaring Gods, dat de vijanden tot nu toe de vreedzame woning nog niet doorzocht hadden. De donkere wolken paktten zich echter hoe langer hoe meer samen, en de waarschuwingen hunner vrienden

den werden met elken dag dringender, dat de beide ridders onverwijd het land zouden verlaten. Hoe ongaarne hij ook zijn voorvaderlijk slot verliet, toch durfde de graaf Van Wreda eindelijk niet langer blijven, en meende hij naar de ernstige waarschuwingen, van zooveel kanten tot hem gericht, te moeten luisteren. Dat hem nog niets bekend was omtrent zijn kind, zijn kleinen Karel, had natuurlijk zijn vertrek vertraagd.

Alvorens naar Duitschland te vertrekken, wilde vooral de gravin nog eenmaal Emilia van Hoyenburg in haar eenzaam kasteel bezoeken, en daarom werd besloten, niet over land, maar per schip zich naar Duitschland te begeven. Eindelijk was dan het uur der scheiding geslagen. De door allen zoozeer geliefde leeraar was met andere vrienden op het kasteel gekomen, om den scheidenden een laatst vaarwel toe te roepen. De oude Wenzel was niet af te brengen van zijn voornemen om achter te blijven, ten einde nogmaals te beproeven, het verloren kind weder te vinden, en zou dus eerst later zijn heer volgen. Ook hij was met de andere bedienden in de kamer gekomen, om met hun meester en meesteres en hun vrienden nog eenmaal kracht en sterkte te zoeken in het gemeenschapelijk gebed. Allen knielden neder en in een roerend gebed wentelde de godvruchtige leeraar hun aller weg op den Heere. Toen het gebed geëindigd was, zeide hij met een stem, die getnigde van diepe ontroering:

»Nu, geliefden, vaartwel! God geleide n! Het is Zijn wil, dat wij van elkander scheiden, en het zal mij rust geven, als ik weet, dat gij in veiligheid zijt. Het is mij, of een inwendige stem mij zegt, dat het voor u hoog tijd is om te vluchten; want dat de wreede wolven spoedig hier zullen zijn, om het u te boletten.»

»En gij, geliefde vriend?» vroeg de graaf bewogen. »Ach! waarom gaat gij toch niet met ons?»

»Ik behoor mijzelf niet toe,» hernam de leeraar. »Jezus, de goede Herder, heeft mij waardig geacht, Zijn schapen te wei-

den. Ik belijd wel mijn zwakheid en ben niet vrij van menschen-
vrees, maar ik weet ook, dat, wanneer ik zal sterven om der
waarheid wil, God mij zal bijstaan, opdat ik door mijn dood
Hem verheerlijke."

»Maar, waarde broeder!" sprak Rudolf geroerd. »Gij draagt
voor ons zoo groote zorg en dringt ons, het gevaar te ont-
vluchten, terwijl gij uzelf blijft blootstellen aan het groot ge-
vaar, dat u evenals ons van alle kanten dreigt, om gevangen
te worden en veroordeeld tot onbeschrijfelijk lijden, want dat
zal onvermijdelijk uw lot worden, indien God niet op bijzondere
wijze Zijn beschermende hand over u uitstrekt."

»Ik weet het, mijn broeder," hernam de waardige prediker.
»Terwijl ik echter uw terugblijven als vermetelheid zou beschou-
wen, is het mijn roeping, mij door God aangewezen, dat ik op
mijn post blijf. De verlorenen tot Jezus te brengen, de dwalenden
op den weg der waarheid terug te voeren, de lijdenden te
vertroosten en door woord en voorbeeld tot volharding te ver-
manen — dat is het werk, mij door den Heere opgedragen
Nooit was de tijd zoo geschikt om te zaaien; nooit vroegen
bekommerde zielen met meer belangstelling naar het woord
der verzoening, dan juist thans, nu vuur en zwaard worden
aangewend, om de geloovigen uit te roeien. Het verblijdt mijn hart,
de kracht der genade Gods in de Zijnen werkzaam te zien, waar
de duistere machten der boosheid in de kinderen des ongeloofs
al haar haat en woede openbaren. Daarom, vaarwel! zijt niet
bekommerd over het lot van een man, die u zooveel verschul-
digd is, en die uw voorbede vraagt; — vaarwel, edele vrouwe,
mijn gebeden zullen u vergezellen, en de God aller vertroosting
zal u eenmaal, al is het dan niet hier, in ruime mate alles
vergoeden, wat gij hier geleden hebt."

Tranen stonden allen in de oogen en door zijn gevoel over-
meesterd, kon ook de leeraar niet voortgaan. Hij drukte
den graaf, de gravin en jonker Rudolf hartelijk de hand,
en met bange voorgevoelens zeiden dezen hem vaarwel. De

andere vrienden en de dienaren volgden zijn voorbeeld. „Vaarwel! God zij met u!” hoorde men van alle kanten, en met tranen in de oogen geleidde men de beide ridders en de door droefheid neergebogen gravin naar het rijtuig. Diep bewogen nam hier ook de oude Wenzel van hen afscheid en sprak zijn hoop uit op een spoedig, gelukkig wederzien en, toen het rijtuig de slotpoort uitgereden en uit het gezicht verdwenen was, begaf de prediker zich met zijn vrienden weder naar Antwerpen.

Deze trouwe dienstknecht van Christus ontveinsde zich geenszins het gevaar, waarin zijn leven verkeerde. Velen zijner vrienden droegen reeds de martelaarskroon. Wel kwam zijn natuurlijk gevoel er gedurig tegen op, als hij dacht aan de folteringen der pijnbank, die gewoonlijk, op bevel van de Inquisiteurs, den dood voorafgingen, maar het zien op Hem, die de Zijnen niet verlaat, verlevendigde zijn moed en deed hem volharden in het geloof. Stil en zonder opzien te wekken, zette hij zijn arbeid voort, de uitkomst aan den Heere overgevend. De dag, waarop ook hij van zijn Heere en Heiland voor den rechter zou hebben te getuigen, naderde inmiddels met rassche schreden. Dorstend naar bloed, zochten de spenrhonden der Inquisitie naar hun slachtoffers; list en boosheid spanden haar netten en ook Christoffel Smit viel in den valstrik.

De lezer zal zich voorzeker wel de oude Sybilla herinneren. Wij hebben haar voor 't laatst ontmoet bij gelegenheid der beeldstormerij in de Mariakerk te Antwerpen, waar zij een der muniters een handvol asch in de oogen wierp.

Het was toen nog al gelukkig voor haar afgeloopen, daar zij heelhuids ontkomen was. In de laatste weken had zij het bijzonder druk gehad met een harer buurvrouwen, een mutsenverkoopster, in de wandeling »lange Margriet” genoemd, omdat zij, vooral voor een vrouw, een buitengewone lengte had.

Altijd even nauwgezet in het vervullen van haar godsdienstplichten als Sybilla, en met buitengewonen eerbied en

slaafsche onderdanigheid vervuld jegens al, wat slechts naar priester of monnik zweemde, of met de kerk in eenige betrekking stond, seheen deze in den laatsten tijd veel veranderd. Zij woonde zelden de mis meer bij en nam al den schijn aan, van geheel andere gevoelens dan vroeger te zijn toegedaan. Door tusschenkomst van een protestant, die naast haar in dezelfde straat woonde, en die geenszins aan haar oprechtheid twijfelde, werd zij in een bijeenkomst gebracht, waar Christoffel Smit voorganger was, dien zij bij het einde dringend verzocht, haar in haar woning te komen bezoeken, ten einde meer kennis te verkrijgen van de waarheid. Den volgenden avond voldeed de getrouwe dienstknecht des Heeren zonder eenigen argwaan aan het verzoek der vrouw, die hem met blijdschap ontving en met groote belangstelling naar zijn woorden scheen te luisteren. Uitgenoodigd tot een tweede bezoek, bepaalde de prediker daartoe den volgenden avond. Zijn vrienden waarschuwden hem en boden aan, hem te vergezellen, doch, om alle opzien te vermijden, begaf hij zich alleen op weg. Zijn ziel Gode aanbevelende, trad hij voor de tweede maal de woning binnen. De vrouw heette hem op haar eigenaardige, praatzuchtige manier welkom, maar toch was er in haar houding iets onrustigs op te merken, en nauwelijks was de leeraar begonnen met haar te antwoorden op verscheidene vragen, die zij voorgaf, dat haar ziel verontrustten, toen plotseling de deur werd geopend en een man in monniksgewaad binnentrad, wiens verschijning op eenmaal een geheele verandering te weeg bracht.

»Kent gij mij, afvallige?» vroeg de binnentredende met een boosaardigen, grinzenden lach.

»Pater Gregorius!» riep de leeraar, verbleekende.

»Ha! ha! mijn vogeltje!» hervatte de ander. »Uw geheugen schijnt nog goed te zijn. Ditmaal zal men zorg dragen, u in een beter verzekerde cel dan vroeger in het klooster te bewaren, en ik hoop u spoedig een ander liedje te hooren zingen, dan dat gij tot hertoe gezongen hebt.»

Nauwelijks had hij dit gezegd, of een officier, gevolgd door eenige hellebaardiers, trad uit het naaste vertrek en, na den leeraar naar naam en stand gevraagd te hebben, liet hij hem in boeien slaan. Het huichelachtige wijf had intusschen de kamer verlaten, om haar vriendin Sybilla, die van de geheele zaak afwist, met den afloop op de hoogte te stellen. Intusschen hoorde de gevangene, zonder een enkel woord te zeggen, de smaadwoorden van den pater aan en zonder tegenstreven liet hij zich binden. Zijn hart was gerust in God, en het was hem, alsof hij de woorden des apostels vernam: »ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden, voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid.» — Kort daarop werd hij weggeleid. Het gerucht zijner gevangenneming verspreidde zich met ongeloofelijke snelheid door alle wijken der stad, en bracht een groote menigte menschen op de been. Ofschoon menigeen, met haat of valschen ijver vervuld, de tijding zonder mededoogen vernam, zoo getuigde nochtans de stilte, die nu en dan door een dof gemompel werd afgebroken, van bijna algemeene, onmiskenbare deelneming, die in luide verontwaardiging overging, toen den volgenden dag het gerucht zich verbreidde, dat de onde mutsenverkoopster op zulk een ellendige wijze hem in den valstrik gelokt had. De geloovigen in de stad verzamelden zich echter in alle stilte tot het geheel voor hun gevangen broeder, die in den donkeren kerker de kracht van Gods genade ondervond, om met onderwerping het oogenblik van beslissing af te wachten.

HOOFDSTUK VIII.

Wij naderen nu tot een tijdstip, dat den schrikwekkenden toestand dier dagen in de donkerste kleuren teruggeeft, en met een gevoel van diepe smart en innige deelneming verge-

zellen wij een tweetal mannen naar het schavot, die door hun rang en stand in de maatschappij tot de edelsten in den lande konden gerekend worden.

Alva's geweldige arm drukte loodzwaar op het Nederlandsche volk, en de toestand des lands scheen velen toe hopeloos te zijn, tot het gerucht meer en meer bevestigd werd, dat prins Willem van Oranje met een aanzienlijk leger in aantocht was. Toen eindelijk zijn komst niet meer betwijfeld kon worden, begon men vrijer te ademen. Ook de inval van graaf Lodewijk van Nassau in het Noorden des lands bracht er het zijne toe bij, om den moed weder een weinig te verlevendigen, vooral, toen het bevestigd werd, dat hij den graaf Van Arenberg bij Heiligerlee verslagen had. Tal van uitgewekenen dienden onder de vanden van den Prins of van graaf Lodewijk. De naam van »geuzen" drong als een tooverwoord door alle provinciën en zon van nu af onder storm en drang blijven en eenmaal de schrik worden van den Spanjool.

Alva verzuimde niet, toen hij van graaf Lodewijks overwinning hoorde, zonder aarzelen en met beslistheid te handelen. Maar, voordat hij zelf optrok, moesten eerst de hoofden der ontevredenen zonder genade vallen, en het beulzwaard werd opnieuw met wreede hardvochtigheid ter hand genomen. Alleen te Brussel werden op den 1sten Juni van dit jaar achttien adellijke heeren ter dood gebracht, en dit was als het ware het voorspel van de terechtstelling der graven van Egmond en Hoorne. Sedert acht maanden bevonden deze beide mannen zich gevangen op het kasteel te Gent. Zij hadden, omdat zij als ridders van het Gulden Vlies slechts door het Kapittel van de ridders dezer orde of door den Rijksdag konden gevonnist worden, geprotesteerd tegen den Bloedraad, die hen op last van Alva in verhoor nam. Hun klachten bleven echter onbeantwoord. Egmond had, hoewel hem slechts vijf dagen tijd er voor gegeven was, met groote nauwkeurigheid de negentig punten van de aanklacht, die tegen hem was ingebracht, ontzenuwd, en de graaf van Hoorne evenzoo de

drie-en-zestig punten, waarin zijn aanklacht vervat was. Niet voordat hun antwoorden ingediend waren, werd het hun vergund, pleitbezorgers te nemen. Terwijl Egmond zijn protesten tegen de onbevoegdheid der Rechtbank steeds vernieuwde, zonder enig gevolg, bepaalde de hertog eindelijk een termijn van negen dagen voor hun pleitbezorgers, om de verlangde tegenbewijzen te leveren, zonder hun inzage te geven van de bewijsstukken, door de Regeering verzameld. Het was aan alles duidelijk, waarop het zou uitloopen, het vonnis was reeds lang te voren door koning Filips zelf gestreken en na verloop van dit uitstel, alleen voor den vorm gegeven, werden dan ook de graven van Egmond en Hoorne den 1sten Juni 1568 door den »Raad van Beroerte" des doods schuldig verklaard. Des anderen daags reeds werden beide gevangenen, onder een geleide van bijna drieduizend Spaansche soldaten, van Gent naar Brussel overgebracht, en daar in het zoogenaande Broodhuis op de Grootte Markt in bewaring gesteld. Den volgenden morgen vergaderde de »Raad van Beroerte", en de hertog nam ditmaal zelf weder het voorzitterschap waar. De beide verzegelde vonnissen werden door den secretaris Praets opengebroken, en in het openbaar voorgelezen. Beide graven werden schuldig verklaard, *»omdat zij de afschuwelijke samenwerking van den prins van Oranje hadden begunstigd en bevorderd, de verbandene, oproerige edelen in bescherming hadden genomen, en overtuigd waren geworden, dat zij in hun ambten en betrekkingen den koning en de kerk slecht hadden gediend."* Beiden zouden daarom in het openbaar onthoofd worden, hun hoofden op staken gestoken en, zonder uitdrukkelijk bevel des hertogs, er niet worden afgenomen. Al hun goederen, leenen en rechten vervielen aan den koning. Dit ontzettende vonnis werd onmiddellijk allcen door den hertog en den secretaris Praets onderteekend, zonder dat Alva zich om de onderteekening der andere leden van den Raad verder bekommerde.

In den nacht van den vierden op den vijfden Juni, toen de beide graven zich reeds ter ruste hadden begeven, bracht men hun het

vonnis in de gevangenis. Alva had het vonnis vanden graaf van Egmond ter hand gesteld aan den bisschop van Yperen, Martinus van Riethoven, dien hij opzettelijk naar Brussel had laten overkomen, om den gevangene tot den dood voor te bereiden. De bisschop had zich tevergeefs aan de voeten van den hertog geworpen; te vergeefs had hij hem geknield om genade, of ten minste uitstel van het vonnis gesmeekt. Met ijzingswekkende, koude hardvochtigheid werd hem echter door Alva te gemoet gevoerd, dat hij hem niet van Yperen had laten komen, om zich te verzetten tegen het vonnis, of raad van hem te ontvangen, maar om als biechtvader den ongelukkigen graaf op den dood voor te bereiden en den gang naar het schavot te verlichten. Er hielp niets aan: hij moest ghoorzamen. Met een bezwaard gemoed trad hij de gevangenis binnen, en toonde, buiten staat om te spreken, den graaf van Egmond zijn doodvonnis.

»Dat is voorwaar een gestreng vonnis,» sprak de graaf verbleekend en met ontroerde stem. »Ik dacht niet, dat ik Zijne Majesteit zoo zwaar beleedigd had, om op zulk een wijze te moeten boeten. Moet het echter zoo zijn, welnu, dan onderwerp ik mij met gelatenheid aan mijn lot. Moge deze dood al mijn vergrijpen uitwischen en mijn familie niet ten nadeele zijn. Ik meen ten minste, dit voor mijn menigvuldig bewezen diensten wel te mogen verwachten. Den dood zal ik met gelatenheid ondergaan, omdat God en de koning het willen.»

Na een oogenblik verzocht hij den bisschop dringend, om hem ernstig en oprecht te zeggen, of er nog hoop op genade was. Toen deze ontkennend antwoordde en Egmond mededeelde, wat er tusschen den hertog en hem was voorgevallen, biechtte hij en ontving het sacrament van den priester, terwijl hij de mis met groote aandacht aanhoorde. Daarna vroeg hij den bisschop, welk gebed het best en het geschiktst was, om in de laatste ure voor zijn terechtstelling te bidden, waarop deze hem antwoordde, dat geen gebed krachtiger en meer

gepast was dan het Onze Vader, dat Jezus zelf zijn discipelen geleerd had. De gedachte aan zijn gemalin en zijn kinderen verhinderde hem voort te gaan; hij liet zich pen en inkt brengen en schreef twee brieven — een aan zijn bedroofde gade, den anderen aan den koning. Arme, verblinde man! In zijn laatste oogenblikken kuste hij nog de hand van den grooten moordenaar in Madrid, die hem, zoo noodig, duizend dooden zou hebben doen sterven. Hij verkeerde onder dit schrijven nog altijd in de zwakke hoop, dat op 't laatste oogenblik nog genade zou verleend worden, en in elk geval deze onderworpenheid zijn vrouw en zijn kinderen ten goede zou komen. Het overige van den nacht bracht hij in gebed en overdenking door.

Op de markt te Brussel heerschte intusschen groote beweging. Vóór het stadhuis had men het schavot opgeslagen, dat met zwart laken omhangen was, en waarop twee fluweelen kussens, een zilveren kruisbeeld en twee staken met ijzeren punten geplaatst waren. Tegen elf uur in den morgen verscheen de Spaansche wacht in de gevangenis van den graaf. Een der soldaten droeg een koord, om, volgens gewoonte, de handen van den veroordeelde daarmede vast te binden. Deze verzocht hiervan verschoond te blijven, terwijl hij verklaarde, dat hij gewillig en bereid was om te sterven. Van zijn wambuis en hemd had hij zelf de kragen afgesneden, opdat beulshanden hem niet zonden bezoedelen. Hij droeg een tabbaard van rood damast, en daarover een zwarten, Spaanschen mantel, met gond omboord. Aldus verscheen hij op het schavot. De bisschop van Yperen vergezelde hem, terwijl Juliaan Romero met een sterke wacht Spaansche soldaten hem bewaakte. De wreede grootprovoost Van Spelle, een roode roede in de hand houdende, verscheen te paard aan den voet van het schavot, terwijl de scherprechter achter de fluweelen bekleeding verborgen bleef. Egmond had zijn verlangen te kennen gegeven, van het schavot een toespraak tot het volk te houden; maar de bis-

schop had hem dit afgeraden, deels, omdat het volk hem toch niet hooren zou om den verren afstand, daar het schavot door driehuzend soldaten omringd was, deels, omdat het soms aanleiding zou kunnen geven, dat zijn vrienden in het verderf gestort werden, door te veel van hun deelneming te doen blijken, en daarom liet hij dan ook zijn voornemen geheel varen. Hij liep een paar maal op het schavot heen en weer, en bejammerde het zeer, dat het hem niet vergund was, een roemrijken dood voor zijn koning en zijn vaderland te sterven. Tot het laatste oogenblik toe, wilde hij niet gelooven, dat het den koning ernst was met dit strenge doodvonnis, en meende hij, dat men, alleen om schrik aan te jagen, het zoo ver liet komen. Toen nu echter het beslissende oogenblik naderde, wendde hij zich nog eenmaal tot een zijner geleiders met de vraag, of er dan volstrekt geen genade te verwachten was? De aangesprokene trok de schouders op, zag ter aarde en zweeg. Diepe ontroering maakte zich nu meester van den ongelukkige; de bleeke lippen kneep hij vast te zamen, toorn flikkerde uit zijn oogen; maar spoedig herstelde hij zich, wierp zijn mantel en zijn tabbaard af, knielde neder op het kussen en bad luide het »Onze Vader», dat de bisschop, op zijn verzoek, driemaal herhaalde. Daarna liet deze hem het kruisbeeld kussen en sprak den zegen over hem uit, waarop de graaf hem door een teeken verzocht, hem te verlaten. Nu trok hij een zijden kapje over de oogen, vouwde de handen en verwachtte den doodelijken slag. Het vonnis werd dadelijk voltrokken, en kort daarna viel ook het hoofd van den graaf van Hoorne. Eenige minuten later zag men op de beide staken, die op het schavot geplaatst waren, de hoofden der beide edelen, waar zij tot drie uur in den namiddag ten toon gesteld, en toen afgenomen en met de beide lichamen in looden kisten werden begraven.

Gedurende de voltrekking van het doodvonnis heerschte rondom de doodelijkste stilte, doch toen de verschrikkelijke daad gepleegd was, kon de tegenwoordigheid der vele Spaansche krijgslieden

het omringende volk niet langer weerhouden, een luid geweel aan te heffen. Velen, zoo mannen en vrouwen, drongen voorwaarts, om hun zakdoeken te doopen in het afstroomende bloed, en deze als een kostbare gedachtenis aan den moord en een voortdurende herinnering aan het nemen van wraak mede naar huis te nemen. Het doodvonnis verwekte groote ontzetting in alle kringen der maatschappij; zelfs katholieke vorsten verklaarden deze handelwijze voor een ongehoorde daad van geweld, terwijl de protestantsche vorsten en de rijksstenden van Duitschland in woede ontstaken, en velen den Prins van Oranje niet alleen toestonden, in hun landen troepen te werven, maar hem zelfs aanmoedigden in zijn verzet tegen den wreeden landvoogd. Niets echter evenaarde de verbittering van het Nederlandsche volk zelf. Velen voegden zich bij het leger van den Prins van Oranje, anderen steunden hem met geld, en de burgeroorlog met al zijn verschrikkingen werd onvermijdelijk.

Vóórdát wij echter den draad der geschiedenis weer opnemen, noodigen wij den vriendelijken lezer uit, ons naar een duisteren kerker in een der gevangenissen van Antwerpen te volgen. Reeds den tweeden dag na zijn gevangenneming was de ons reeds bekende prediker Smit voor zijn rechters gebracht. Het was een hooge, geweldige zaal, in welke verscheidene mannen rondom een met groen bekleede tafel zaten. Het voorzitterschap werd bekleed door Juan de Vargas zelf, die voor eenige dagen uit Brussel was gekomen, om zijn trawanten te Antwerpen tot meer ijver aan te sporen. Aan zijn zijde waren verscheidene mannen gezeten met een zeer ongunstig voorkomen, van welke eenigen het monniksgewaad droegen. Met verachtelijke blikken staarden zij den gevangene aan, die tegenover zijn rechters stond met een gelaat, dat getuigde van den vrede zijns gemoeds. De aanklachten tegen hem lagen op de tafel uitgespreid, en na een oogenblik wendde de voorzitter zich tot hem, met de woorden :

»Uw schuld is bewezen; elke verdediging van uw zijde zou

nutteloos en overbodig zijn. Gij kunt echter op onze toegevendheid rekenen, wanneer gij ons het verblijf aanwijst der beide ketters Van Wreda en Van Raaphorst. In het tegenovergestelde geval zullen wij u voor uw ongehoorzaamheid en afval zoo zwaar mogelijk doen boeten."

»Ik heb de verklaring reeds afgelegd," antwoordde de leeraar, »dat beide ridders het land hebben verlaten en alzoo uw nasporingen ontgaan zijn."

»Gij liegt," schreeuwde de Spanjaard verwoed, »zij kunnen niet weg zijn! Zeg ons daarom zonder omwegen, waar de schuilplaats der beide ketters is."

»Een dienaar van Christus liegt niet," hernam de gevangene op zachten toon. »Wist ik de schuilplaats mijner vrienden, ik zou het niet kunnen ontkennen; maar verraden zou ik hen nooit. Het is genoeg, dat gij mij als slachtoffer in uw handen hebt, en nogmaals zeg ik u, dat al uw pogingen, om mij afvallig te maken van mijn dierbaar geloof, vruchteloos zullen zijn, want God is met mij en Hij sterkt mij."

»Wij hebben niets met uw geloof te maken," schreeuwde de Inquisiteur, »maar wij vragen u eenvoudig, of gij toestemt, dat gij de kettersche leer tegen onze heilige moederkerk verbreid hebt."

»Ik heb aan bekommerde zielen het Evangelie gebracht," hernam de aangeklaagde op vasten toon, »en ik betreur het van harte, het werk des Heeren nog niet met meer ijver verricht te hebben."

Noem de namen van de leden uwer goddelooze secte, opdat zij tot inkeer mogen gebracht worden," vroeg de Inquisiteur weder.

»God moge mij in Zijn genade bewaren, dat ik door zulk een bekentenis een verrader zou worden," antwoordde de gevangene. »Op deze vraag antwoord ik niet."

»Ha! ha!" beet een der rechters hem toe. »Wij zullen eens

zien, of gij op de pijnbank ook zoo stout zult zijn! Wij hebben reeds menigmaal den overmoed van ketters gefnuikt."

»Mijn vertrouwen is op den levenden God, voor Wiens rechterstoel ook gij eenmaal moet verschijnen. De dienstknecht is niet meerder dan zijn Meester. Heeft de wereld mijn Heiland verworpen, zij zal ook mij verwerpen. Ziende op mijn Heere en Heiland, onderwerp ik mij aan uw hard oordeel."

»Wij oordeelen niet op eigen gezag; het is het gebod des konings," merkte een der monniken aan.

»Dan moogt gij ook toezien, dat het gebod des konings u dekke in den vreeselijken dag van Gods toorn, en den arm van den Goddelijken Rechter van u af houde," sprak de aangeklaagde met hoogen ernst.

De boosaardige blikken, die als bliksemstralen uit de oogen der wreede rechters schoten, openbaarden maar al te duidelijk de diep ingewortelde vijandschap hunner harten tegen de waarheid en haar belijders. De voorzitter stond van zijn zitplaats op. Op zijn wenk werd er een gordijn weggeschoven, dat de zaal in tweeën verdeelde, en het oog van den aangeklaagde viel op de vreeselijke werktuigen der pijnbank. In een hoek bemerkte men een fel brandend vuur, waarin de ijzeren stangen voor de marteling gloeiend gemaakt werden; voorts zag men de striemende geesclroeden hangen, rood geverfd met het bloed der gefolterde geloofsgetuigen. Ook lagen er de honderdpondsgewichten, die men aan de teenen en de vingers der ongelukkigen vastmaakte, om onder onlijdelijke smarten hun leden uit te rekken, en hen daardoor tot bekentenissen te dwingen, en eindelijk stond daar de met bloed bevlekte pijnbank met haar ijzeren duim- en scheenschroeven. Daarnaast zat een man met somber gelaat, wiens rood gewaad de bloedsporen niet liet zien, waarmee het bezodeld was. Alles was er op berekend, om reeds bij den eersten aanblik vrees en angst te verwekken. Al de aanwezigen richtten hun blikken op den leeraar, om den indruk waar te nemen, dien dit afschuwelijk gezicht op hem

maken zou. Ofschoon eerst een lichte huivering den dienstknecht Gods door de leden voer, in het volgend oogenblik was zijn oog naar boven gericht, waar hem de eeuwige heerlijkheid wachtte, die hem het lijden dezes tijds deed gering achten.

»Doe uw plicht,» riep de voorzitter op gebiedenden toon den beul toe, en na weinige minuten lag de prediker, van zijn kleederen ontdaan, op de pijnbank uitgestrekt. De schroeven werden aangedraaid, en toen de stuiptrekkingen van den ongelukkige de hoogste smart verrieden, deed men hem allerlei vragen. Men eischte eerst van hem, dat hij de schuilplaats zijner vrienden zou verraden. Standvastig weigerde de gemartelde echter en, hoewel de zware gewichten zijn leden onder namelooze smarten uitrekten, was de kracht Gods, die hem ondersteunde, sterker dan de gansche macht der hel.

»Beken, dat de nieuwe leer een afschnwelijke ketterij is, en gij zult vrij zijn!» schreeuwde een der geestelijken hem toe.

»O Heere! leid mij niet in verzoeking, maar verlos mij van den booze!» smeekte de gefolterde.

»Denkt gij met uw gezwets ons den mond te stoppen?» spotte de onmensch. »Scherprechter! draai de schroeven sterker aan, en geesel den vloekwaardigen ketter! Beken, of gij wordt gepijnigd tot den dood toe.»

Schrikkelijker werden de folteringen, de smarten vreeselijker. Met een gelaat, door de pijn vertrokken, en als met gebroken leden, lag daar, als een beeld der diepste ellende, de trouwe dienaar Gods! Het bloed stroomde laugs zijn naakte schouders, door felle geeselsriemen gewond. De smart had nu echter haar toppunt bereikt; nog slechts in onduidelijke, verwarde klanken hoorde hij den eisch, om het Evangelie te verloochenen; de laatste druppel bloeds verdween uit zijn gelaat, en eindelijk verloor hij geheel zijn bewustzijn. Toen een der omstanders dit deed opmerken, gebod de onmenschelijke kettermeester den scherprechter,

de schroeven los te maken en den gevangene naar den kerker terug te brengen. Deze volbracht dadelijk het bevel, en in het volgend oogenblik lag de gefolterde op het strooleger van zijn akelige gevangenis. Van lieverlede keerde zijn bewustzijn terug; geen klacht kwam er over zijn lippen: — neen, hij richtte het oog opwaarts, God dankend voor Zijn hulp, dat Hij hem verwaardigd had te mogen lijden om Zijns naams wil. Met den terugkeer van zijn bewustzijn, gevoelde hij veel smart in al zijn leden, gewond als zij waren door de gruwzaamste mishandeling. Maar hoewel door brandenden dorst gekweld en door hevige koortsen aangetast, ondervond hij toch in ruime mate de verkwikkingen van Hem, om Wiens getuigenis hij gemarteld was.

Den volgenden dag kwamen enkele monniken en priesters den gevangene bezoeken, ten einde een laatste poging te wagen, om hem van zijn »vermaledijde ketterij" terug te brengen. Geen vleitaal, geen beloften of verwenschingen, geen leugenachtige beschuldigingen of afschuwelijke lastertaal deden den waardigen lijder om Christus' wil ook maar een oogenblik weifelen. Hij verdroeg alles met geduld en lijdzaamheid en bewees zijn vervolgers met zachtmoedigheid en wijsheid uit de Heilige Schrift, dat zij dwaalden; hij vermaande, leerde en bestrafte hen met grooten ernst, zoodat meer dan een, getroffen door de buitengewone helderheid van zijn betoogen, de gevangenis verliet, nadenkend over dingen, waarover hij nooit gedacht had. Zelfs de gevangenebewaarder was getroffen door de rust en de kalmte van den gevangene, en hij stond hem toe brieven aan zijn vrienden te schrijven, die nog heden ten dage in groot aantal voorhanden zijn en getuigen van de rijke vertroosting, waarmede God het hart van dezen martelaar tot den dood versterkte. Het werd hem ook toegestaan, dat eenige vrienden hem bezochten. en nimmer verlieten zij de gevangenis, zonder versterkt te zijn in het geloof. Velen in Antwerpen zagen met deelneming en spanning het einde van dit proces te gemoet.

De verdere kwellende verhooren, waarmede men den gevangene nog lastig viel, gaan wij stilzwijgend voorbij; de uitslag was te voorzien. Het oordeel des doods werd uitgesproken, en in de volgende termen den gekerkerde medegedeeld:

»Gehoord de verklaring van den beschuldigde en zijn eigen bekentenis, oordeelen wij, leden van de Rechtbank, dat de aangeklaagde zal gestraft worden met den dood, volgens het edict, afgekondigd op last van Zijne Koninklijke Majesteit, onzen geëerbiedigten Heer.»

Met de rust en de gelatenheid van iemand, die met dit leven geheel heeft afgerekend, en versterkt door de verzekerdheid, dat, zoo het aardsche huis zijns tabernakels verbroken werd, hij een gebouw had bij God, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen — hoorde hij het harde vonnis van zijn onverbiddelijke rechters aan. Hoe blijmoedig zijn hart gestemd was, bewijst ons duidelijk een brief, dien hij, nadat hij het vonnis des doods vernomen had, aan zijn vrienden schreef.

»Geliefden!» zoo schrijft hij, »ontzet u niet over mijn dood. De apostelen en profeten en zoovele anderen, die de waarheid des Evangelies beleden, hebben den weg des kruises moeten bewandelen, — ja, onze Heere en Meester zelf. Zal de dienstknecht meerder zijn dan zijn Heer? Daarom blijft vast en onbewegeijk in de waarheid, wandelt godzalig en onverschrokken te midden van het verdruaid geslacht dezer wereld. Verbreidt de waarheid en verkondigt ze aan allen. Vreest niet voor hen, die alleen het lichaam kunnen dooden. Schaamt u niet over mijn banden, en ergert u niet aan mijn kruis, maar waakt en bidt, opdat gij ook ter rechter tijd bereid moogt zijn. Ik verheng mij van ganscher harte, dat ik den Zoon Gods onbevreesd voor de dwingelanden beleden heb, en ik weet, dat ook Hij mij voor Zijn Vader belijden zal. Hij, die aan de rechterhand Gods is, heeft Zijn arm uitgestrekt om mij spoedig tot Zich te nemen. Ik word zoo rijkelijk vertroost, dat alles in mij den onnaspeur-

lijken rijkdom Zijner genade prijst en looft. Het vleesch wordt door den Geest ondergehouden, zoodat ik den smartelijken dood niet vrees, maar ik verlang om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Ik breng mijn God daarvoor lof, dank en eere toe, want Hij is het, die mij alzoo vertroost heeft. Het uur mijner ontbinding is nu nabij, en naar alle gedachten zal deze mijn laatste brief zijn.”

Hoezeer getuigt deze brief van zijn vast geloof en de blijdschap zijns harten! Hoe meer de dag naderde, waarop het vonnis des doods aan hem zou voltrokken worden, hoe meer de vrede Gods zijn ziel vervulde, en het was tevergeefs, dat de monniken hun list en hun boosheid aanwendden, om zijn laatste dagen te verbitteren. Tot zijn bijzondere blijdschap en versterking, werd hij den laatsten avond in zijn cel bezocht door den ouden Wenzel, die zijn vertrek had uitgesteld om het einde af te wachten, en die hem het bericht bracht, dat zijn meester behouden te Emden, een stad in het noorden van Duitschland gelegen, waar de ballingen liefderijk werden ontvangen, was aangekomen, doch dat van het lot zijns kinds nog niets naders bekend was. De oogenblikken van het kortstondig samenzijn gingen spoedig voorbij. Het was den ouden Wenzel, of hem het hart zou breken, toen hij voor het laatst de broederhand drukte van den getrouwen getuige, die hem met verhelderd gelaat nog sprak van een spoedig weerzien in het vaderhuis hierboven. Met tranen in de oogen verliet de grijsaard de gevangenis. Toen hij buiten kwam, zag hij een groote menigte volks verzameld, die in de meening verkeerde, dat men dien nacht den veroordeelde in het geheim wilde ombrengen.

Den volgenden morgen had de martelaar nauwelijks op de treffendste wijze van den cipier afscheid genomen, toen de scherprechter verscheen, en hem, gelijk het gebruik voorschreef, knielend om vergeving bad. Daarop werd hij geboeid en naar buiten gebracht, waar een officier en soldaten hem reeds stonden te wachten. De stadsdienaars grepen dadelijk den gebondene

men sleurden hem op de ruwste wijze, het verzamelde volk voor zich heendrijvend, naar de plaats des gericht. De verbittering der menigte nam onrustbarend toe, en men scheen geneigd den gevangene met geweld te bevrijden. Daar verhief de martelaar zijn stem, zoo luid als zijn zwakke krachten hem toelieten en zeide:

»Laat af, lieve broeders! Verhindert niet, dat de Heere Zijn werk aan mij volbrengt! Nog eenige oogenblikken, en de strijd is volstreden en ik ga in tot de eeuwige vreugde. Blijft bij hetgeen gij geleerd hebt; volhardt in het geloof, zijt sterk en hebt goeden moed! Eenmaal zal de Heere de overwinning geven, te Zijner tijd. Ik verlang nu om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Laat daarom af; doet het uit liefde voor mij!»

»Strijd wakker den goeden strijd, geliefde broeder! De kroon der rechtvaardigheid zal uw deel zijn!» — liet zich in dezen oogenblik een stem hooren, in welke de gevangene die van den trouwen, moedigen Wenzel herkende. Een straal van vreugde, die zijn bleeke trekken verhelderde, getuigde van de gezegende uitwerking dezer woorden. Hoe langer hoe meer drong het volk op en de soldaten moesten meermalen met hun vuurroeren de menigte teruggedrijven. Op de marktplaats bij den brandstapel aangekomen, viel de getrouwe getuige Gods op de knieën. Op ruwen toon beval de beul hem op te staan en, geholpen door zijn rakkers, duwde hij den martelaar den brandstapel op, waar hij hem met een ketting aan den paal bond, en hem tegelijk een strop om den hals wierp, om hem te verhinderen hardop te bidden of tot het volk te spreken. Een plechtig gezang werd nu door velen uit de omstanders aangeheven. De woede van de dienaars der inquisitie steeg daardoor ten top, doch, toen zij zich verstoutten op de menigte in te slaan, kende de verbittering des volks geen grenzen meer. Van alle kanten regende het steenen op den beul en zijn rakkers. Het baatte niet, of de hellebaardiers zich al een oogenblik te weer stelden, vruchteloos waren hun vermaningen en bedreigingen.

Het duurde dan ook niet lang, of beul en rakers, dienaren der Inquisitie en soldaten, zochten hun heil in de vlucht.

Intussehen flikkerden de vlammen van den brandstapel naar boven. Nauwelijks hadden de omstanders den aftoet der gewapende soldaten bespeurd, of zij wierpen zich op den brandenden houtstapel, rukten hem uit elkander en wilden de ketenen van den martelaar losmaken en hem in vrijheid stellen. Doch het was te laat. De beul had, eer hij vluchtte, reeds door een slag met een zwaren hamer en een dolkstoot datgene voleindigd, wat het geweld des vuurs nog niet had kunnen bewerken. Sommige toeschouwers beweerden, dat zij den stervende nog handen en lippen hadden zien bewegen als tot gebed, tot dat hij, toen het vuur al hooger steeg, in de vlammen viel. Hij had den goeden strijd gestreden: hij had den loop voleindigd, het geloof behouden; voorts was hem weggelegd de kroon der rechtvaardigheid.

Was in hoogere en lagere kringen menige traan vergoten over het lot der ongelukkige graven van Egmond en Hoorne, zoo vereenigde zich hier te Antwerpen een kleine schaar, om lof en aanbidding toe te brengen aan den Heere, die Zich zoo krachtig had verheerlijkt in dezen getronwen dienstknecht. Had de dood der beide edelen moedeloosheid en verslagenheid in de harten van het Nederlandsche volk gewerkt, het geloof en de volharding van dezen martelaar wekten op om in de waarheid te volharden, en waren tot sterkte van de gemeente van Jezus Christus, die van haar gezegd heeft:

»De poorten der hel zullen mijn gemeente niet overvleedigen».

HOOFDSTUK IX.

Het was in het begin van het jaar 1568. Tal van arbeiders waren in den laatsten tijd naar Antwerpen gelokt door de vele

werkzaamheden, welke sedert de maand October des vorigen jaars begonnen waren, daar Alva aan de zuidzijde der stad een citadel en verscheidene andere sterkten liet bouwen. Al de punten in den omtrek, welke de stad beheerschten, waren tot dit doel in oogenschouw genomen en geen plaats was geschikter bevonden voor den bouw van de citadel, dan de heuvel, op welken het kasteel van den graaf Van Wreda gebouwd was. Korten tijd na de vlucht der grafelijke familie, had men haar bezittingen verbeurd verklaard, en honderden handen waren nu bezig, om het oude gebouw omver te halen, en nieuwe bouwwerken aan te leggen, zoodat het vroeger zoo vreedzame plekje spoedig een zeer oorlogszuchtig aanzien kreeg.

Op zekeren morgen in de maand April, toen de eerste stralen der zon den zoozeer veranderden omtrek beschenen, stond een bejaard man met blijkbare aandacht het terrein in oogenschouw te nemen, voordat nog het werkvolk de stilte verstoorde. Hij bevond zich in eenvoudige reisgewaad. Diepe droefheid was op zijn gelaat te lezen, en van tijd tot tijd viel er een traan op zijn door kommer en onderdom gerimpeld gezicht. Eindelijk kon hij zich niet meer inhouden, maar scheen zijn gevoel in woorden licht te moeten geven, want duidelijk verstaanbaar zeide hij: „Hier zal voortaan geen psalmgezang meer weerklinken: wild en woest getier van losbandige soldaten zal weldra doen vergeten, dat hier eenmaal vreedzame menschen woonden. Neen, neen, hier beneden is geen duurzame rust voor de volgelingen van Christus. Het zal een ingaan zijn door strijd en lijden. Ach! waarom heeft God het toegelaten, dat Satan ook deze rustplaats moest verwoesten, waar eens Hem lof en verheerlijking werden gebracht; waar vervolgd en in hun nood bescherming en huisvesting vonden”

Tranen beletten den ouden man voort te gaan. De herinneringen aan die vervlogen dagen schenen met onwederstaanbaar geweld de smartelijkste gevoelens in zijn hart te doen ontwaken en, zijn gelaat met beide handen bedekkend, brak hij

in hevig snikken uit. De storm zijner aandoeningen bedaarde eindelijk, en wederom sprak hij :

»Neen, neen, ik mag niet morren. Wat God doet, is welgedaan. Zijn wegen zijn wonderbaar, maar Hij doet zo heerlijk uitkomen. Hoe benijdenswaardig is het lot van onzen waardigen leeraar, die om Jezus' wil gedood is ! Het vurig verlangen van zijn hart is nu gestild ! Zelfs in die donkere uren getuigde hij, hoe groot het loon is van hen, die op den Heere in alles hun betrouwen stellen. En voorzeker, de Heere zal ook mijn geliefden heer en meester versterken, opdat hij den roof zijner goederen met vreugde drage. O ! ik dank mijn God, dat Hij het mij vergund heeft, om nog zooveel van zijn aardsch vermogen te kunnen redden, dat het hem voor armoede en gebrek zal vrijwaren. De Heere heeft het nog boven bidden en denken wel gemaakt. Zijn Naam zij geprezen !”

Bij deze woorden was blijmoedige ernst op het gelaat van den grijsaard te lezen, in wien de lezers zonder twijfel reeds hun ouden vriend, den trouwen Wenzel, herkend zullen hebben. Hij zou juist dien dag sloop gaan, om een kort bezoek op het slot Hoyenburg te brengen, en dan zijn heer volgen, die nu in de Oost-Friesche stad Emden zijn verblijf hield. Hij had het niet kunnen nalaten, nog eenmaal de plaats te bezoeken, waar hij het grootste gedeelte zijns levens in geluk en vrede had doorgebracht. Zijn nasporingen omtrent den verloren knaap waren tot dusver vruchteloos gebleven, en het was hem een groote smart, geen betere tijding aan den graaf en de gravin te kunnen brengen. Nergens had hij eenig spoor kunnen ontdekken ; het lot des kinds was in ondoordringbaar duister verborgen, en er bleef hem niets over, dan het kind in de hoede des Heeren aan te bevelen, die het bewaken en bewaren kon te midden der vijanden.

De grijsaard was op een heuvel geklommen, om voor de laatste maal de landstreek, waarvan ieder plekje hem bekend was, nog eens in oogenschouw te nemen, toen hem van de

kant der Schelde de schelle klank eener scheepsklok in de ooren klonk, die hem waarschuwde om haast te maken. Hij verliet dus met rassche schreden de hem zoo dierbare plek gronds, en begaf zich naar de landingsplaats. Het was hoog tijd, want nauwelijks was hij op het schip, of men maakte de noodige voorbereidselen om af te varen. Hij nam plaats op een gedeelte van het dek, dat weinig bezet was, en gaf zich daar aan zijn overdenkingen over. De oude woonplaats verdween langzaam voor zijn oog; het uiterlijk van het landschap aan beide zijden der rivier veranderde van oogenblik tot oogenblik, en eindelijk rukte ook onze vriend zich los uit zijn weemoedige herinneringen, om zijn blik opwaarts te richten tot Hem, die een God is van alle vertroosting. Stille vrede keerde in zijn ziel terug. Onwillekeurig vouwde hij de handen en fluisterde hij woorden van dank.

Een doordringend gegil van de andere zijde van het dek trof in dit oogenblik zijn oor. Al de passagiers van het schip drongen naar de plaats, vanwaar het gegil kwam. Ook Wenzel spoedde er zich heen, en was nu getuige van een huiveringwekkend tooneel. Een jongmensch in armoedige kleeding lag op den grond, onder de hevigste aanvallen van kramp. Zijn vermagerd gelaat was doodsbлек, de oogen stonden onbewegelijk strak, terwijl elke spier van zijn lichaam aan hevige trekkingen en trillingen ten prooi was. De lippen schenen te smachten naar eenige lufenis; de benauwde ademhaling deed de borst van den lijder heftig op en neer gaan en na een oogenblik bevond hij zich in een toestand van volslagen bewusteloosheid. Een der aanwezigen sprenkelde hem water in het gezicht, maar de ongelukkige scheen het nauwelijks te voelen, toen opeens zijn vuisten zich krampachtig samentrokken, en hij met het schuim op den mond en op hollen toon de woorden uitsprak :

»Daar — daar! — zie, zie! — de boot slaat om! Hu! De golven hebben hem verslonden. Luister, hoe hij kermt! Weg, spooksel! Hoe bleek ziet hij! — Genade! — De pater

heeft het mij bevolen! Hij was toch maar een ketter! — Genade!” —

De ongelukkige jongeling staarde met strakken blik en met de nitdrukking der vreeselijkste wanhoop de omstanders aan, met de tanden vast op elkander geklemd. Alleen het knerssen zijner tanden verbrak het akelig stilzwijgen en deed de toeschouwers ontsteld staan. Na eenige oogeblikken begon de ongelukkige weer te spreken :

»O neen, neen; leg mij niet in het kille graf. Ik wil eerst biechten! — Luister, luister! — De arme knaap! — Zie, hoe hij de handen uitstrekt! Neen, Gideon — neen, Eerwaarde heer; ik laat het arme kind loopen! — Luister, hoe de kleine bidt! — Neen, hij is geen ketter. — Weg met uw geld! Het is het loon des duivels! — O neen, niet in het koude graf! Hu! —”

Huiverend beschouwde Wenzel dit beeld van ellende. Het was hem, alsof hij die trekken meer had gezien en, hoe langer hij ze gadesloeg, des te zekerder werd het hem, dat hij in den ongelukkigen jongen zijn ouden bekende Sam had wedergevonden. Diens laatste woorden brachten hem in de grootste spanning. Voorzeker, niemand buiten hem kon nit de verwarde, onsamenhangende woorden van den ongelukkige iets opnaken. Het was hem, of er een flauwe lichtstraal kwam in de geheimzinnige duisternis van den kinderroof. Plotseling nam hij een besluit. Met haastige schreden begaf hij zich tot den hem persoonlijk bekenden scheepskapitein, en na een kort gesprek beval deze, dat den kranke een plaats in het benedenruim van het schip zou gegeven worden. Wenzel volgde, maar nog vóórdat hij het dek verliet, vernam hij van een der omstanders, die Sam kende, dat deze onlangs, na een afwezigheid van verscheidene maanden, tot zijn moeder was teruggekeerd. Een paar dagen daarna hadden de bureu luide hulpkreten nit het huisje der oude Sybilla hooren weerklinken en, toen zij de deur opengebroken hadden, vonden zij de oude vrouw stervende. Haar gelaat was geheel

misvormd, terwijl Sam op den grond lag, in denzelfden toestand, waarin hij hem zooeven gezien had. Sybilla had kort daarna den laatsten adem uitgeblazen, en Sam was in het gasthuis gebracht, waaruit hij dien morgen was ontslagen, zonder echter volkomen hersteld te zijn.

Wenzel spoedde zich nu naar het benedenruim tot den kranke, wiens beklagenswaardige toestand in elk geval een gevolg scheen te zijn van een ontzettend tooneel aan het sterfbed zijner moeder.

De ongelukkige was weer tot bewustzijn gekomen; de ontzettende gemoedsbeweging was door volkomen uitputting gevolgd. Wenzel werd met hem alleen gelaten. Met innige deelneming boog hij zich over den armen jongen heen, en vroeg hem op vriendelijken toon, hoe het hem ging. Met zichtbare verwondering zag Sam den vrager aan. Het was, alsof hij zich lang vervlogen tijden zocht te herinneren. Toen richtte hij zijn blik naar alle hoeken van het kleine vertrek en vroeg:

»Waar ben ik?»

»Wees maar niet bevreesd, Sam, en houd u maar rustig.» zeide de grijsaard vriendelijk. »Gij zijt onder mijn hoede, en gij weet toch wel, dat ik een oud vriend van u ben, en gij nog aanspraak hebt op mijn dankbaarheid in het redden van den graaf?»

Sam bleef den spreker aanstaren, terwijl hij zijn hand gedurig over het klamme voorhoofd streek, alsof hij daardoor zijn geheugen te hulp wilde komen. Zoo lag hij verscheidene minuten. Opeens echter veranderde de uitdrukking van zijn gelaat. De diepste droefheid stond er op te lezen. Een luid steunen, dat tot kermen overging, beuauwde zijn ademhaling. Wenzel vreesde een vernieuwden aanval van kramp, doch spoedig werd Sam weer bedaard. Hij wendde echter zijn gelaat naar den wand, en volhardde in het diepste stilzwijgen. Eindelijk vroeg Wenzel:

»Hebt gij misschien behoefte aan eenige spijs?»

Sam schudde ontkennend het hoofd.

»Hebt gij misschien iets op het hart, mijn jongen?» ging hij op zachten toon voort. »Ontlast uw hart; gij weet, dat ik uw vriend ben; zeg mij daarom alles.»

Een diepe zucht kwam over de lippen van den armen kuaap, en met nauw hoorbare stem zeide hij:

»Hoe kan ik aan u biechten? Gij zijt toch geen priester; gij zijt»

Het woord bestierf op zijn lippen. Wenzel nam zijn hand, drukte ze met diepe ontroering aan zijn hart, en antwoordde:

»Maar ik ben immers uw vriend, Sam, en kan u tot een priester brengen, die, wat uw priesters niet kunnen, u al uw zonden vergeven, en de droefheid van uw hart volkomen stillen kan. Ikzelf was een groot zondaar en, ofschoon ik dikwijls, zeer dikwijls had gebiecht, toch vond ik nergens rust en vrede. Maar toen ik den eenigen, waren Hoogepriester leerde kennen, vond ik vrede voor mijn hart; want Hij heeft voor mij en alle zondaars, die tot Hem hun toevlucht nemen, een offer gebracht, waardoor al mijn zonden verzoend en uitgedelgd zijn. En voorzeker, ook u zal Hij niet afwijzen, hoe groot uw zonden ook mogen zijn, want Hij roept allen, en heeft het eenmaal betruigd, dat Hij niemand, die tot Hem komt, zal uitwerpen.»

Sam had nu zijn gelaat weder maar den grijsaard gekeerd. De strakke blik van zijn oog nam een zachtere uitdrukking aan, waardoor het duidelijk werd, dat er een snaar bij hem was aangeroerd, die in ongekende klanken tot in het binnenste zijner ziel trilde. Deze verandering ontging Wenzel niet, en hij vervolgde dan ook:

»Die priester woont in den hemel; Jezus Christus is Zijn naam. Hij heeft, toen Hij op aarde was, Zijn leven voor zondaren gegeven, en Zijn kostbaar bloed vergoten voor allen, die in Zijn naam gelooven. Geen zondaar is voor Jezus te slecht. Hij noodigt een iegelijk dringend uit, om tot Hem te komen en behoudenis bij Hem te zoeken. Wilt gij daarom de hel en de eeuwige verdoemenis ontvluchten, ga dan met uw zonden

tot Jezus, die nu aan de rechterhand Gods zit, die al uw zonden kent en bereid is, om ze alle te vergeven. Dan alleen, beste Sam, zult gij gelukkig en getroost kunnen zijn."

Met toenemende belangstelling luisterde de arme jongen naar de woorden van den grijsaard, maar zijn trekken getuigden nog van de diepste smart. Toen Wenzel zweeg, begon hij opnieuw te zuchten, terwijl hij zijn gelaat met beide handen bedekte. Het hart van den grijsaard verhief zich intusschen tot den troon der genade; hij smeekte voor de ziel van een mensch, die — het was hem duidelijk geworden — door helsche list en boosheid van goddelooze menschen als werktuig was gebruikt, tot volvoering hunner goddelooze plannen.

»Ach! gij zijt zoo goed," stamelde Sam eindelijk. »Ja, ik heb nooit een mensch ontmoet, die zoo vriendelijk voor mij geweest is. En uw woorden — o hoe liefelijk klinken zij! Maar — gij kent mij niet — gij weet niet"

»Ik weet, dat gij een groot zondaar zijt," viel Wenzel in, »maar ik weet ook, dat de Heere Jezus den grootsten zondaar volkomen genade aanbiedt. O, mijn jongen, zeg mij toch, wat u drukt; wij zijn alleen; God alleen hoort ons, Hij wil u verlossen uit de ketenen des Satans. Zeg mij alles, en werp u aan de voeten van den Heere Jezus, die rijk is in liefde en barmhartigheid."

De grijsaard sprak deze woorden op een toon, zóó roerend en aangrijpend, zijn oog was met zóóveel deernis op den jongeling gevestigd, dat het vertrouwen wekken moest, en het hart van den ongelukkige er diep door getroffen werd. De ijskorst smolt — een hevige strijd ontbrandde in zijn binnenste. Gedurig was hij op het punt om belijdenis zijner zonden te doen, maar werd dan weder teruggehouden. Den godvruchtigen grijsaard, die zwijgend den jongeling gadesloeg, ontging deze strijd niet; hij hield zich echter rustig, vreezende door ontijdige vragen het werk Gods te verhinderen. Eindelijk begon Sam op droevigen toon:

»O, edele heer! Ik ben een slecht mensch; ik heb vele zonden bedreven; ik ben een»

Hij kon het woord niet uitspreken. Zijn geweten was ontwaakt; iedere zenuw van zijn gelaat trilde en hij beefde aan al zijn leden. Eindelijk verzamelde hij al zijn krachten, en op doffen toon sprak hij:

»Ik ben een moordenaar!»

Onwillekeurig deinsde Wenzel terug. Spoedig echter was hij weer rustig en bedaard, en zag den ongelukkigen knaap, die, weder door de hevigste krampen aangevallen, in hevige smarten voor hem lag, met de innigste deelneming aan. Spoediger, dan Wenzel had durven verwachten, ging deze aanval echter voorbij, en gelukte het hem, den ternedergebogene tot schuld-erkenntenis te brengen, waarvan wij een en ander in het kort aan onze lezers moeten meedeelen.

Uit verscheidene uitdrukkingen van den ridder Jan van Hovenburg zal men reeds bespeurd hebben, dat hij, door den achteruitgang in de omstandigheden van zijn huis, de booze gedachte in zijn hart koesterde, om het eenig kind van zijn stiefbroeder, den graaf Van Wreda, op de een of andere wijze uit den weg te ruimen, en dat wel in de hoop, dan als naaste erfgenaam weder tot eer en aanzien te komen. Tot werktuig voor de uitvoering dezer booze daad had Gideon Helmoed, — of, zooals zijn ware naam was, pater Gregorius — zich aangeboden. Deze goddelooze man, deels geleid door hebzucht, deels door haat tegen de kettters, had, zooals wij weten, zijn klooster voor een tijdlang verlaten, om onder een vreemden naam een hoop lediggangers en dweepers rondom zich te verzamelen, hetgeen bij de algemeene volksbeweging gemakkelijk kon geschieden. Op deze wijze speelde hij gedurende eenige maanden zijn dubbelen rol van oproermaker en ketterjager, totdat eindelijk de naderende komst van den gevreesden hertog van Alva zijn bende uiteendreef. Hij had ontegenzeggelijk aan Juan de Vargas groote diensten bewezen, en op zijn booze werken nog

de kroon opgezet door het oor te leenen aan den voorslag van ridder Jan van Hoyenburg, terwijl hij in den roof van den edelknaap een geschikt middel vond, om zich tegenover zijn meederen, door vertoon van ijver, van alle smet en blaain te zuiveren. Het plan kwam tot rijpheid en werd uitgevoerd, gelijk wij weten, toen de graaf met zijn familie het eenzame kasteel Hoyenburg had verlaten, en op de terugreis was naar Antwerpen. In een bosch overviel de bende van Gideon het rijtuig; men rukte het kind uit de armen der beklagenswaardige ouders en, gelijk ons reeds bekend is, moest Sam, op bevel van Gideon, den geroofden knaap naar het klooster te Brugge brengen, terwijl aan den ridder Van Hoyenburg bericht gezonden werd, dat het kind omgekomen was. Kort daarna verliet Gideon de bende, zonder dat iemand, behalve Sam, zijn verblijf wist, en Van Hoyenburg, die nu meende het doel zijner wenschen bereikt te hebben, stelde alle pogingen in het werk, om den kinderloozen broeder, door lasteringen bij de Spaansche machthebbers, uit het bezit zijner goederen te verdringen. Maar al te spoedig bemerkte hij, dat hij zich schromelijk misrekend had, want, zonder dat op zijn vertoogen ook maar in het geringste acht werd geslagen, werden de grafelijke bezittingen door de regeering in beslag genomen en verbeurd verklaard. Zijn woedekende geen grenzen; maar wat zou hij doen? Hij zwoer wraak, vreeselijke wraak op den Spanjaard en, zonder zich lang te bedenken, sloot hij zich bij de Watergeuzen aan, wier strooptochten zich van de Eems langs de Nederlandsche en Engelsche kusten uitstrekten. De hoofdaanvoerder dezer vrijbniters was Willem van der Mark, graaf van Luney, een aartsvijand der Spanjaarden. Vele adellijken en kooplieden, wier getal nog met den dag toenam, hadden zich met hem vereenigd. Ook ridder Van Hoyenburg werd door hem aangenomen, en na eenigen tijd een veroverd Spaansch schip onder zijn bevel gesteld.

Het was op uitdrukkelijk verlangen van pater Gregorius, dat Sam, het blinde werktuig zijner plannen, in den laatsten

tijd zich in dienst had begeven van den ridder Van Hoyenburg, en met dezen ging hij dan ook naar zee. De arme jongen had er zich lang tegen verzet om den ridder te dienen, maar de vrees voor den toorn van den monnik, aan wien hij slaafsch onderworpen was, behield de overhand. Hij was dus den ridder overal gevolgd, en — met welk doel? Om dezen te gelegener tijd het leven te benemen. Dit was de bepaalde eisch van den pater, die tot elken prijs van den man, die van zijn straat-rooverijen kennis droeg, ontslagen wilde zijn. Langen tijd was er geen gelegenheid voor den sluipmoordenaar, om de vreeselijke daad te volbrengen. Soms tijds ontwaakte in hem het ingesluimerd geweten; maar als hij dan den ridder aanzag, die, om moed tot nieuwe schanddaden te krijgen, hoe langer hoe meer aan den drank verslaafd werd; als hij hem op den paus en alle heiligen hoorde vloeken, dan meende hij volgens de grondbeginselen, die de pater hem had ingeprent, een plaats in den hemel te kunnen verwerven, als hij dit monster, dezen ketter, den levensdraad afsneed. Toen nu Sam op zekeren nacht, dat hij juist de wacht had, terwijl er storm ophanden was, zich vruchteloos moeite gaf, om den ridder, die weer hevig beschonken was, uit den slaap te wekken, kon hij de verzoeking niet langer weerstaan, om deze schoone gelegenheid waar te nemen. Niemand was in de nabijheid; zonder het minste opzien te baren, kon hij den bewusteloze over boord werpen. Reeds in het volgend oogenblik omvatten zijn armen krampachtig den ongelukkigen ridder. Akelig huilde de wind door het touwwerk van het schip, met groot geweld bruisten de golven; elk ander geluid werd verdoofd. Ongemerkt sleepte hij zijn slachtoffer uit de kajuit naar de verschansing van het schip; maar juist, toen hij op het punt stond, hem den laatsten stoot te geven, ontwaakte eensklaps de dronkaard, klemde zich, het gevaar ziende, aan een boot vast, die, met een touw aan het schip vastgebonden, boven de oppervlakte des waters hing, en schreeuwde om hulp. Snel

sneed de moordenaar nu het touw los, en de boot viel met een zwaren plomp in zee. Een noodkreet klonk over het water, herhaalde zich nog eens, tot tweemaal toe, en — niets werd meer gehoord, dan het woeden der schuimende golven. De manschappen hadden wel de kreten gehoord, maar dachten niet anders, toen zij er naar gingen onderzoeken en hun aanvoerder niet vonden, dat deze overboord was gevallen. Daar de stormwind reeds fel door het touwwerk gierde en het pikdonker was, hadden zij echter te veel met het schip te doen, om lang bij hun weinig betreurd verlies stil te staan. De gebeurtenissen wisselden elkaar bovendien te snel af in die tijden, dan dat men zich met zulke op zichzelf staande voorvallen lang kon bezig houden. Al spoedig werd dan ook geen woord meer over den ridder Van Hoyaenbrüg gesproken en was het geheele geval vergeten. Enkele weken later vond Sam gelegenheid te ontvluchten, en hij haastte zich, om zoo spoedig mogelijk zijn misdaad aan pater Gregorius te berichten. Natuurlijk stelde deze alles in het werk, om nit het hart van zijn medeplichtige iedere smartelijke herinnering weg te nemen, terwijl hij deze daad, aan een ketter gepleegd, als een Gode welgevallig werk deed voorkomen, en Sam volkomen absolutie gaf. Toch was het hem niet volkomen gelukt, de gedachte aan de misdaad nit het hart van den joukman te bannen, want somtijds liet het geweten zijn prikkel gevoelen, en toen Sam nu eindelijk gelegenheid had, om aan het sterfbed zijner moeder, de oude Sybilla, den dood van den goddelooze in al zijn verschrikkelijkheid te aanschouwen, was hij ten hoogste ontroerd en geschokt geworden.

Dit was in hoofdzaak de inhoud van hetgeen Wenzel met lange tusscheupoozen van den armen kranke vernam. De beklagenswaardige jongeling lag daar als een beeld der diepste ellende. Na deze schrikkelijke bekenenis was hij weer nitgeput in zijn kussen neergevallen. Het gerimpeld voorhoofd, de holle blik van zijn oog, het zenuwachtig trillen van al zijn

leden — in één woord : zijn geheele voorkomen toonde duidelijk aan, dat zijn verbeelding telkens bij vernieuwing gekweld werd door de herinnering aan zijn gepleegden misdaad. Het geweten van den jeugdigen misdadiger was zonder eenigen twijfel ontwaakt en door Gods genade zou het niet weder inslapen, maar in hoogen zielsangst tot Hem uitdrijven.

Wenzel had, om eenige verfrissching voor den ongelukkige te halen, voor eenige oogenblikken het vertrek verlaten. De grijsaard, diep geschokt door alles, wat hij gehoord had, was bijna niet in staat, om het overweldigend gevoel zijns harten te bedwingen. Van Hoyenburg dood! Ach! hoe verschrikkelijk was diens einde geweest! En de kleine Karel in handen van een bloeddorstigen vijand! Arme jongen! Toch kon Wenzel niet anders dan de hand Gods er in erkennen, die hem op zulk een ongedachte wijze op het spoor van het geroofde kind gbracht had. Alle nasporingen toch waren tot dusver vruchteloos geweest, en hij stond op het punt, naar de treurende ouders terug te keeren, om hun de trenrige tiding te brengen, dat al zijn pogingen mislukt waren en zij misschien hun kind niet meer levend zonden aanschouwen. En juist nu, waar hij geen uitkomst meer zag en geen raad meer wist, juist nu greep de machtige hand Gods het geweten van den jeugdigen misdadiger aan, om de verborgen raadslagen der goddeloozen aan den dag te brengen. Hoe heerlijk openbaarde zich tegelijkertijd de macht der genade! Hier moest een zondaar voor deze macht zwichten, en zij zou weldra haar triomf vieren over de list, de boosheid en het geweld des Satans. Deze gedachten gingen door de ziel van den grijsaard. Hij erkende met lof en dank, dat God de zaak, onder welks gewicht hij bijna bezweken was, in handen had genomen.

Hij keerde met eenige verfrisschingen tot den ongelukkige terug. Deze was nog altijd in denzelfden toestand. De vriendelijke woorden van Wenzel bewogen hem eenige spijis te nemen.

De kranke kwam daardoor weder eenigszins bij; zijn wangen, ofschoon hol en bleek, kregen toch haar meer natuurlijke kleur terug. Met een blik vol liefde zag hij den grijsaard aan, die hem met vaderlijke liefde verpleegde, en met belangstelling luisterde hij naar diens vertroostende woorden.

»Waart gij nog kort geleden in het klooster, Sam? Hebt gij het kind toen nog gezien?» vroeg Wenzel.

»Ja, ik ben daar pas geweest, en ik heb den knaap ook gezien,» antwoordde de aangesprokene op somberen toon.

»Gij kunt niet gelooven, Sam, hoeveel vreugde het mij geeft, als gij mij iets van den lieven kleine vertelt. Zag hij er goed nit? Heeft de schrik hem geen kwaad gedaan? Toe, vertel mij eens spoedig, wat gij weet.»

»Ik vermeed opzettelijk, in zijn nabijheid te komen,» zeide Sam. »Ik gevoelde, dat ik den knaap groot onrecht had aangedaan, en daarom kon ik het in zijn tegenwoordigheid niet uithouden. Maar hij zag er goed uit en, zooals men mij verzekerde, had hij zich in de laatste dagen rustig gehouden. Hij was meestal alleen; slechts één van de monniken scheen hij gaarne te zien; dat was een zekere pater Bruno. Deze man wordt, omdat hij vroeger eens gemeenschap met de ketters gehad heeft, door alle kloosterlingen opzettelijk vermeden, en pater Gregorius draagt hem den grootsten haat toe. Maar, zooals ik zeide, de kleine praatte graag met den oude, en ik merkte op, dat pater Gregorius daar weinig over gesticht was, vooral, omdat het kind den grootsten afkeer van hem scheen te hebben. Ik vrees, dat hij dezen omgang niet lang zal toelaten, want pater Gregorius heeft den grootsten invloed in het klooster, ofschoon hij eens . . . gij weet het toch»

Wenzel scheen niet meer naar de woorden van den jongeling te luisteren, maar was in diep nadenken verzonken. Pater Bruno? Hoe bekend kwam hem die naam voor! Toch herinnerde hij zich niet, ooit in zijn leven iemand van dien naam ontmoet

te hebben. Bruno? — O! daar ging censklaps een licht in zijn ziel op! Hoe dikwijls had hij niet dezen naam van de lippen van zijn vriend, Christoffel Smit, gehoord? Ja, het was pater Bruno geweest, die eens de deur der kloostergevangenis voor den nu zaligen godsmann geopend, en dezen in vrijheid gesteld had. Het was pater Brnno, die nit de handen van zijn toenmaligen kloosterbroeder een Bijbel had ontvangen. Alles, wat de leeraar inder-tijd verteld had, kwam hem nu weer duidelijk voor den geest.

»Pater Bruno, zegt gij, mijn jongen?» vroeg hij met van vreugde glinsterenden blik.

»Ja, heer. Kent gij hem?» vroeg Sam weder.

»Ik heb van hem gehoord,» hernam de grijsaard ontwijkend. Een oogenblik zat de eerwaardige grijsaard met de hand aan het hoofd, ais in diep nadenken verzonken. Toen wendde hij zich weder tot Sam, en zeide:

»Sam! Gij hebt zware zonden op uw ziel geladen, en voorzeker hebt gij alle oorzaak, om de barmhartigheid en de laukmoedigheid Gods te danken, dat Hij u niet te midden uwer zonden heeft weggenomen. Hij heeft gedachten des vredes over u; Hij heeft geen lust in den dood des zondaars, maar daarin, dat hij zich bekeere en leve. Wees er van verzekerd, Sam, dat, hoe groot en zwaar uw zonden ook mogen zijn, Zijn genade oneindig grooter is. Alleen in Jezus, niet door één der heiligen, hoe vroom en godvruchtig zij ook mogen geleefd hebben, niet door uw werken, maar in Hem alleen, die aan het kruis voor zondaren stierf, kunt gij vergeving en vrede vinden. Hij heeft de armen Zijner genade geopend; Hij roept u in Zijn erbarmende liefde toe: »Kom, gij vermoeide en belaste! ik zal u rust geven.» — O stel toch niet nit, Sam! Geloof in Hem, werp u neder aan Zijn voeten en, indien ge waarlijk oprecht tot Hem komt met belijdenis van al uw schuld en zonde, dan zal Hij uw schuld voor eenwig nitdelgen; want Zijn bloed reinigt van alle zonden.»

Sam had zich onder het spreken opgericht; voor 't eerst sedert langen tijd blonk een traan in zijn oog. Toen de oude Wenzel ophield met spreken, nam hij diens hand, drukte haar met groote ontroering aan zijn lippen, en sprak met afgebroken stem:

»Zou Jezus — uw Jezus — mij genadig zijn? Zou Hij — mij — willen — vergeven?»

»Hij heeft Zijn bloed vergoten voor zondaren; een iegelijk, die tot Hem komt, wordt niet uitgeworpen, maar vindt vergeving en eeuwige zaligheid.»

Sam barstte in snikken uit, en zeide:

»Maar ik ben een.....»

Hij kon den zin niet voltooien. De grijsaard was diep bevoogen. Hij knielde naast de legerstede neder en stortte zijn hart uit voor den Heere, en smeechte Hem, Zich over den armen jongen te ontfermen en zijn oogen te openen voor het heil, in Christus aangebracht. Het was blijkbaar, dat Sam dit gebed, in kinderlijke bewoordingen tot God opgezonden, medegebeden had. Hij was er veel rustiger onder geworden en het was duidelijk, dat zijn hart vervuld was met gevoelens, die hij nimmer gekend had.

Wenzel vernam nog van Sam, dat hij zich op weg naar Brugge bevond, om van pater Gregorius nieuwe orders te ontvangen, en dat hij op dezelfde plaats als Wenzel het schip zon verlaten. Met de grootste belangstelling hoorde de grijsaard naar alle bijzonderheden, die ook maar in de verte betrekking hadden op den geroofden knaap, en onbeschrijfelijk was de vreugde zijns harten, toen hij ontdekte, dat Sam zich bezig hield met de gedachte, om het kind uit zijn gevangenschap te redden. Allerlei plannen werden gemaakt en weder verworpen.

Hoë ook de zaak van alle kanten bekeken werd, er bleef geen nitzicht op redding over, indien men zich niet vooraf van de hulp van pater Bruno verzekerde.

Maar hoe zou men zich in betrekking met hem stellen? Het

was niet te denken, dat hij Sam zijn vertrouwen zou schenken. In ieder geval, al wilde hij het kind redden, dan zou het gevaar, dat hem van alle kanten omringde, hem toch niterst voorzichtig en wantrouwend doen zijn. Zij ontveinsden zich de zwaarigheden niet, die de nitvoering hunner plannen in den weg stonden, vooral, omdat zij met een man te doen hadden, wiens list en boosheid grenzeloos waren. Eindelijk kwam Wenzel op de gedaechte, om eenige regelen aan pater Bruno te sehrijven, en dan verder de zaak in vertrouwen den Heere over te geven.

Hij haastte zich aan dit voornemen gevolg te geven en schreef het volgende:

»Eerwaarde Heer!

»De liefde en de achting, welke onze in den Heere ontslapen broeder Smit voor u gevoelde, en de dankbare herinnering, waarin gij bij hem tot in het laatst zijns levens geleefd hebt, geven mij den moed, om aan uw christelijke liefde den knaap aan te bevelen, die sedert eenige maanden in het klooster gebracht, en op een boosaardige wijze van de zijde zijner ouders weggeroofd is. De Heere zal u uw liefde vergelden. Ook vraag ik u met aandraug, den overbringer dezer regelen met volkomen vertrouwen te ontvangen. Van hem kunt gij alle verdere bijzonderheden vernemen. Met den vnrigen wensch, dat de Heere u wijsheid in deze zaak geve, uw pogingen zegene, en uw hart met Zijn vrede vervulle, beveel ik mij aan in uw toegenegenheid en vriendschap.

WENZEL.”

Na dit sehrijven verzegeld te hebben, hadden de grijsaard en Sam nog een lang gesprek met elkander. Het was Sam aan te zien, dat de gedachte alleen: iets voor Wenzel te kunnen

doen, hem onbeschrijfelijk gelukkig maakte. Het schip was spoedig op de plaats der bestemming, en vóór den avond had men de landingsplaats reeds bereikt. Onze beide vrienden gingen hier van boord, hoewel hun wegen zich spoedig zonden scheiden. Terwijl Sam zijn schreden naar de stad Brugge richtte, sloeg de oude Wenzel den weg in, die naar het niet ver verwijderde slot Hoyenburg leidde. Onder vele tranen en met de wederkeerige belofte, elkander op een bepaalde plaats te zullen ontmoeten, namen zij afscheid.

HOOFDSTUK X.

Indien mijn lezers mij willen vergezellen naar het oude kasteel Hoyenburg, zullen zij voorzeker zeer verwonderd opzien. Niet, dat het zijn somber, bouwvallig aanzien verloren had, o neen; de ondergaande zon bescheen op dezen dag nog altijd de steeds meer en meer afbrokkelende muren van een verblijf, dat, indien de hand des bouwmeesters niet krachtig tusschenbeide kwam, weldra niet meer bewoonbaar zou zijn. Ook inwendig heerschte nog altijd dezelfde sombere stilte als in het vorig jaar, en alles droeg de kenmerken van de verwarde omstandigheden van den tegenwoordigen eigenaar. De laatste stralen der avondzon schenen door de groene venstergrondijnen van een vertrek, waarin zich op dit oogenblik jonkvrouwe Emilia bevond. De doodelijke bleekheid, die haar wangen bedekte, was wel geschikt om de innigste deelneming en het diepste medegevoel voor haar op te wekken. Hoe dikwerf toch had zij verlangd, om deze eenzame plaats te kunnen verlaten; hoe gaarne was zij met haar bloedverwanten, de graaf en de gravin Van Wreda, gevluht! Kinderplicht alleen had haar teruggelhouden, ofschoon de ontaalde

vader geen hart voor zijn eenig kind scheen te hebben. De Heere echter had haar kracht verleend, om staande te blijven in de beproevingen en, te midden der droevigste omstandigheden, had het haar niet ontbroken aan vertroosting en versterking.

Een diepe stilte heerschte in dit oogenblik in het vertrek. Slechts van tijd tot tijd hoorde men het angstig gekerm van een man, die in de aangrenzende kamer zwaar ziek te bed lag. Het gelaat van den zieke zag er terugstootend en spookachtig uit. De holle blik zijner oogen, de bleeke, ingevallen wangen, de wezenlooze, half geopende lippen, — alles kondigde het naderend einde van een stervende aan. Maar wie was die stervende? — Niemand anders dan ridder Van Hoyenburg, de ongelukkige vader van Emilia. Maar had Sam dan geen waarheid gesproken? Zeer zeker en toch bedriegt ons oog ons niet. De boot, waaraan de ridder zich had vastgeklemd, en die, door Sam losgesneden, in zee was gestort, was tegen alle verwachting blijven drijven en, nadat de ridder, door het almachtig bestuur Gods, in plaats van in het water te storten, in de boot gevallen was, had hij, zonder verder beseft van zijn gevaarlijken toestand door de dronkenschap, waarin hij verkeerde, zich nedergeworpen om te slapen, en zich zorgeloos met het zwakke vaartuig aan de golven prijsgegeven.

Den volgenden morgen eerst bespeurde hij met groote ontzetting den verschrikkelijken toestand, waarin hij zich bevond. Benvelde, onbestemde herinneringen uit den vorigen nacht doorkruisten zijn ziel. De storm was nog niet bedaard; in nameloos angst zag hij de woeste golven op het dobberende vaartuig aankomen, dat nu eens tot een duizelingwekkende hoogte opgevoerd werd, dan weder in een ontzettende diepte als wegzonk. Slechts door een wonder werd de boot voor geheel en ondergang bewaard. Daar lag nu de ongelukkige, door-

nat, zonder eenige hoop op redding! Hij had niet eens een roer, om het ranke bootje te kunnen besturen! En toen eindelijk de storm bedaarde en de bewogen zee langzamerhand tot rust kwam; toen de zon haar brandende stralen zonder erbarmen op den hulpeloze liet neervallen; toen hij den onderzoekenden blik over de onafzienbare watervlakte liet gaan, zonder het geringste spoor van een schip te ontdekken, maakten zich woede en vertwijfeling van hem meester. Een ijselfijke dood stond hem voor oogen, en meer dan eenmaal stond hij op het punt, uit het bootje te springen en daardoor een vreeselijk lijden te ontgaan.

Op deze wijze ging de dag voorbij, en de nacht met zijn verschrikkingen kwam weder aan. Inverend en bevend zat de ongelukkige in de boot ter neder. Duizenderlei gedachten gingen hem door het hoofd; sombere herinneringen aan vroegere dagen rezen in zijn ziel op; maar niets vermoelt het harde hart te breken. Zelfs in zijn slaap had hij geen rust, want ijselfijke droomen deden hem telkens ontwaken. De tweede morgen brak aan, doch bracht geen hulp. De honger liet zich nu ook scherp gevoelen en tegen den middag brandde de zon met verzengenden gloed. Geen druppel waters had hij om zijn brandenden dorst te lesschen; geen koeltje verfrischte zijn gloeiend hoofd. Eensklaps richtte hij zich op en staarde in de verte!

»Een schip! een schip!» — riep hij bemoedigd uit. Werkelijk vertoonde zich in de verte een zeil. Spoedig nam hij zijn zakdoek, zwaaide dezen met zwakke hand het vaartnig tegen, dat zijn scherpe blik aan den verre gezichtseinder ontdekte, en riep uit alle macht om hulp. Maar de klank stierf weg in de wijde ruïnte; de afstand was te groot; het geroep om hulp van den wanhopende werd door niemand vernomen. Het schip werd al kleiner en kleiner, eindelijk verdween het geheel en tevens de laatste hoop van den ongelukkige, die radeloos in de boot neerzonk. Zijn hopelooze toestand stond hem nu in al zijn

vreeselijkheid voor oogen; de verschrikkingen der eeuwigheid verhieven voor de eerste maal haar dreigend hoofd, en geen pen kan beschrijven, wat er in deze oogenblikken in het hart van den ridder omging. Mocht de brandende gloed der zon zich ook vereenigen met de kwellingen van honger en dorst — de folteringen van zijn plotseling ontwaakt geweten overtroffen alles, en gingen iedere voorstelling te boven. De misdaden zijns levens stonden als spookgestalten voor hem, en in wanhoop wroeg hij zich de handen. Hij hoorde in zijn verbeelding het honend gelach van Gidcon, zijn medeplichtige; hij zag het op zijn bevel vernoorde kind; hij vernam de jammerkreten der kinderlooze ouders, die hij zoo diep ongelukkig gemaakt had, en aanschouwde zijn eigen dochter, door hem prijsgegeven aan kommer en verdriet, en die door zijn verkwistingen arm geworden was. En toen wederom de nacht met zijn vochtige koude was aangebroken, en het sterrenheir nederzag op de groote watervlakte, lag daar een wanhopende op zijn knieën in de langzaam heendrijvende boot, aangegrepen door de verschrikkingen van een ontzettende eeuwigheid, en zoekt te vergeefs naar woorden, om erbarming en ontferming af te smeeken.

Reeds lang had hij in dezen toestand gelegen, toen opeens een heldere bliksemstraal den omtrek verlichtte. Verschrikt richtte de onglukkige het hoofd op; in het volgend oogenblik schoot er een tweede bliksemstraal door het luchtruim, en daarop heerschte weder volslagen duisternis. Toch had hij genoeg kunnen zien, om te weten, dat er een schip in de nabijheid was, dat vuurpijlen afschoot, wellicht tot waarschuwing voor uitgezonden booten om terug te keeren. O, had de arme man nu maar één roeispaan gehad, om het schip te kunnen naderen! De hoop deed hem zijn uitputting vergeten. Hij spande al zijn kracht in om hulp te roepen, toen hij in zijn nabijheid een geweldig geblas hoorde. Juist steeg weer een

vuurpijl op, en zag hij op geringen afstand een boot, waarin verscheidene menschen zaten. Nu klonk zijn hulpgeschreeuw opnieuw en God bracht den klank tot het oor der mannen over. Hij wilde den dood des zondaars niet. In het bootje had men den ongelukkige opgemerkt, men nam hem op, en roeide naar het wachtende schip, waar men hem liefderijk verpleegde.

Acht dagen later trad een bleeke, waggelende gedaante door de poort van het kasteel Hoyenburg. Wie zon in hem den eigenaar ervan herkend hebben? De doorgestane angst en de folteringen van een boos geweten hadden hun kenteekenen achtergelaten. De vane trekken van zijn gelaat hadden echter hun trotsche, woeste uitdrukking niet meer. Het matte oog staarde met schuwem blik op zijn dochter, die bijna in onmacht viel, toen zij de magere, spookachtige gestalte haars vaders naderen zag. Zwijgend groette hij het bevende meisje en begaf zich dadelijk, doodelijk vermoeid als hij was, naar het naaste vertrek, om zich daar op een rustbed neer te leggen. Zoo spoedig Emilia van haar ontsteltenis wat bekomen was, spoedde zij zich naar den kranke, en behandelde hem met deelneming en kinderlijke liefde. Geen enkel woord kwam echter over de lippen van den ongelukkige; hevige pijnen schenen zijn spraak te belemmeren. Onvermoeid en met stille gelatenheid wijdde Emilia al haar zorg aan haar beklagenswaardigen vader, op wiens gelaat zelfverwijt en smart te lezen waren. Toen den volgenden morgen de bedroefde dochter, aan zijn leger nederknielend, haar gebeden fluisterend tot God opzond, en een stroom van tranen haar wangen bedekte, scheen eindelijk de ijskorst zijns harten te breken, want hij stak haar zijn vernagerde hand toe, en de weemodige blik, die daarmee gepaard ging, was de tolk van zijn diepe smart. Maar nauwelijks boog Emilia zich met kinderlijke liefde over haar vader heen, of hij trok onstuimig zijn hand terug en, het door wroe-

ging vertrokken gelaat in het kussen verbergend, riep hij op wanhopigen toon :

»Neen! weg! weg! Stoot uw vader van u, Emilia! Ik heb u in het ongeluk gestort, en de ergste straf verdiend! En zie! aan mijn handen — kleeft het bloed van een onschuldig kind! Dat bloed roept om wraak! Van Wreda! — broeder, vergeving!»

Deze hartstochtelijk uitgestooten woorden werden door een luid gekerm gevolgd. Geen traan verlichtte het gemoed bij het nitspreken dezer zelfbeschuldiging, en de arme Emilia had genoeg verstaan om, hetgeen zij reeds lang gevreesd had, als treurige werkelijkheid bewaarheid te zien. Onwillekenig deinsde zij terug; maar spoedig keerde die erbarmende liefde terug, welke alleen de God van alle genade bewerken kan. Lang zwegen beiden, en toen zij zich weder hersteld had, beproefde Emilia de gedachten haars vaders te richten op Hem, die ook den moordenaar aan het kruis vergeven en in liefde aangenomen heeft. Zij sprak van de ontferming Gods, geopenbaard in de overgave van Zijn geliefden Zoon, met een gevoel, dat duidelijk te kennen gaf, hoe haar eigen hart daarmede vervuld was. De kranke luisterde met aandacht, totdat plotseling de pijlen der vertwijfeling hnn scherpte weder deden gevoelen. Er volgde toen een allerpijnlijkst toneel. De wanhoop openbaarde zich in haar volle kracht; een hartverscheurend gekerm drong door het vertrek; krampachtig sloeg hij de vermagerde hand voor het hoofd, terwijl onverstaanbare woorden hem over de saamgetrokken lippen kwamen, en zenuwachtige trekkingen zijn gelaat misvormden.

»Neen, neen; voor mij is er geen genade!» kermde hij. »Hier — hier in mijn borst — daar brandt een vuur — een vreeselijk vuur, dat nooit wordt uitgebluscht; hier knaagt een worm, die nooit, nooit sterft. — O, de eeuwigheid de eeuwigheid!»

Het zou onmogelijk zijn dit tooneel in al zijn verschrikkelijkheid te beschrijven. De kranke was meestal bij zijn volle bewustzijn, en al kwam er ook nu en dan een rustiger oogenblik, zoo herhaalden zich deze vreeselijke tooneelen toch telkens. Toen echter kwam een volkomen uitputting van krachten, gevolgd door een onrustige, telkens afgebroken sluimering, — en om dezen tijd is het, dat wij het kasteel binnentreden. Gelijk reeds gezegd is, wierp de ondergaande zon haar laatste stralen door de groene gordijnen van het vertrek, waarin Emilia zich bevond. De zoeven beschreven tooneelen hadden de krachten van haar teeder lichaam bijna uitgeput. Toch stond er op haar gelaat een berusting te lezen, die alleen het eigendom is van hen, die geleerd hebben al hun kommer en al hun nooden aan de voeten van dien barmhartigen Hoogepriester neder te leggen, die medelijden kan hebben met onze zwakheden. Zij wist, dat genade, en genade alleen, haar armen vader van den eenwigen dood zou kunnen redden, en op die oneindige genade Gods pleitte zij voor haar ongelukkigen vader. In den middag van dezen dag liet zich een vreemdeling aandienen, en even daarna stond een eerwaardig grijsaard voor haar, in wien zij dadelijk den ouden Wenzel herkende. Weenend wierp zij zich in de armen van den ouden dienaar. Haar blijde verrassing bij de ontmoeting van haar ouden, trouwen vriend was onbeschrijfelijk groot. Dadelijk stelde zij hem met alles op de hoogte, en toen zij van hem vernam, dat de kleine Karel nog leefde, was haar hart vervuld met lof en dank jegens God, en een groote last van haar afgewenteld.

De tijd ging ongemerkt voorbij onder de mededeeling hunner wederzijdsche ervaringen. Op raad van Wenzel, ging Emilia daarna een weinig rust nemen, terwijl hij zich aan het bed haars vaders nederzette. De kranke lag nog altijd in een lichte sluimering. Eindelijk ontwaakte hij, en met de grootste verbazing zag hij in zijn nabijheid den ouden Wenzel, den trouwen

dienaar van zijn broeder. Toen Emilia den volgenden morgen aan het leger van den kranke kwam, vond zij hem in sluimering. Tot haar verwondering was zijn gelaat kalm en rustig: de vertwijfeling, die er den vorigen dag op te lezen stond, was geheel verdwenen. Vragend richtte de jonkvrouw haar blikken op den grijsaard, die haar evenwel met den vinger tot zwijgen vermaande, doch wiens blijde gelaatsuitdrukking duidelijk te kennen gaf, dat Gods rijke genade en ontferming zich aan dezen zondaar verheerlijkt had en, bij het naderen van den dood, als eens den moordenaar aan het kruis, ook hem van het eenwig verderf gered had. Eerst later vernam zij, dat haar vader zeer getroffen was geworden, toen Wenzel hem had meegeedeeld, dat God het leven van den kleinen Karel nog gespaard, en ook hem daardoor nog zijn gunst bewezen had. De grijsaard had niet opgehouden, hem duidelijk te maken, dat diezelfde God bereid was, ook hem voor eeuwig te behouden. In het eerst schenen zijn woorden weinig ingang te vinden, maar toen eindelijk de schellen hem van de oogen vielen en hij de liefde en de macht Gods erkende in het bewaren van het kind, had hij met toenemende belangstelling naar den grijsaard geluisterd, en waren diens woorden een verzachtende balsam voor zijn gewond en verslagen hart. Hij had ingezien, dat niets dan vrije genade in staat was, hem te redden, hem, die niets had te brengen dan zonden en ongerechtigheden. Bij zijn ontwaken zag hij met een blik vol droefheid en smart zijn dochter aan, maar zij, doordrongen van den ernst des oogenblik, boog zich over hem heen en fluisterde hem de woorden in het oor:

»Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eenwige leven hebbe.» (Joh. 3 : 16.)

Zijn hart smolt weg, toen hij die troostvolle woorden hoorde uit den mond zijner dochter, die hij zoozeer miskend en slecht

bejogend had. Hij vatte haastig haar hand en riep met een bevende stem, die getuigde van de innigste aandoening :

»Ja, mijn kind, mijn lief kind; ik geloof — ik geloof!»

Een straal van hemelsche blijdschap verhelderde zijn bleeke trekken, en een stroom van tranen vloeide over zijn gelaat. En toen de oude Wenzel, nedergeknield, de oneindige liefde en genade Gods loofde en Hem dankte, kon ook zijn hart bij het eindigen met onbeschrijfelijke blijdschap instemmen met het »amen», dat in aller hart weerklonk. Het was aan alles duidelijk, dat de laatste dag zijns levens voor den ridder was aangebroken, maar het was een gezegende dag. Het spreekt van zelf, dat hij, dien zooveel vergeven was, ook den armen Sam van harte vergaf.

Het deed hem goed, van den trouwen Wenzel te vernemen, dat zijn bloedverwanten, de graaf en de gravin Van Wreda, al het leed, dat hij hun aangedaan had, reeds lang vergeven hadden. Hoewel de krachten van den stervende meer en meer afnamen, en zijn uren geteld waren, werd hij tegen alle verwachting dien dag nog niet weggenomen. Hoe dorste zijn hart gedurende de oogenblikken, die hem nog restten, naar de goddelijke waarheid! Gelijk het dorstige aardrijk den verkwikkenden regen gretig indrinkt, zoo verlangde zijn ziel naar de verkwikkende stroomen des levenden waters. Wenzel en Emilia lazen hem bij beurten voor uit Gods Woord, en de kranke luisterde bijna ademloos toe. Bij het aanbreken van den nacht kwam er evenwel geheele uitputting van krachten, en de dood naderde met rassche schreden.

Tegen den avond naderde een kleine afdeeling Spaansche soldaten het bouwvallig kasteel. Hun voornemens schenen van vijandigen aard te zijn. Toen zij de poort bereikt hadden, stegen allen van hun paarden af, terwijl zij op de komst van een man schenen te wachten, die den vermoelden klepper, welken hij bereed, met moeite deed voortgaan.

«De pater geeft ons veel moeite,» bromde met alle kentekenen

van ongeduld een man, die de aanvoerder der troep scheen te zijn. »Al die eindeloze moerassen te moeten doorwaden, om zulk een ellendig ketternest uit te roeien, is zeker een genocgen, waarvoor ik den kaalkop eens gaarne met mijn goede kling zou willen betalen. En dan — bij alle heiligen — wat is er hier te halen? Daarbij heeft het allen schijn, dat wij hier in dit akelige nest meer te vechten zullen hebben tegen geesten en spoken, dan tegen menschen van vleesch en been.»

De spreker, evenmin als zijn toehoorders, anders ruwe soldaten, waren niet vrij van bijgeloovige vrees. Allen maakten het teeken des kruises en bevalen zich aan in de hoede hunner heiligen; zij wierpen sombere blikken op de donkere, bouwvallige muren van den toren, langs welken de avondwind met klagend geluid gierde, en soms een lossen steen uit zijn voegen deed vallen. Intusschen was de ruiter, op wien zij wachtten, genaderd. Hij steeg insgelijks van zijn klepper en zeide tot de anderen: »ziezoo, nu hebben wij ons doel bereikt. Het staat vast, dat de beide aartsketters Van Wreda en Van Raaphorst, op wie de banvloek der kerk rust, of hier hun schuilplaats hebben, of dat ons jonkvrouwe Van Hoyenburg de noodige inlichtingen daarover zal kunnen geven. Bij weigering zullen wij haar wel tot bekentenis weten te brengen.»

Op dit oogenblik deed het rollen van den donder zich in de verte hooren, en uit zee kwam een hevige windvlaag aangieren en huilde door de bogen van de afgebrokkelde muren. De soldaten, bevend van schrik, maakten herhaaldelijk het teeken des kruises; zelfs de monnik, in wien de lezers pater Gregorius herkend zullen hebben, zag angstig naar alle kanten om. Het werd hoe langer hoe donkerder, en het knarsen van den door den wind bewogen weerhaan op den toren van de vervallen burcht, het geweldig bruisen der zee en het donderend geweld, waarmee de golven den zandigen oever beukten, dat alles was wel

geschikt om een bijgeloovig hart vrees en schrik aan te jagen. De pater was de eerste, die zich vermande.

»Komt, laat ons gaan!» zeide hij. »De heiligen zullen ons beschermen. Het meisje mag ons niet ontvluchten.»

Nadat zij de paarden aan de zorg van een paar ruiters hadden overgelaten, gingen zij voorwaarts. Hun voetstappen waren bijna onhoorbaar. Op het slotplein aangekomen, bemerkten zij licht in meer dan een vertrek; daarbinnen heerschte echter de diepste stilte. De deur stond open; maar de vervolgers aarzelden binnen te gaan, als vreesden zij verraad.

»Lafaards!» bromde de pater en trad voorwaarts.

De gewelfde gang, die naar de huiskamer leidde, werd door een kleine lamp slechts matig verlicht. Dof weerklonken de sehreden der mannen, die de eerste deur de beste openden. Niemand was echter in die kamer aanwezig; maar in het naaste vertrek hoorden zij iemand bidden. Als een tijger, die op zijn prooi loert, sloop de monnik nader; helsehe vrengde stond op zijn gelaat te lezen. »Wie mag die biddende ketter zijn?» fluisterde hij binnensmonds. Steeds nader kwam hij aan de deur van het vertrek, waar Wenzel aan het bed van den stervende gekniel lag. Juist stond de grijsaard van zijn knieën op en, gelijk een roofdier zich op zijn prooi werpt, zoo stormde nu de monnik, gevolgd door de soldaten, de kamer binnen. Een duivelsche laeh speelde om zijn lippen. Reeds wilde hij zijn hand op de jonkvrouw leggen, die, bezig met haar stervenden vader, niets vermoedde van wat er om haar voorviel; reeds wenkte hij de soldaten, om zich van den grijsaard te verzekeren, toen plotseling zijn oog op de doodsbleeke trekken van den stervende viel. Welk een ontzetting! Een alles doordringende sehreeuw — en de ellendeling stortte als door den donder getroffen ter aarde! Toen de soldaten bevend naderden, en de stervende, wiens laatste levensvonk nog eenmaal helder opflikkerde, de armen beschermend over zijn kind uitbreidde en een dof gesteen

over zijn bleeke lippen kwam, stond de monnik plotseling weer op. Zijn gelaat was vreeselijk misvormd, waanzinnig lachte hij en, gevolgd door de soldaten, stormde hij onder het uitstooten van een afgrijselijken kreet de kamer uit.

Het zou tevergeefs zijn, den indruk te beschrijven, dien dit verschrikkelijk tooneel op de aanwezigen maakte. Wenzel stond daar met gevouwen handen; Emilia was als verstijfd van schrik; de stervende lag bewusteloos in zijn kussen: de beide dienaren der jonkvrouw hadden zich verschrikt tot in de verste hoeken der kamer teruggetrokken. Eerst toen men paardengetrappel vernam, dat zich hoe langer hoe meer verwijderde, begon men ruimer te ademen en te begrijpen, dat God op wonderbare wijze uitredding geschonken had.

Daar klonk opeens een zware, lange zucht door het vertrek, het was de laatste ademtocht van een begenadigd zondaar.

De ziel van den ridder Van Hoyenburg had haar aardsch onhulsel verlaten.

HOOFDSTUK XI.

»Wat is er toch van den armen Sam geworden?» hoor ik velen mijner lezers vragen, en ik haast mij die vraag te beantwoorden.

Wij verlieten hem op den weg naar Brugge. Zijn gelaat had een opmerkelijke verandering ondergaan. De heldere lichtstraal der genade Gods had zijn duistere ziel verlicht. Wierp ook het leven, dat achter hem lag, dikwerf een donkere schaduw in zijn binnenste, en verwekten ook de van jongs af ingewortelde en door den pater aangekweekte vooroordeelen nog menige twijfeling in zijn gemoed, toch sprak zijn gansche

uiterlijk en zijn gedrag van betere dingen. Hij koesterde nu geheel andere neigingen en wenschen dan vroeger. Door de genade Gods was hij van den zondigen toestand van zijn hart overtuigd geworden, en kon niet genoeg hooren spreken van de liefde van God in Christus voor arme, in zichzelf verloren zondaren. Hem te dienen was nu zijn vurig verlangen. De avond was reeds gedaald, en daar hij heden de plaats zijner bestemming niet meer bereiken kon, vernachtte hij in een stadje, op ongeveer een uur afstands van Brugge. Den volgenden morgen zette hij zijn reis voort, onder bidden en smeeken, dat de Heere zijn voornemen mocht zegenen.

Laten wij hen vooruitsnellen, opdat wij een weinig bekend worden met de omstandigheden in het klooster.

Het is voor onze jonge lezers geen geheim meer, dat de kleine Karel, door zijn ouders zoolang reeds beweend, zich in de handen van de monniken te Brugge bevond. Behalve pater Gregorius en de prior, wist geen der monniken de ware geschiedenis van den knaap, en evenmin, vanwaar en hoe hij er gekomen was. De kleine zelf wist er weinig of niets van te zeggen, daar hij gedurende den roof in diepen slaap gelegen had, en daar dikwerf voorname familiën hun kinderen in een klooster lieten opvoeden, was zijn tegenwoordigheid volstrekt niet bevreemdend. Het arme kind was lang ontroostbaar geweest; maar de ernstige, sombere gestalten der monniken gingen hem steeds voorbij, zonder dat zij voor zijn tranen ook maar het minste gevoel toonden. Alleen de ons reeds bekende pater Bruno, die na de vlucht van zijn vriend nog veel beslister den omgang met zijn kloosterbroeders verreed, gevoelde zich onwederstaanbaar tot den bedroefden kleine aangetrokken, en deze begon zich langzamerhand aan pater Bruno, den eenige, die hem mededoogen betoonde, te hechten! Bruno ontdekte spoedig met groote verwondering, dat Karel een kennis van de goddelijke dingen bezat, die men bij kinderen van zijn leeftijd

maar zelden aantreft, en veelal te vergeefs zal zoeken. Voor pater Bruno werd het dagelijks meer en meer behoefte, om zich met den kleinen Karel bezig te houden. Op zijn eenzame wandelingen nam hij het kind dikwijls mede, en met toenemende belangstelling luisterde hij naar zijn kinderlijke gesprekken.

Het werd hem hoe langer hoe duidelijker, dat het kind aan zijn ouders ontroofd was, en dat pater Gregorius de bewerkter dezer gruweldaad moest zijn. O, hoe gaarne zon hij den lieven kleine weer in de armen zijner ouders hebben teruggebracht! Hoe sterker deze wensch bij hem werd, des te meer gevoelde hij met diepe smart, dat hij eenerzijds buiten de kloostermuren volstrekt niet bekend was, en anderzijds, dat hij geenszins was opgewassen tegen de listen en de sluwheid van Gregorius. Er bestond dus weinig hoop, dat hij het kind zon kunnen redden en hij moest zich tevreden stellen, om binnen de kloostermuren het kind zooveel mogelijk het leven te ver-aangenamen en het zijn deelneming te betoonen.

Maar ook in dit opzicht stond de boosheid van zijn onverzoe-nlijken tegenstander hem in den weg. De invloed, dien deze mensch steeds op den zwakken prior wist nit te oefenen, be-werkte, dat den ouden man zeer zware boetedoeningen wer-den opgelegd, zoodat hij soms weken achtereen in zijn eenzame cel opgesloten was. De boosaardige pater kon het niet vergeten, dat Bruno eens met den ketter Christoffel Smit in vriend-schapsbetrekking gestaan had, en het ontging zijn argwanen-den blik niet, dat ook de zoozeer door hem gehate knaap voor den goedhartigen pater Bruno met toenemende liefde vervuld werd.

Pater Bruno had van nature een vreesachtigen aard en, hoewel hij van de waarheid der Schrift overtuigd was en den Heere waarlijk lief had, was zijn geloof zóó klein en zóó zwak, dat hij voor zijn Heere en Heiland niet openlijk durfde

uitkomen, maar zich verborgen hield, gelijk eens Nicodémus en Jozef van Arimathéa. Niet, dat hij er rustig onder was, maar de vrees voor martelingen en gebrek aan geestkracht benamen hem alle vrijmoedigheid, en deden hem ook veel zegen missen. Het was voor den bewoner der eenzame kloostercel een ware verkwikking, in het verborgen de Heilige Schrift, die kostbare nalatenschap van zijn ontslapen vriend Smit, te kunnen lezen. Hij genoot dan voor zijn ziel liefelijke verkwikking voor de boosaardigheid van pater Gregorius en had dan wel altijd met dien Bijbel alleen willen zijn, ver van zijn kloosterbroeders verwijderd.

Het spreekt van zelf, dat het voor onzen kleinen Karel zeer droevig was, dikwerf weken achtereen van zijn eenigen vriend gescheiden te zijn, daar hij dan niets dan onvriendelijke gezichten om zich heen zag, en niet zelden hard bejegend werd. Het meest ontweek hij pater Gregorius, die hem niet zien kon, zonder hem harde woorden toe te voegen.

De lezer zal dus wel kunnen nagaan, hoe verheugd de knaap was, toen hem op den dag, waarop wij het klooster en zijn bewoners eens van naderbij gaan beschouwen, en op welken pater Gregorius met een geheime zending afwezig was, vergund werd, een weinig in de buitenlucht te wandelen, natuurlijk binnen de muren van den kloostertuin. Gelijk een vogel, ontvlucht uit zijn kooi, liep hij in de schaduwrijke lanen van den uitgestreken tuin. Het liefelijk groen, de boomen, prijkende met schoone vruchten, het gezang der vogels — in één woord: alles deed liefelijke herinneringen in zijn hart ontwaken. Hij dacht aan de vroolijke dagen, toen hij in den tuin van het kasteel, bewaakt door het liefderijk oog eener bezorgde moeder, de kapellen najoeg — toen hij, gezeten op de knie zijns vaders, naar diens verhalen luisterde; hij dacht aan jonker Rudolf, met wien hij zoo dikwijls was uitgereden, en die zoo vaak met hem gespeeld had; hij dacht ook aan den eerwaardigen leeraar Smit, aan den

ouden Wenzel aan zijn lieve nicht Emilia op het eenzame kasteel Hoyenburg, en aan vele anderen, die hem lief en dierbaar waren — en de eene traan na de andere vloeide over zijn wangen. O, zou hij wel ooit die geliefden wederzien!

Een licht gedruisch liet zich in dit oogenblik in zijn nabijheid hooren. Toen hij opzag, verhelderde een blijde lach zijn gelaat, want het was zijn vaderlijken vriend Bruno, die naar hem toekwam. Dadelijk vloog hij in de armen van den monnik, en zeide:

»O! zijt gij daar eindelijk weer, lieve pater Bruno? Ik was al bang, dat gij ziek of dood waart; niemand heeft mij iets van u willen zeggen. Wat ben ik blij, dat ik u weer zie! Neen, gij moogt niet zoolang meer weg blijven, want dan ben ik zoo alleen, en dan kan ik den heelen tijd wel schreien.»

De oude man scheen aangedaan. Hij drukte een hartelijken kus op het voorhoofd van den knaap.

»Ja, wij hebben elkander in verscheidene weken niet gezien, mijn lief kind,» zeide hij op zachten toon. »Maar laat ons niet te veel klagen; God heeft het zoo gewild. Gij weet toch, dat wij hier op deze aarde dikwijls de smart der scheiding moeten ondervinden. Daarboven in den hemel zal het anders zijn.»

»Ja, dat is waar!» viel Karel met stralende oogen in: »Vader heeft mij eens zulke heerlijke woorden uit den Bijbel voorgelezen, en nu komen ze mij juist weder te binnen: »God zal alle tranen van hun oogen afwisschen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn.» O hoe heerlijk, niet waar? Als ik daaraan denk, dan vergeet ik de booze menschen, die»

»Spreek zacht, lief kind!» vermaande de pater, terwijl hij angstig naar alle kanten rondzag. »Denk er altijd aan, dat wij van booze menschen omgeven zijn, die ons dadelijk weer van elkander zullen scheiden, zoodra zij weten, dat wij daarover spreken. Het is heel goed, dat gij u zulke vertroostende woor-

den uit het Woord Gods herinnert, maar gij moogt ze alleen zachtjes tegen mij uitspreken; want anders zal men u en mij opslniten en mishandelen.”

»Dat is schandelijk,” fluisterde de knaap. »Maar waarom bidden de monniken dan zooveel, terwijl zij toch van het Woord Gods niets willen weten?”

»Hun lippen prevelen gebeden, omdat het hun bevolen wordt,” was het antwoord, »maar hun hart verstaat er niets van, omdat zij den Heere Jezus niet kennen, en daarom vijanden Gods zijn.”

»Het is treurig, dat zij den Heere Jezus niet kennen,” zeide de kleine. »De Heere Jezus was toch altijd zoo zachtmoedig en vriendelijk jegens iedereen, en Hij heeft de kinderen lief; maar zie, vader Bruno, de monniken zien er altijd zoo boos uit, alsof zij toornig op mij zijn. Niemand spreekt tegen mij; iedereen stoot mij van zich. Eu, weet gij, ik ben het meest bang voor pater Gregorius; hij heeft mij ook verboden, met u te spreken. Ik heb hem toch niets gedaan; waarom is hij altijd toch zoo onvriendelijk tegen mij? Waarom mag ik niet met u praten? Gij zijt toch altijd zoo goed voor mij.”

De stem van den knaap was meer en meer fluisterend geworden, terwijl hij den kleinen krullebol droevig tegen de borst van den hem zoo lief geworden monnik nedervlijde, wiens blikken met de teederste bezorgdheid op het kind rustten. Na lang stilzwijgen zeide de oude man weer op fluisterenden toon:

»De Heere Jezus is gisteren en heden en in alle eeuwigheid dezelfde, mijn dierbaar kind. Hij kent uw toestand, en Zijn vriendelijk oog is altijd op u gericht. Zonder Zijn toelating kunnen de menschen niets doen, wat u schaden kan. Eu wellicht — indien Hij het wil — brengt Hij u weer spoedig naar uw lieve ouders terug.”

Een angstkreet ontglipte in dit oogenblik aan de lippen van den knaap, terwijl hij zich bevend aan zijn ouden vriend vastklemde, en bleek van vrees en schrik naar de plaats heenzag,

vanwaar hij iemand sluipend zag naderen. Ook het gelaat van den monnik vertoonde verrassing en afkeer, want weldra had hij in den naderbijkomenden jongeling den gediensligen geest van Gregorius — onzen vriend Sam — herkend.

»Ach, red mij, vader Bruno!» jammerde het kind. »Dat is de booze man, die»

»Wees rustig, mijn kind; houd u toch stil!» fluisterde de monnik.

»Sam, diep getroffen door dit tooneel, bleef stilstaan en, zijn oog met droefheid op den angstigen knaap richtende, scheen hij het doel zijner komst te vergeten. Door de herinnering aan den roof van het kind gevoelde hij weder als bij vernieuwing, hoezeer hij misdaan had met naar pater Gregorius te luisteren. De monnik zag den jongeling met verwondering aan. Was hij niet de volgzaam dienstknecht, het willooze werktuig van Gregorius? Maar wat was de uitdrukking van zijn gelaat toch veranderd! Er stonden waarlijk tranen in zijn oogen! Voor wien was de brief, dien hij in zijn hand hield? De nieuwsgierigheid van den grijsaard werd al sterker geprikkeld.

»Wees maar niet bang, mijn jongen!» zeide hij tegen Karel, en wenkte toen den jongeling om naderbij te komen. Deze gaf hier dadelijk gevolg aan, en overhandigde den pater den brief, dien hij in de hand had, waarvan de schrijver den lezer bekend is. Haastig verbrak pater Bruno het zegel en, terwijl hij den inhoud las, was de blijdste verrassing op zijn gelaat te lezen.

»Wenzel?» fluisterde hij, toen hij de hem onbekende onderteekening zag.

»Wenzel? Wenzel?» herhaalde de kleine met stralende oogen. »Waar is de goede Wenzel, vader Bruno? O, breng mij toch naar hem toe! Hij weet wel, waar vader en moeder zijn!»

»Wees maar stil, mijn kind!» sprak de oude monnik. »Straks kunt gij mij van Wenzel vertellen. Maar ga nu maar eens een

oogenblik in den tuin wandelen; ik heb iets met dezen jonkman te spreken.”

»O neen! vader Bruno, doe het toch niet,” hernam de kleine, terwijl hij weer in tranen losbarstte. »Hij is een booze man! Hij heeft mij hier gebracht, en wilde mij niet zeggen, waar vader en moeder gebleven zijn. O neen! vader Bruno, hij zal u ook nog kwaad doen, en dan heb ik niemand meer, die mij lief heeft.”

»Wees maar gerust, mijn jongen. Hij zal mij zeker geen kwaad doen. Kom, ga nu spoedig heen!”

In dit oogenblik was Sam den kleine genaderd, legde zijn hand op het hoofd van den kleine en sprak met diep bewogen stem :

»Sam heeft u veel kwaad gedaan; maar nu is het anders geworden; want zie, de Heere Jezus — Zijn bloed — heeft mijn zonden weggenomen. Wilt gij ook bidden voor den armen Sam? Ik heb u nu lief, en het spijt mij erg, dat”

Hij kon niet verder voortgaan, maar zijn woorden brachten bij den knaap een plotselinge verandering te weeg, en hij lachte door zijn tranen heen. Moedig nam Karel de hand van den vreemdeling, zag deze met kinderlijk vertrouwen in de oogen en sprak :

»Ja, ik zal voor u bidden; want nu weet ik zeker, dat gij vader Bruno geen kwaad zult doen.”

In een oogenblik was hij nu verlwenen. Bruno en Sam gingen dieper den tuin in, om onbespied met elkander te kunnen spreken. Hier deelde Sam den verwonderden monnik mede, wat hem wedervaren en hoe hij tot inkeer gebracht was. Ook, dat het zijn plan was, om met zijn hulp het geroofde kind uit de handen van pater Gregorius te verlossen en aan zijn ouders weder te geven.

Het duurde langen tijd, vóór zij tot overeenstemming konden komen in hun plannen tot redding van den kleinen Karel;

doch eindelijk stond hun plan vast. Sam was over den muur in den kloostertuin gekomen, zonder door iemand opgemerkt te worden; hij zou zich nu weder ongemerkt verwijderen en eerst tegen het uur van middernacht terugkeeren.

Eer zij van elkander scheidden, knielden beiden nedcr en baden vurig, dat de Heere hun voornemen mocht zegenen en doen gelukken.

Langzaam gingen de uren van den dag voorbij. Toen de nacht haar sluier over het oude verblijf der monniken uitbreidde, naderde een jonge man de plaats van den tuinmuur, die het gemakkelijkst kon overgeklommen worden. Het was Sam. Niet voor de eerste maal sloeg hij dezen weg in, om in het klooster te komen. Hij scheen iedere voeg in den muur te kennen, waarin hij zijn voet zetten moest en, met de behendigheid van een geoefend klimmer, klom hij tegen den hoogen muur op, en kwam in den tuin, waar hij zich in het dichte geboomte verborg op de plaats, die hij met Bruno had afgesproken. Hij was dicht genoeg bij het kloostergebouw om de helder verlichte vensters der kloosterkapel te kunnen zien. Hij hoorde het eentonig, droefgeestig gezang der monniken, terwijl alles rondom doodelijk stil was.

Geheel vervuld met het doel zijner komst, bemerkte Sam nauwelijks, hoe spoedig de tijd voorbijging. Ofschoon het uur van middernacht reeds nabij was, klonk nog altijd het eentonig gezang onafgebroken voort, maar met klokslag »twaalf" hield het eensklaps op en werd geen geluid meer vernomen. Sam merkte op, dat alle lichten werden uitgebluscht, en het duurde niet lang of behalve het ruischen van den koelen nachtwind, die door het loof der boomen ritselde, verstoorde niets de stilte in de eenzame omgeving van het klooster.

Luister — daar hoorde hij lichte voetstappen in zijn nabijheid! Bijna zonder geraas werden de struiken en heesters op zijde geduwd en in het volgend oogenblik stond pater Bruno voor hem.

»Mijn zoon!» fluisterde deze bijna onhoorbaar, »gij hebt lang moeten wachten, en ik vrees, dat uw geduld nog langer op de proef zal gesteld worden, indien maar niet onverhoopt de uitvoering van ons plan voor ditmaal geheel mislukken zal. Het schijnt, dat men weer op een nieuwe misdaad uit is. Heden middag is een kettermeester hier aangekomen, en die komt voorspelt niets goeds. Pater Gregorius is reeds sedert heden morgen afwezig, om, zooals de portier mij in vertrouwen gezegd heeft, de dochter van den ridder Van Hoyenburg weg te voeren en haar te dwingen, te kennen te geven, waar de graaf Van Wreda zich bevindt.»

Sam zuchtte diep. Van Hoyenburg? O! hoe vreeselijk klonk die naam in zijn oor!

»Waar is het kind?» vroeg Sam eindelijk.

»De lieve jongen zit in zijn cel en wacht op het oogenblik zijner verlossing,» hernam Bruno. »Hij is op alles voorbereid, maar wij kunnen nog niets doen, want er is nog licht in de kamer van den prior, en den inquisiteur schijnt daar de terugkomst van pater Gregorius af te wachten, die ieder oogenblik met de hem vergezellende soldaten wordt terugverwacht. Wees daarom op uw hoede en ga alles nauwkenrig na, wat er om u heen geschiedt. Als Gregorius komt en aller aandacht op hem gevestigd is, dan moeten wij handelen. Volg nauwkeurig onze afspraak. Vaarwel, mijn zoon! Moge God alle raadslagen der boozen vernietigen!»

De monnik verwijderde zich even zacht, als hij gekomen was. Sam was weer alleen. Nog trilde de snaar der smartelijkste herinneringen in zijn ziel, maar de woorden, hem door Wenzel toegesproken, oefenden hun gezegenden invloed op hem uit. Hij verhief zijn hart tot den troon der genade, en de God van alle vertroosting hoorde het smeeken van dezen ongelukkige, en deed Zijn licht schijnen door de wolken zijner droefheid. Er verliepen meer dan twee uren, zonder dat de stand der

zaken veranderde. Maar hoor — daar verneemt hij eindelijk paardengetrappel in de verte — met groote snelheid komt het naderbij. Hij hoort verscheidene stemmen en duidelijk onderscheidt hij een huiveringwekkend, luid gelach, vermengd met afschuwelijke vloeken.

Sam verliet nu zijn schuilplaats, naderde het klooster, binnen welks muren ook beweging was te bespeuren, en richtte zijn oog op een raam, dat, naar het hem voorkwam, zonder eenig gedruisch geopend werd. Het rumoer buiten het klooster was intusschen toegenomen; het licht van verscheidene fakkels, die in dat oogenblik uit het gebouw den aankomenden tegemoet gedragen werden, verlichtte het voorplein van het klooster. Gedaanten van monniken bewogen zich heen en weer, en Sam onderscheidde duidelijk den Inquisiteur, die tegen een pilaar leunde. De arme jongen huiverde bij het zien van dezen man, dien hij vroeger dikwijls gezien had. Het knarsen van de kloosterpoort deed hem den blik naar den anderen kant richten. Mannen in Spaansche uniform droegen iemand in de armen, die onder luid geschreeuw wilde gebaren maakte. Sam bemerkte spoedig, dat het geen vrouwelijk persoon was. Maar wie zou het dan zijn? De oude Wenzel misschien? Zijn hart klopte hoorbaar. Nu bereikten de mannen met hun razenden gevangene den voorhof des kloosters, die door de fakkels werd verlicht, en men denke zich de levendige verwondering van Sam, toen hij in den gevangene zijn ouden meester, pater Gregorius, herkende. Ja, hij was het werkelijk, en het akelig, waanzinnig gelach gaf Sam spoedig de zekerheid, dat de ongelukkige volslagen krankzinnig was geworden. Sam huiverde terug, toen hij duidelijk deze woorden van zijn voormaligen gebiedster hoorde:

»Grijpt het meisje! weg! gij, lafaards! — De wijze Salomo zegt — — ha, ha!"

Er volgde nu een ontzettende worsteling, en werkelijk gelukte het den waanzinnigen pater, zich los te rukken uit de

handen der soldaten, en hen met bijna bovenmenselijke kracht van zich af te slingeren. De woedende man ontrukte daarop een der kloosterbroeders zijn fakkel, zwaaide die met een schaterend gelach in het rond, zoodat de toegeschoten monniken in den grootsten angst wegvluchtten en niemand het waagde, den razende te naderen. Het heen en weer zwaaien van de fakkel geschiedde zóó woest, dat de vlam in aanraking met het kleed van den waanzinnige kwam. In enkele seconden stonden al zijn kleeren in brand en was hij geheel in vlammen gehuld. Een afgrijselijk schouwspel vertoonde zich nu aan het oog. De ongelukkige schreeuwde, lachte, sloeg met de handen om zich heen en — viel eindelijk neder. Men snelde nu van alle kanten toe, maar de hulp kwam te laat.

Sam had dit alles met ontzetting gezien, en beefde over al zijn leden. Hij vergat bijna het doel zijner aanwezigheid. Daar hoorde hij boven zijn hoofd eenig gerucht en, naar boven ziende, zag hij het lichaam van den kleinen Karel, dat door een onzichtbare hand aan een touw afgelaten werd. Hij ving den jongen in zijn armen op en zette hem op zijn schouder.

»Spoed u, mijn zoon, het is hoog tijd. Ik zal u spoedig volgen,» fluisterde een stem van boven. Het was een waarschuwing van pater Bruno, en zij behoefde niet herhaald te worden. De redding des kinds was nu de eenige gedachte, die onzen Sam vervulde. Hoe licht was hem deze last! Toen hij het kind in zijn armen voelde, had hij van blijdschap wel willen juichen. Met vluggen tred ijldo hij naar den tinnmuur, dien hij reeds zoo dikwerf overgeklimmen was. Nergens deden zich hinderpalen voor, en hij rustte niet, vóódat de stad en het klooster ver achter hem lagen, en een dicht bosch hem en zijn schat had opgenomen. Hier was de plaats, waar hij, volgens afspraak, pater Bruno zou afwachten, en waar hij zich op den stam van een ongehonwen boom nederzette.

Het duurde geruimen tijd, eer pater Bruno verscheen, en het is onmogelijk, diens groote blijdschap te beschrijven, die hem vervulde, toen hij de vluchtelingen wederzag. Hoe gelukkig was onze Karel! Het was inderdaad treffend, om den knaap vertrouwelijk in de armen van zijn nieuwen beschermer Sam te zien. Onder tranen van blijdschap deed hij een menigte vragen, die zoo snel op elkander volgden, dat pater Bruno ze nauwelijks kon beantwoorden.

»O, lieve vader Bruno," riep hij uit: »gij moet niet weder weggaan en altijd bij mij blijven, en Sam ook. Maar zeg mij toch, wanneer zal ik vader en moeder wederzien? Kom laten wij spoedig naar hen gaan, want moeder zal wel bedroefd wezen, dat zij mij zoolang heeft moeten missen. En vader zal het u zeker loonen, als gij mij bij hem brengt."

»Wij hopen u weldra bij uw ouders te kunnen brengen, mijn kind!" sprak pater Bruno.

»Zal ik den goeden leeraar Smit ook wederzien?" vroeg Karel weder, »en jonker Rudolf en Wenzel? O, wat zullen zij allen blijde zijn!"

»Ja, mijn jongen, de twee vrienden, die gij het laatst hebt genoemd, zult gij, indien God het wil, spoedig wederzien, maar den geliefden prediker niet meer."

»En waarom niet? Waar is hij dan heengegaan? En komt hij dan nooit terug?"

»In dit leven niet meer, mijn kind," was het antwoord. »De goddelooze menschen hebben hem verbrand; de Heere Jezus heeft hem tot Zich genomen in den hemel."

»Verbrand?" vroeg de knaap verschrikt. »Ach! waarom hebben zij dat gedaan?"

»Omdat hij den Heere Jezus meer liefhad, dan alle schatten en rijkdommen dezer wereld," hernam Bruno.

De knaap bedekte zijn gezicht met beide handen, als wilde hij de droefheid verbergen, die deze treurige tijding hem ver-

oorzakte. Hij zweeg eenigen tijd, en sprak toen onder een vloed van tranen :

»O! die booze menschen! Den Heere Jezus hebben zij gekruisigd en zijn discipelen gedood, en nu hebben zij ook den goeden leeraar verbrand! Nu, het is zeker, dat hij in den hemel is; daar zal hij zich verblijden, en de booze menschen kunnen hem geen kwaad meer doen. Maar laat ons nu weggaan, want hier word ik bang. Duurt het nog lang, vader Bruno, voordat wij thuis zijn?»

»Uw huis, mijn kind,» zeide de monnik op droevigen toon, »is op bevel van booze menschen geheel verwoest, zooals Sam mij heeft medegedeeld. De burcht uwer vaderen is omvergehaald en niet een steen op den anderen gelaten. Uw ouders, die beiden den Heere vreezen, hebben wel ondervonden, dat de kinderen Gods in deze wereld geen blijvende stad hebben. Kom, Sam, laat ons nu dadelijk vertrekken, om zoo spoedig mogelijk het kasteel Hoyenburg te bereiken.»

De droefheid van het kind over de verwoesting van het kasteel werd door deze laatste woorden eenigermate verzacht. Sam zette den knaap nu eens op zijn schouders en nam hem dan weer in zijn armen en, langs een pad in het bosch, kwamen zij na verloop van een paar uur in het open veld.

De dag was reeds lang aangebroken en de zon had de schaduwen van den nacht doen verdwijnen. Weldra hoorden zij in de verte het bruisen der zee. De knaap was in de armen van Sam ingesluimerd, en de beide mannen vervolgden zwijgend hun weg. De laatste gebeurtenissen, maar vooral het ontzettend tooneel binnen de kloostermuren, hielden beider gedachten bezig. Eindelijk kregen onze reizigers de poort van het oude kasteel Hoyenburg in het gezicht en het doel der reis was nu spoedig bereikt.

Emilia lag nog in diepen slaap. Zij had vele nachten in smart en droefheid doorwaakt, en de natuur liet nu haar rechten

gelden. De oude Wenzel kon echter niet tot rust komen; de gedachte aan het lot van den kleinen Karel hield de slaap uit zijn oogen. Hij had met het aanbreken van den dag zijn leger weer verlaten, en zijn besluit stond vast, naar Brugge te gaan, en niets onbeproefd te laten, om het kind te redden. Hij knielde neder, en bad om hulp van Hem, die alleen de raadslagen der vijanden kan vernietigen. Daar werd aan de deur geklopt, en een der dienaren kondigde een bezoek van vreemdelingen aan. Hoe? Zoo vroeg? Wie konden dat zijn? Aarzelend volgde Wenzel den bediende.

En nu — welk een ontmoeting! Welk een blijdschap! De kleine, uit zijn slaap ontwaakt, vloog van blijdschap als binten zichzelf in de armen van zijn ouden vriend, die bevend van aandoening geen enkel woord kon uitbrengen. In hetzelfde kasteel, waar nog kort te voren de bode des doods aan de poort had geklopt, was nu blijdschap — groote blijdschap. En toen eindelijk de grijsaard woorden vond, om nit te spreken, wat in zijn hart was, hoorde men hem stamelen:

»O God! hoe wonderbaar, hoe heerlijk zijn Uw wegen! Uw oog heeft beschermend over het lieve kind gewaakt. Uw Naam zij geprezen tot in eenwigheid!»

Er verliepen eenige minuten, voordat Wenzel er aan dacht, dat er ook nog andere personen aanwezig waren. Hij kustte en omhelsde altijd weer opnieuw zijn lieveling, totdat hij eindelijk zijn oogen richtte op beide geleiders van den knaap. Hoe hartelijk drukte hij den armen Sam aan zijn hart en — neen, het was niet noodig, dat zijn metgezel aan den gelukkigen grijsaard werd voorgesteld — hij gevoelde het, ja hij was volkomen zeker van, dat die eerwaardige monnik pater Bruno was, van wien zijn vriend Smit hem zoo dikwijls gesproken had.

»Ja, gij zijt het en niemand anders!» riep hij nit, de hand van den monnik met warmte drukkende. »Gij zijt pater Bruno, die

eens onzen vriend de deur van den kloosterkerker geopend hebt. Voorzeker, God zal u deze weldaad loonen! En nu hebt gij en Sam dit lieve kind . . .”

Opeens hoorde men een kreet van blijdschap uit den mond van den kleinen Karel, en in een oogwenk vloog hij in de armen van Emilia, die, door het gedruisch wakker geworden, haar legerstede verlaten had en nu, gekleed in haar morgengewaad, in den kring der gelukkige menschen verscheen. Dat was te veel voor een zwakke vrouw! Had in den afgelopen nacht het ontzettend toucel bij het sterfbed haars vaders haar kracht bijna gebroken, nu greep de blijdschap bij het wederzien van het zoo dikwerf beweende kind haar zoo hevig aan, dat zij onmachtig in de armen van de toesnellende dienstmaagd viel. Toen de bewusteloze eindelijk weer bijkwam, duurde het nog een geminuten tijd, voordat zij de verschillende dingen in juist verband met elkander kon brengen, en overtuigd was, dat de knaap, die voor haar stond en liefkoozend zijn armpjes om haar hals sloeg, werkelijk het verloren en als dood beweende kind van haar dierbare bloedverwanten was.

»Kent gij mij dan niet meer?» vroeg de kleine, zeer verwonderd over de houding zijner nicht, van wie hij zeer veel hield. »Zie maar eens goed, ik ben het toch werkelijk. Weet gij uog wel, toen wij met vader en moeder op het balkon waren en naar de zee keken, dat ik u toen nog beloofd heb, spoedig weer te zullen komen? Waarom ziet gij er zoo bleek nit, Emilia? Zijt gij dan niet blij, dat ik hier ben?»

De jonkvrouw drukte een lungen kus op de blozende wang van haar neef. Langzamerhand werd de blijdschap over het wederzien van het kind wat kalmer. Een eenvoudig ontbijt verenigde allen eindelijk rondom de groote tafel in de zaal. Men kon nu weer rustig met elkander spreken. Het hart van den armen Sam was met dankbaarheid vervuld, nadat hij, ten hoogste verwonderd, met open mond de mededeeling aangehoord had van

het heerlijk heengaan van ridder Van Hoyenburg. Wenzel, die dit bemerkte, kon niet nalaten hem met warmte de hand te drukken en tot hem te zeggen :

»De Heere heeft alle dingen ten goede doen medewerken, niet waar, Sam?»

Pater Bruno gevoelde zich spoedig geheel thuis in den kring dezer menschen. Ofschoon hij nog niet geheel los was van de doode vormen en ceremoniën, waaraan hij, door langdurige gewoonte, gehecht was geworden, zoo was toch sedert lang alle vooroordeel tegen de zuivere leer des Evangelies mit zijn ziel verbannen, en was het reeds lang zijn vurige bede geweest, dat de Heere hem den weg mocht banen, om het klooster te verlaten en een gelofte te verbreken, die hij eens in onwetendheid en verblindheid had afgelegd.

HOOFDSTUK XII.

Veel jaren nog bracht de oorlog zijn verschrikkingen over ons vaderland. Prins Willem van Oranje, door zijn dappere broeders ter zijde gestaan, rukte van verschillende kanten met gewapende benden het land binnen. Doch ondanks enkele kleine voordeelen, door de troepen van den Prins behaald, moest deze zijn onderneming opgeven, en uit geldgebrek zijn leger afdanken. De Watergenzen, onder den aanvoerder Willem van der Mark, graaf van Lameij, die de gelofte had gedaan, zich den baard niet te zullen scheren, voordat hij den dood van de graven van Egmond en Hoorne gewroken had — zwierven met groote onversaagdheid met hun vloot langs de kusten, bezetten ten laatste de zeehaven den Briel, en vervolgens het geheele eiland Voorne.

Deze gebeurtenis verlevendigde vooral weer den moed der Nederlanders, en bleek de dageraad der vrijmaking te zijn; want binnen weinige maanden waren de Spanjaarden uit 70 steden en vestingen verdreven.

De moorden te Mechelen, Zutphen en Naarden sterkten de landzaten nog meer in hun plichtmatig verzet tegen ruw geweld en moordzucht. Bij het beleg van Haarlem, een der zwakste vestingen van Holland, kwamen duizenden Spanjaarden door gebrek, koude en ziekte en door de dapperheid van de burgerij en de bezetting om het leven. Wel steeg de nood voor de vrijgeworden gewesten menigmaal hoog, maar het werd al meer en meer duidelijk, dat de Spaansche tirannie niet licht het noordelijk gedeelte des lands weer duurzaam zou kunnen ten onder brengen.

Philips II, die eindelijk begon in te zien, dat Alva's bestuur hem de Nederlandsche gewesten zou doen verliezen, en die, in plaats van onnoemelijke schatten te trekken, groote sommen gelds door dezen strijd zag verzwelgen, zonder dat nog het einde van den strijd te voorzien was, verschaftte tor-nauwernood aan Alva de hoogst noodige gelden tot voortzetting van den krijg. Eindelijk riep hij den wreeden landvoogd terug, die, volgens zijn eigen getuigenis, meer dan 18,000 menschen had doen ter dood brengen. Duizenden en nogmaals duizenden had deze dwingeland, als gewillig werktuig van zijn wreeden, koninklijken meester, in het ongeluk gestort. Beladen met den vloek van een volk, dat zijn ketenen had afgeworpen, verliet hij de Nederlanden, en het onmiddellijk omverhalen van zijn standbeeld, uit veroverde kanonnen gegoten, dat hij in de citadel te Antwerpen had laten oprichten, getuigde van de algemeene blijdschap, die zijn terugroeping in alle deelen des lands te weeg bracht.

Ofschoon nu Requesens, Alva's opvolger, met groote gematigdheid en voorzichtigheid het bestuur aanvaardde, wilden de

Noordelijke gewesten en steden over het algemeen niets meer van de Spanjaarden weten, te meer, omdat vrijheid van godsdienst hij al zijn gematigdheid niet toegestaan werd. Sedert de Watergeuzen den Briel in bezit hadden genomen, stroomden de misnoegden en verdrevenen van alle zijden toe. Spoedig hadden zij in de haven van Vlissingen een vloot van 150 schepen te zamen gebracht, die goed uitgerust, met moedige, ervaren zeelieden bemand, en rijkelijk van alles voorzien was. De Spanjaarden hadden aan dat alles gebrek, en het duurde niet lang, of geheel Zeeland was voor hen verloren, terwijl in Holland alleen Amsterdam nog langen tijd de Spaansche zijde hield. Toch zou Requesens het verder gebracht hebben dan Alva, maar door zijn dood in 1576 en de daarop gevolgde mouterij der Spaansche soldaten kwam voor Holland en Zeeland weder eenige verademing.

In plaats van Requesens trad Don Juan van Oostenrijk als landvoogd in de Nederlanden op. Nog voordat hij zijn ambt aanvaardde, overvielen munitieke Spaansche soldaten de stad Antwerpen, die gedeeltelijk in de asch werd gelegd. Het gereed geld alleen, dat den plundemars daarbij in handen viel, bedroeg, volgens geloofwaardige schrijvers, meer dan vier millioen daalders. De handel te Antwerpen werd hierdoor reeds geducht geknakt en, toen de stad later den Spanjaarden voorgoed in handen viel (1585), trokken vele aanzienlijke kooplieden naar Amsterdam, waar zij veilig waren voor het geweld der Spanjaarden, en werd daardoor, nog meer dan reeds het geval was, de handel van Antwerpen naar Amsterdam overgebracht.

Don Juan van Oostenrijk, de nieuwe landvoogd, stelde alles in het werk, om den Prins van Oranje voor zich te winnen, doch deze wijze en voorzichtige held, aan wien de Staten van Holland en Zeeland reeds de opperste macht over alle zaken, inzonderheid het opperbevel over de vloot en de troepen, hadden

opgedragen, vertronwde ook ditmaal de beloften niet, die van de zijde der Spanjaarden gedaan werden.

Weldra werd dit wantrouwen gerechtvaardigd; want kort daarna openbaarde de landvoogd zijn eigenlijke bedoelingen, en bleek hij de oorzaak van nieuwe onlusten te zijn.

De Staten, daartoe door het volk gedreven, noodigden nu den Prins van Oranje uit, naar Brussel te komen. Deze gaf spoedig aan die oproeping gehoor en hield een plechtigen intocht in die stad.

De naijver van vele Zuid-Nederlandsche edelen maakte echter een nauwer verbond tusschen de Noord- en Zuid-Nederlandsche gewesten onmogelijk, en leidde tot de benoeming van den zwakken aartshertog Matthias van Oostenrijk tot landvoogd. Kort daarna won Don Juan de slag van Gemblours, maar kon de vruchten zijner overwinning niet inoogsten, daar een hevige koorts op 33 jarigen leeftijd een einde aan zijn leven maakte. De hertog van Parma, een onverschrokken en moedig krijgsoverste, werd door Philips als zijn opvolger aangesteld.

Zonder twijfel zonden de Spanjaarden toch eindelijk het land hebben moeten ruimen, indien niet de ijverzucht en de twisten onder de Nederlandsche edelen de ondernemingen tegen de Spaansche dwingelandij dikwijls hadden verlamd en krachteloos gemaakt.

Ook waren er, helaas! velen, die toonden uit ecrzucht of eigenbelang te handelen. Zoo hadden twee munitieke edellieden zich te Gent als hoofden van het gepeupel opgeworpen met het doel, een republiek in het leven te roepen, en al den invloed en al het beleid van den Prins van Oranje was noodig, om het volk van de uitvoering van dit gevaarlijk plan af te brengen. Met veel moeite slaagde hij er in; maar nauwelijks had hij zich verwijderd, of het oproer brak uit, vreeselijker dan ooit te voren. Daar nu inderdaad een republiek tot stand gebracht werd, en de oproermakers allerlei geweld-

dadigheden tegen hun roomsche medeburgers pleegden, gaf dit weer aanleiding tot scheuring en verdeeldheid in het land, en het einde was, dat Gent weder in handen der Spanjaarden viel.

De godvruchtige Prins van Oranje volgde onwrikbaar en met vasten tred den weg, dien hij eenmaal betreden had, en die eindelijk tot algeheele vrijmaking der gewesten van het Spaansche juk zou leiden. Hij trachtte den toestand der provinciën, die van Spanje losgescheurd waren, door een Unie op vasten grondslag te vestigen, en legde daardoor den hoeksteen van de republiek der Vereenigde Nederlanden.

Helaas! een gewelddadige dood nam dezen edelen held naar menschelijke gedachten te vroeg weg, met het oog op de nog altijd voortdurende onlusten.

In het jaar 1584 was hij aan het eind zijner loopbaan. Philips II, die hem als de oorzaak van alle geleden verliezen beschouwde, had reeds den 15^{en} Maart 1580 een som van 25,000 gouden kronen uitgelooft aan hem, die den Prins zou vermoorden, en later zelfs die som nog belangrijk verhoogd. Meer dan eenmaal hadden bijgeloovige dweepers of booswichten, belust op dezen koninklijken moordprijs, getracht dezen te verdienen.

Meer dan één was gelukkig bijtijds gevat en terechtgesteld. Het bloeddorstig verlangen van Philips zou eindelijk toch gestild worden. Een zekere Balthasar Gerards had zich onder valsche voorgevens tot den Prins toegang weten te verschaffen, en toen deze hem, om zijn voorgewende armoede, eenige ondersteuning gegeven had, kocht Gerards voor dat geld twee pistolen, die hij gebruikte om den sluipmoord te volbrengen. Hij schoot op den Prins, terwijl deze hem een paspoort overhandigde.

Zoo stierf Willem van Oranje, die de grondvester was van de vrijheid der Nederlanden. Met hem verlaten wij het tooneel der geschiedenis, diep geschokt door de bloeddorstigheid en de wreed-

heid der menschen, maar ten hoogste verblijd bij het aanschouwen van den dageraad van een heerlijken dag, door God bereid, en waarin de levenwekkende stroom van Zijn Woord ongehinderd zou kunnen vloeien tot verkwikking en bemoecliging van heilbegeerige zielen.

God zou de laatste bede, door den stervenden Prins gemit, op heerlijke wijze verhooren en Zich over het arme volk, dat den Vader des Vaderlands zoo noode missen kon, ontfermen, Zijn grooten Naam tot eer!

Ongeveer tien jaren waren er voorbijgegaan, sedert dien schrikkelijken nacht, dien wij op Hoyenburg en in het klooster te Brugge doorbrachten. Wie thans de nieuwe muren aan den linkervleugel en de orde en netheid, welke overal heerschten, gezien had, zou nauwelijks hebben kunnen gelooven, dat dit het oude Hoyenburg was, met zijn met mos begroeide, bouwvallige muren.

Maar er was nog meer veranderd. Dat was wel te zien aan de opgemimde gehaatstrekken der kasteelbewoners, van den hoogste tot den laagste toe. Reeds verscheidene jaren geleden had het kasteel een nieuwen bezitter gekregen, die dadelijk de hand aan het werk had geslagen, om verbeteringen aan te brengen, waar deze noodig waren. En die nieuwe bezitter was — Rudolf van Rauphorst, die, ruim een jaar na den dood haars vaders, met jonkvrouwe Emilia in den echt was getreden.

De beide kinderen van het jonge echtpaar — een knaap van zes en een meisje van vier jaar — gingen thans aan de hand van een kloeken jongeling, die voor eenige dagen met zijn

ouders van uit Leiden een bezoek op het kasteel was komen brengen, het slotplein over naar de poort. De beiden kleinen noemden hem neef Karel, en de lezer zal hieruit bemerken, dat de kleine Karel in die tien jaar flink opgegroeid was. In zijn geelaatstrekken was niets te bespeuren van de ruwheid der edelknapen van die dagen, die meestal van de wieg af voor den oorlog bestemd werden, maar ook niets van die waanwijsheid, waarmede dikwijls jongelieden van zijn leeftijd, die wat meer meenen te weten dan anderen, zich ondragelijk maken, ofschoon hij een der knapste leerlingen van de hoogeschool te Leiden was.

In de nabijheid dezer stad had de graaf Van Wreda, na een vierjarig verblijf in Duitschland, een tamelijk uitgestrekt landgoed aangekocht. Hij nam nog een zeer werkzaam aandeel in alles, wat strekken kon tot bevrijding van de Nederlandsche gewesten van het juk der Spaansche dwingelandij en daardoor voor de vrijheid, om God naar de inspraak van zijn geweten te mogen dienen en Zijn Woord vrij te onderzoeken. De roof hunner goederen in de zuidelijke Nederlanden, de ontvoering van hun kind, de verdrijving van huis en hof, waren beproevingen geweest, waardoor de graaf en zijn tronwe gade geleerd hadden, het hart niet te hechten aan de tijdelijke dingen; maar tevens hadden zij de zorg des Heeren daarin erkend, dat de trouwe Wenzel een belangrijke som gelds had kunnen redden, waardoor zij voor armoede en gebrek bewaard waren gebleven.

De graaf bracht met de zijnen dikwerf een bezoek op het kasteel Hoyenburg, en het spreekt vanzelf, dat dit bezoek altijd groote blijdschap en vreugde aan het jonge echtbaar gaf. De liefelijke dagen, die onze vrienden hier met elkander doorbrachten, vergoedden hun rijkelijk al hetgeen zij in vroegere jaren geleden hadden.

Jonker Karel was dan met de beide kinderen onder vroolijk

gesnap de poort van het kasteel uitgegaan. Spoedig waren zij aan het strand, waar twee mannen, in een boot gezeten, op hen schenen te wachten. In een dezer herkennen wij dadelijk den onden, trouwen Wenzel, wiens zilvergrijs haar zijn vergeworderden leeftijd verried, en de andere - een lang opgeschoten gestalte — was ook sedert jaren een trouw dienaar van den huize Hoyenburg, en niemand anders dan de gelukkige Sam.

Het was een heerlijke dag; de hitte des daags werd door een koel windje getemperd; de zee was buitengewoon kalm, en dat alles had Karel tot een watertochtje met de kinderen doen besluiten. Vroolijk sprongen dezen in de boot, en weldra wiegelde het vaartuig over de licht bewogen oppervlakte des waters en, terwijl de grijsaard de beide kleinen in zijn armen hield, roeiden Sam en Karel link voort. Ginds, op het balkon, stonden de graaf Van Wreda en Rudolf van Rauphorst met hun echtgenooten, en allen volgden de boot met de grootste belangstelling.

Een uur later, tegen het ondergaan der zon, keerde het vaartuig weer terug. Het jubelen der kinderen klonk boven het bruisen der golven nit, en toen eindelijk het kleine gezelschap, verfrischt door het heerlijk tochtje op zee, in het kasteel was teruggekeerd, en jong en oud zich op het balkon verzamelde, om het ondergaan der zon te zien, scheen het, of er niets meer aan hun aller aardsch geluk ontbrak.

Nog eenige jaren bleven allen te zamen gepaard. In hoogen ouderdom overleed eerst de onde Wenzel, en niet lang na elkander ook de graaf en de gravin. De overigen mochten het allen beleven, dat de Spanjaard zoo goed als geheel en voorgoed uit de Noordelijke gewesten verdreven werd.

»En pater Bruno?» zal deze of gene lezer of lezeres wel vragen.

Sedert lang reeds werd deze geen »pater Bruno» meer genoemd.

Na zijn vlucht uit het klooster had hij zijn bijbelonderzoek ijverig voortgezet en zich spoedig openlijk van de Roomsche kerk afgescheiden, en was velen nog tot een rijken zegen.

Het was hem altijd een genot, met de familiën Van Wreda en Van Raaphorst saam te zijn, en hij verzuimde dan ook niet hen jaarlijks te bezoeken.

Hij bereikte een hoogen leeftijd, en was door ieder, die hem kende, geacht en bemind en zijn gansche leven een voorbeeld door zijn godvruchtigen wandel.

I N H O U D.

Hoofdst.	Bladz.
I. De Prins van Oranje bij Margaretha van Parma.	1
II. Twee ridders op weg naar Antwerpen	14
III. Een avond op het kasteel Wreda	25
IV. De edelen bij Margaretha van Parma. — Kennismaking van Wenzel met Sam. — Ontvluchting van den graaf Van Wreda en Rudolf van Raaphorst	49
V. Droom van Karel. — Aanvankelijke verwezenlijking er van. — Het kasteel Wreda overvallen.	68
VI. Beeldstormerij te Antwerpen. — Bezoek aan 't kasteel Hoyenburg. — Roof van Karel	87
VII. Waarschuwing aan Egmond. — Vlucht van den graaf Van Wreda. — Christoffel Smit verraden en gevangen genomen	107
VIII. De graven van Egmond en Hoorne ter dood gebracht. — Christoffel Smit verbrand	122

I N H O U D.

Hoofdst.	Bladz.
IX. Ontmoeting van Sam en Wenzel	136
X. Wenzel op het slot Hoyenburg. -- Laatste aanslag van pater Gregorins	153
XI. Redding van Karel. -- Rampzalig einde van den goddeloozen pater Gregorius	164
XII. Tien jaar later	180

